

ÕITSITULED

573047
Riigiraamatukogu.
№ 8499

(150705.1.37)

EESTI AJAKIRJANIKE

ALBUM • 14

Ühisus Võhma Eksporttapamaja

Võhmas, Viljandimaal. Telefon 42 ja 27

M Ü Ü G I L

alatiselt värsked eksporttapamaja saadused, alates toorest lihast kuni kõige mitmekesisemate vorstide, suitsusinkide ja delikaatssideni

K A U P L U S E D :

*Võhmas
Viljandis
Tallinnas
Narvas ja
T a p a l*

Parim müügikoht!

Soodsaim ostukoht!

Tootja põllumees kui ka tarbija kodanik vaatab täielise rahuldustundega Võhma Eksporttapamajale!

"PÄEVALEHT"

ON ISESEISEV, LEVINUIM JA LOETA-
VAIM PÄEVALEHT EESTIS. SUURIM
NING KASULIKEM KUULUTAMISE LEHT

"LASTE RÕÕM"

— LOETAVAIM LASTEAJAKIRI

SUURIMAD NING TÄIELISIMAD

RAAMATU- JA KIRJUTUS- MATERJAALIDE KAUPLUSED

KIRJANDUSE JA PABERILAOD EESTIS

TÄIELISIM

GRAAFIKATÖÖSTUS

TRUKIKODA TSINKOGRAAFIA

LITOGRAAFIA KÕITEKODA

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS,
TALLINN, PIKK TÄN. 2, OMA TELEFONI KESKJAAM NR. 428-83

KUUKIRI
EESTI STATISTIKA

TOIMETUS JA TALITUS
RIIGI STATISTIKA KESKBÜROO
TALLINN, TOOMKOOI TÄN. 13

Kuukiri „EESTI STATISTIKA“ ilmub eesti ja prantsuse keeles, joonistega ilustatult ja sisaldab tähtsamate küsimuste kohta igakuisi ülevaatlikke kokkuvõtteid

Igas kuukirja numbris ilmuvad ülevaated ja pikemad tööd demograafia, majanduse ja põllumajanduse alal.
Tellimishind aastas Kr. 15.—

Kuukiri „KONJUNKTUUR“ ilmub iga kuu algul vihkudena ligi 64 lk.

Nädalakiri „MAJANDUSTEATED“ ilmub iga nädala teisipäeval, ligi 20-lk. kaustas

„KONJUNKTUUR“ ja „MAJANDUSTEATED“ tellimishind koos on Kr. 12.— aastas, poolaastas Kr. 7.—

Üksikult on „KONJUNKTUURI“ tellimish. Kr. 8.— a. ja „MAJANDUSTEATED“ „ „ 5.— „

Tellimised saata: KONJUNKTUURINSTITUUT
Toomkooli 13, TALLINN

Kaubandus-tööstuskoja Teataja

ILMUB KAKS KORDA KUUS
TOIMETUS JA TALITUS:
KAUBANDUS-TÖÖSTUSKODA
TALLINNAS, PIKK 20
TELEFON 426-15

**Millest kirjutab
„Kaubandus-tööstuskoja Teataja“?**

Olles ainus sellesarnane majanduslik ajakiri Eestis paneb „Kaubandus-tööstuskoja Teataja“ erilist rõhku sisu mitmekesisusele, tuues ärialal tegutsevatele lugejaskonnale hulga väärtuslikku, populaarselt kirjutatud lugemismaterjali artiklite näol parimate majanduselu tundjate sulest kaubanduse, tööstuse, panga- ja kindlustuseasjanduse ning meresõidu alalt, eriti aga praktilisi näpunäiteid organisatsiooni korraldamise ja ostumüügi kohta. Edasi toob „Kaubandus-tööstuskoja Teataja“ igas numbris ärimehel hädatarvilist informatsiooni **turgude, kaubahindade, rahakursside**, uute seaduste ja määruste ning paljude teiste igapäevases äriilises tegevuses lahendust nõudvate küsimuste kohta. Suurimat tähelepanu pöörab „Kaubandus-tööstuskoja Teataja“ puuduste ning väärtuste selgitamisele meie maksusüsteemis ja uute kaubanduse ning tööstuse puutuvate seaduseelnõude refereerimisele. Samuti leiab Kaubandus-tööstuskoja tegevus ajakirja veergudel võimalikult täielist peegeldust, luues kindla ja vahetuma ühenduse meie majandusliku parlamendi ja selle valijate vahele.

SUVITUSKOHTA VALIDES

ärge unustage, et tervismuda- ja merekuurort

KURESSAARE

PAKUB:

- 1) **parimaid võimalusi terviseparanduseks**, suure kuulsusega Kuresaare mudavannides,
- 2) **tõelist ja täiuslikku puhkust** — eemal laia maailma närvilisest elutempost,
- 3) **päikeseküllaseimat suveilmastikku** — nagu see on selgunud aastate kestusel tehtud vaatlusist,
- 4) küllaldaselt mitmekesiseid **ajaviite-lõbustusi** ja **sportimisvõimalusi**,
- 5) **huviküllaseid väljasõite** Vilsandi linnuriiki ja Saaremaa kõigisse nurkadesse.

1937. a. suvitushooajaks viiakse läbi hulk põhjalikke **uuendusi** ja **täiendusi** **suvituselus.**

Nõudke lähemaid teateid

KURESSAARE LINNAVALITSUSELT.

ÄRIMEES,

kellel enda kui ka teiste aeg on kallis, kirjutab kõik ärikirjad vaid kirjutusmasinal

AJAKIRJANIK,

kelle sõnumite värskus oleneb kiirusest ja kes vähegi hindab lühimate ning korrektorite töö, paneb oma vaimusünnilused kirja kirjutusmasinal

AMEERIKAS

on aeg ja kiirus raha ja meiegi peame seda hindama

SEEPÄRAST

ärge puuduogu ühelgi kirjutuslaua hõlpsasti kaasaskantav kirjutusmasin

ROYAL

Trade

(UUS MUDEL)

Mark

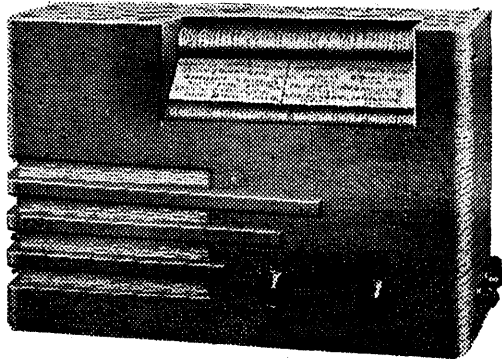
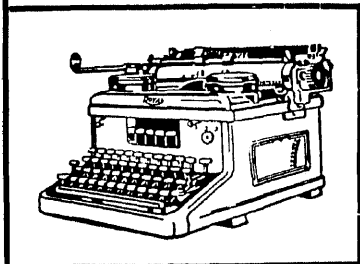
Meeldiv välimus. Tugev ehitus. Vaikne ja kerge käik. Nägus kiri. Tabulaator ja kõik käsileamisabinõud nagu suurelgi «R O Y A L» masinatel

ESINDAJAD:

V^D LOUN & SCHITIKOV

TALLINN, NIGULISTE TÄN. 18

TELEFON 434-37

3 + 1-lambiline vahelduvvoolu-luksusvastuvõtja „ELIIT“

TTV UUDISAPARAADID: Võrkvastuvõtjad:

VIOLA 2 V 37, 2 + 1-lambiline vahelduvvoolu-vastuvõtja. Hind kr. 125.—

ELIIT 3 V 37, 3 + 1-lambiline vahelduvvoolu-luksusvastuvõtja. Hind kr. 205.—

UNIVERSAAL 3 U 37, 3 + 1-lambiline universaalvastuvõtja alalis- ja vahelduvvoolule. Hind kr. 210.—

Super EUROOPA 4 V, 4 + 1-lambiline supervastuvõtja vahelduvvoolule. Hind kr. 225.—

Patareivastuvõtjad:

MALLE 3 P 37, 3-lambil. patareivastuvõtja. Hind kr. 110.—

ÜLO 4 P 37, 4-lambil. patarei-luksusvastuvõtja. Hind kr. 175.—

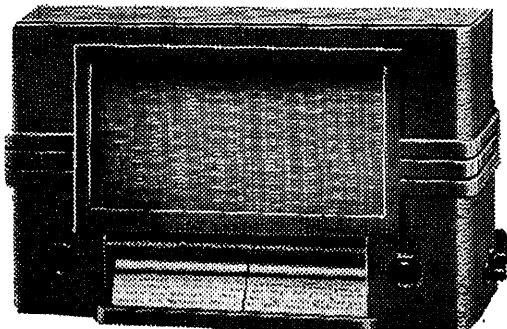
Kõik hinnad on antud ühes lampidega.

Tartu Telefonivabriku vastuvõtuaparaadid on kroonitud 10 esimese auhinna ning Londoni näitusel 1932 ja Brüsselil näitusel 1935 Grand Prix'ega.

Tõeline nauding

on ringhäälingut kuulata Eesti vanima ja parima raadiofase, Tartu Telefonivabriku vastuvõtuaparaadiga!

Tartu Telefonivabriku tänavustele uudisaparaatidele on iseloomustav senitotematult loomutruu ja puhas häälekõla. See on saavutatud muuseas tñnu moodsatele valjuhääldajatele ja erilisest puust konstrueeritud kastidele. Magnetiliste valjuhääldajates on näit. kasutatud uusi terasesorte, mis annavad senistest hoopis puhtama ja tugevama häälekõla. Ühtlasi kasutatakse tänavustes aparaatides uue konstruktsiooniga lampe, mis on palju paremad endistest; tñnu sellele on muuseas voolu tarvitus viidud miinimumini. Aparaatide välimus on otse elegantne.

TTV 4-lambiline patarei-luksusvastuvõtja „Ülo“

TARTU TELEFONIVABRIK A-S. Tartu, Pülestee 9-11. Telefon 2-34.

**Kõrge kvaliteet
Ületamatu maitse
Huviküllane
pakend**

on

**A/S
A. Brandmann**

**kakao, šokolaadi ja
kompveki omadused**

ÕITSITULED

EESTI AJAKIRJANIKE LIIDU ALBUM XIV

TOIMETANUD E. JALAK. E. A. LIIDU VÄLJAANNE NR. 17. TALLINN 1936

VAADE MEIE TÖÖLAUALE

*Alati tuju loovad
ja värskendavad!*

**TURIST
KULDMEDAL**

PATUOINAS

Ühes seltskonnas arutati, kuidas see kõik on läinud, nagu ta on läinud. Nagu tavaline, läks varsti — patuoina otsimiseks, kellele võiks panna kõik Iisraeli laste patud.

On alati olnud lohutav, kui niisugune patuoinas leiti. See viis siis Iisraeli patud kõrvesse; Iisraeli lapsed võisid aga palju kergema südamega asuda uute pattude tegemisele.

Sellepärast pole ime, et seltskond läks elavaks ja meeled ägedaks. Lõpuks lõi üks endine riigikogu liige ja endine minister võidukalt sekka: tema oli selle kõige parajama patuoina sabast kinni haaranud. See oli — a j a k i r j a n d u s .

See olevat olnud kõige kurja juur. Poleks ta olnud, nagu ta olnud, kõik oleks läinud kõige ilusamas korras. Riigikogu liikmed oleksid ikka edasi olnud — riigikogu liikmed ja endised ministrid oleksid olnud jälle ministrid.

Paljud avaldasid oma heakskiitu.

Siis võttis sõna ajakirjanik. Ta mõõnis, et ajakirjandus võib mõndagi, kuid et ta võiks nii palju, seda ei olevat ta veel kuulnud. Meie ajakirjandus pole palju erinenud kõigist muudest meie elu avaldustest. Kui löödi üle aisa ajakirjanduses, siis löödi ka mujal, riigikogust tuli kord isegi mikrofon üle-pea-kaela ruttu kõrvaldada, kui kõrge kogu selle abil oli astunud otsesesse kontakti oma valijatega.

Jälle elavad heakskiiduavaldused.

Öeldakse: igal rahval on valitsus, mida ta väärrib. Samuti võiks öelda: Igal

riigikorral on ajakirjandus, mis talle vastab. Iga muutus riigikorras tähendab otsekohe muutust ka ajakirjanduses. See on nagu looduse seadus. Sellepärast: kui meile ühe riigi ajakirjandus ei meeldi, siis — lähemalt vaadates võime varsti öelda, et meile ei meeldi ka selle riigi kord.

Ameerika või Inglise riigikord ei ole mõeldav Saksa või isegi Ungari ajakirjandusega. Ja ümberpöörduvalt: Saksa või Ungari riigikord ei saaks püsida Inglise või Ameerika ajakirjandusega. Nad on üksteisest lahutamatud, nagu tegu ja sõna, võiks ehk peagu öelda — nagu nähtus ja vastupeegeldus.

*

Meil võetakse aga ajakirjandust sagedasti rohkem moraalsest kui poliitilisest küljest. Juba aastate ja aastate eest on meil mõned naisorganisatsioonid kirjutanud märgukirju — kaotatagu, keelatagu ometi ajakirjanduses see ja see ära, siis muutuks ka meie elu moraalsemaks.

Ma ei ole kuski näinud konkreetseid uurimusi, mis oleksid seda lootust andmetega kinnitanud. Ei ole millestki märganud, et näiteks tasalülitatud ajakirjandusega riikides oleks rahva moraal kõrgemal kui mõnel Prantsus- või Inglismaal. Või et moraal veelgi kõrgemal oleks olnud Abessiinias, kus ainukest lehte riigis kirjutas ja andis välja neegus ise.

Küll aga vastab ühe maa ajakirjanduse moraal selle ühiskonna kommetele. Millest see seltskond leiab „shocking“ ole-

vat avalikult kõnelda, seda ei luba ta ka oma ajakirjandusse.

Vanasti oli Vene enamlasele „shocking“ operetis käia ja jazz-muusika järgi tant-sida. Siis ei tohtinud ka tema ajaleht kergelt följetoni trükkida. See kõik on talle nüüd lubatud ja nüüdne enamlane ei saa enam hästi aru, miks ta seda varem ei tohtinud.

*

Oli aastat kümme tagasi, kui kadunud dr. Juhan Luiga ühel kibedal silmapilgul tähendas:

„Ajalehed kubisevad teadetest ja kirjadest välisilma kohta. Koduste, sisemiste asjade kohta on vaid teated. Kirjutada kodust võib eesti kultuurelus kogenud ajakirjanik. Välisasjust võib võtta lihtsalt andmeid võorakeelseist lehtedest ja neid omamoodu musterdada. Selle tõttu kaob Eesti tähtsus välismaa kõrval: eesti lehed on vaid välislehed, eesti keeles.“

Paraku pole see mitte väga suur liialdus.

Lohutuseks on ainult, et sedasama kaebas omal ajal ka ei keegi muu kui — Lenin omaenda enamliste lehtede kohta: iga viimnegi provintsileheke sõeluvat järelejätmatult ja ilmlõpmatult aina ikka Lloyd George'i ja Clemenceau'd, ikka Clemenceau'd ja Lloyd George'i. Aga kuidas omaenda kodune elu areneb, mis seal kiita või laita, sellest libisetakse paari sõnaga üle.

Võib aru saada enamlaste diktaatori pahandusest: vahel sekka haaras ta huviga pihku oma provintsi-lehti, et näha, kuidas see uus nõukogude riik ka kohtadel kasvab. Aga leidis seal ainuüksi — ümbermäletsemisi omaenda poliitilistest kõnedest. Kuidas see ei pidanud teda vihatama?

Teiselt poolt, pidi aga aru saama ka vaesest nõukogude provintsi ajakirjanikust. Mis võis talle paista veel kiiduväärsem kui edasi kanda oma suure juhi mõtteid? Ühtlasi oli see ka poliitiliselt täitsa ustav ja julge amet. Sellevastu aga koduseid asju kirjeldada, kohapealsete võimumeeste maajagamistesse end segada, neid kogu ni ehk arvustada, — kui kergesti ei või üks väike sulemees seal oma luudkondid murda?

*

Võib-olla mõtles nõukogude ajakirjanik veel, nagu hiljuti üks ametivend teatas Berliinist, Saksamaa propaganda-kampaania puhul ajalehtede tellimiseks:

„Ajakirjandus omab määratu suure suggestiivse mõju. Juba üksik ajaleht, korrates päev-päeva kõrval omaksvõetud ideed, õhutades ja küttes ühes kindlas suunas oma lugejat, saab oma lugejaskonda peagi veenda selle idee õiguses, tema teostamise tarvilikkuses. Kui rahvast aga juhivad ühe üksiku tahe ja kui rahvas oma enamuses selle omaks võtab ning temale vastuvaidlematult alistub, siis võib juba arvata, kui vägevaks relvaks muutub ajakirjandus, kui temagi lööb ühesainsas suunas. Kui kõik ajalehed levitavad üht ja sedasama arvamist, sama ideed, päev-päeva kõrval õhutavad sama mõtet!“

Küllap vististi uskus nõukogudegi ajakirjanik, et temagi reakesed aitavad omast kohast kaasa sellele vägevale voolule, mille tema suur juht oli käima pannud.

Agasuur juht mõtles teisiti. Ta viskas lehed, kus temale järele ahvida püüti, vastikusetundega põrandale ja kirus: „Olge ometi kord ka meheks ja kirjutage midagi ka omast peast, mis te ise olete näinud oma silmaga!“

Nagu Lenin mõtlesid nähtavasti ka nõukogude lugejad. Venemaa tänavatel liikudes, trammides ja vagunites sõites olen ikka imestanud: kuhu ometi jäävad need miljonid eksemplarid lehti, mida seal öeldakse trükitavat? Sest see on harukordne juhtum, kui sa seal kuski kedagi lehte lugemas näed.

Mäletan, kuidas ühel ilusal hommikul kogu endise Morskaja tänava Leningradi südalinnas läbi kolasin värsket lehte otsides. Lõpuks leidsin ühe lehemüüja Gorohovaja nurgal, — see pakkus mulle ühe nädala vanust lehte. Ajasin silmad pärani, — aga veelgi suurem oli mu imestus, kui kuskilt hooviväravast tekkis sinasamasse keegi vana eidekene ja küsis nimelt — vana lehte osta. Keeras selle hoolega hõlma alla ja läks ruttu koju tagasi. Jutust sain aru, et oli „alaline kunde“.

Mind hakkas veelgi enam huvitama, kuhu need nõukogude lehtede miljonilised tiraažid kaovad.

— Kantseleidesse, vastati mulle. Asutustesse. Seal neid loemegi. Enne loeb direktor, siis sekretär, siis vähemad vaimud. Ja lõpuks müüb koristaja lehe maha — kui sellest veel midagi järele on jäänud.

— Aga kuidas te jõuate kõike lehte asutuses läbi lugeda?

Eesti ja Läti ajakirjanike külaskäik Leedusse augustis. Ajakirjanikud Kaunasesse saabunult. Esimeses reas vasakult: Pvl. toimet. F. Randel-Redo, U. Eesti toim. J. Veelman, Läti delegatsiooni juht V. Jankaus, Eesti delegatsiooni juht peatoim. H. Kukke, tookordne Eesti saadik Kaunases minister dr. Lepik, Pvl. toim. M. Aitsam, Lietuvos Aidase toim. Kemezys.

— Noh, ega me sellele nii väga rõhku ei panegi. Suurem osa on meil ju nii-kui-nii ammugi peas. Lööme ainult silmad üle, kas ehk midagi uut ei ole.

— Ja kes siis lehtede eest maksab?

— Noh, üks asutus maksa. Valitsus neid lehti välja annab, valitsusele neid vaja, las' valitsus ka maksab.

— Siis oleks ehk otstarbekohasem, et valitsus neid lehti maksuta levitaks?

— Kord seda katsetatigi. Aga läks liig kalliks. Mõni asutus ei pidanud oma tellimistega enam otsa ega äärt. Aga nüüd on teine asi, kui asutus siiski omaenda eelarvet peab koormama.

*

On tõsi, et „autoritaarne demokraatia“ vajab ajalehti niisama nagu liberaalne demokraatia. Kuid mõlema lehtedel on põhjalik vahe.

Liberaalse demokraatia ajaleht valmistatakse selle lugeja pärast lugeja huvide

järgi. Autoritaarse demokraatia ajaleht valmistatakse selle väljaandja, s. o. lõpuks korral — riigivalitsuse pärast, valitsuse huvide järgi.

Üks on seepärast eeskätt informatsiooni leht. Teine on eeskätt propaganda leht. Ühel on inglase hüüdsõna: „News, not views“ (uudised, mitte arvamised!). Teisel — ümberpöörduvalt.

Sellest on arusaadav, miks nõukogude kodanik oma lehti rahulikult laseb — asustustel tellida. Ja miks Saksamaa vajab ägedaid propaganda-kampaaniaid, et kodanikud üldse veel ajalehti telliksid. Sest seal juhtus hiljuti sihuke lugu, et tuttav ajakiri „Querschmitt“ suleti ja toimetaja vastutusele võeti selle eest, et oli ära trükinud humoristliku võõrsõnade sõnastiku sakslase jaoks, kus muu seas seisis seletus: „Jutunurk — ainuke osa Saksa lehest, mida lugeja veel loeb“.

Koidula sufitumisest

Meie esimese naisajakirjaniku 50. surmapäeva puhul

Teatavasti oli Lydia Koidula peale luuletaja ja näitekirjaniku ka ajakirjanik: „Eesti Postimehe“ jutupuhuja, tõlkija, toimetuse sekretär, ekspediitor, kantseleijõud j. p. m.

Meie esimese naisajakirjaniku vaimlist jõudu oskas ja raatsis vana Jannsen ratsionaalse kasutamise kõrval ometi ka nii ebaproduktiivselt kasutada, et see osaliselt oli juba raiskamine — nii mõnegi töö peale olnuks kohasem palgata 10 korda vaimliselt odavam jõud — kuid oldi kord juba nii vooruslikult ja baltlikult kokkuhoidlik...

Käesoleva kirjutuse ülesanne ei ole aga öeldu täpsem jälgimine, vaid huvialuseks on võetud küsimus: milline oli Koidula mõtteviis, nagu nüüd öeldakse: m e n t a l i t e e t, tema suhtumine kaas-aega ja selle nähtusisse — milline võis olla selle ajakirjaniku vaimne pale. Sellele vastamiseks pöördume raamatu poole, mille pealkiri on: „Koidula kirjad omakseile“. Need ei ole küll pärit ajast, mil Koidula oli täielikult „Eesti Postimehe“ rakkas ja selle toimetuse-talituse „Mädchen für Alles“, ometi nendes peegeldub Koidula vaimne pale sellisena nagu see isakodus juba lõplikult välja oli kujunenud (ta rändas kodust välja abielu 29-aastasena, seega täiesti küpsena) ajasurve, kasvatus, isakodu ja balti provintsi õhustiku mõjul. Sellise mentaliteedi väljakujunemine ise langeb Koidula intensiivseima ajakirjandusliku töö ajastule, seega ei saa pidada eksimuseks, kui Koidula abieluagset suhtlemist välismaailma

identifitseerime eelabieluagse maailmakäsitlusega — objektiivseimais asjus.

Kiusavam selle ajakirjaniku mõtteviisi paljastamisel oleks ju kasutada Koidula varasema ea, ta ajakirjandusliku tegevuse aegseid kirju, kuid need ei ole niivõrd vabad, elulooandmeslikud, päevaraamatulikud avaldused kui abieluagsete oma lähemäile omakseile, need varasemad kirjad on kirjutatud teatud esinemise noodi, ette-rehkendamise ja mõjumissihiga (Almbergile j. t.), need on ikkagi teatud määral ilukirjandus, etiketi ja stiili saadus — abieluagsete, omakseile, aga on sellest kõigest vabad, siit näeme vahetumalt Koidula vaimu.

Et Koidula oli patrioot, see on väljaspool iga-sugust kahtlust ja küsimustki. Ometi see patriotism sobis väga hästi keisririitruudusega — selles on K-la täiesti oma isa tütar. See keisririitruudus on seda tähelepanuväärsem, et vene vaimu, kultuuri ja olu K-la ignoreerib ja baltlaste suhtumist ses punktis järgmiselt iseloomustab: ...„loeti hästikasvatatud inimeste silmis väga halvaks kombeks, umbes nagu Läänemere kubermangudes vene keelt ja vene maitses“ (kiri a. 1877). Selliste baltlaste kilda kuulus ka kindlasti K-la ise, sest kuigi ta 13 a. elas Kroonlinnas, maailmariigi pealinnal külje all, 1½ tunni tee viimasest, ei leia me ta kirjadest mingit jälge sellest, et K-la kuidagi moodi oleks osa saanud selle metropoli kultuurihüvedest: teatrist, ooperist, galeriidest. (Küll aga

Toslem ja elukind

külastab ta Saksamaal ja Austrias olles väga usinasti sealseid galeriisid ja käib teatris, vesteldes oma kirjades sellest põhjalikult.)

Vaimlisel ja kultuurilisel-kunstilisel küsimisel saksa orientatsiooni, rahvusküsimisel eesti patrioot ja tulihingeline luuletaja, on ta poliitilises suhtes siiski keisritruu, õigegi parempoolne, peale selle sotsialismivastane ja isegi juudivaenuline... Tsaaritapmise puhul kirjutab ta 2. märtsil 1881. a.: „viimaks ometi on koletised oma eesmärgile jõudnud“ (s. o. tsaari tapnud) — „on nagu oleks maja maha põlenud, nagu... ma ei leia selleks sõnu! — — — vaene õnnetu monarh! Armastus*), mida sa oma rahva pärast nii rikkalikult oled ära teeninud, ei paista sinu venelaste hulgas siin mitte palju välja.“ Viimast mõtet väljendab ta selgemalt lauses: „suurem osa vene publikust näib mulle purujuhm olevat, teda täidab tapmise vastu isegi teatav uudishimu, seda laadi huvi, mida blaseerunud ringkonnas harilikult vastu võetakse kui närve-ergutavat vaheldust keset väsitavat argipäeva üksluisust.“ — Nii siis Koidulat on tsaarimõrv rohkem haaranud kui vene seltskonda enast ja nõnda ta puänteerib oma mainitud-teemilise kirja lausega: „Nüüdne aeg peab raua ja verega kooli võetama, ta on põhjani rikutud, soostunud, mürgistatud läbi ja läbi!“ Ja 6. III 81 kirjas: „õnneks on nüüd terve tapjate pesa leitud, aga kus lõpeb lõimkond? Tulevik on tume ja ebakindel. — — See lõimkond — — — kui nad leitakse, on laeng püssirohtu — nende — — asupaik, ehk nad küll seda laengut ei vääri.“ Võta või jäta: vana Jannsen!

Vana-jannsenlikult suhtub K-la ka prantsluse säilimisküsimusse Elsassis. Viibides Strassburgis, mais 1877, imponeerivad K-le saksa sõdurid, võrreldes Kroonlinna alamväelastega, nii et: „Meie vilumata silmle paistaks esiti küll iga vastutuli ja vabatahtlik oma igapäevases mundris

*) K-la sõrendus.

ohvitserina,“ ja vaadates oma korteris mööduvaid paraadmarssimisi saksa keisri Strassburgis oleku ajal, lausub K-la muuseas: „kui ta *) oma lahuse ja lihtsusega samuti nagu troonipärija oma populaarse kohtlemisviisiga kõikide südamed võitis;“ ja edasi: „vanade sugukondade prantsuslik tigidus on küll veel väga suur, kuid nad näevad nüüd juba tulise vihaga ära, et võimatu on alal hoida romaani sümpaatiad valitseja soo ees, kes oma alamaid kohtleb kui vahest vanemad oma lapsi ja neile kuningast säärase idee annab, nagu nad oma kõige julgemais unenägudes ei olnud võinud omale kujutella**).“

Saksa orientatsioon ja usk sakslusse on K-la ajus nii tugev, et ta samas kirjas kirjutab: „Pole kahtlust, et mitte-prantslastel on tugev sümpaatia keisri vastu, isegi sel osal, kes mitte radikaalselt prantsusmeelne ei ole, nii et prantsuslused 10 a. pärast siin veel vaevalt tohiks leiduda.“

See on päriselt kummaline, kuis K-lal vene-lusega on peale truualamluse ühist vaadet ainult juudivaenulise alal: 20. juunil 1879 kirjutab ta õele-vennale: „On tõeks tehtud, et juutide seas on olemas kindlasti korraldatud liit, mille osanikud praegu teadusse, kunsti, tööstusse ja ametkonda oma realistlik-spekulatiivset suunda otsekui ohakaseemet vilja sekka külvavad. Oma***) heaks ning kasuks aitab see liit kaasa demagoogide ja nihilistide sotsiaalsetele tendentsidele. Nende hulka kuulub suuri kaabakaid kui ka tarku isikuid. Välismaal oleme selle kohta täiele selgusele jõudnud. — — Juudid on osavõtjaks osutunud kõigis sotsialistlikes ühinguis. Üle kogu Euroopa on võrk tõmmatud — — ja katsutakse iis-

*) „vana Wilhelm“.

***) Sõrendus nagu eelmine ja järgmisedki minu. A.

*) K-la sõrendus.

Iustusseltsi agent

R. Tilius

raeli lapsi igal alal maailma valitsejaks upitada. See organisatsioon toetab teisi tumedaid piüdlusi.“

Kirjas 20. juun. 1879 kirjutab K-la oma venna kohta: „Ta on nüüd täiesti juudirühma võimuses, nagu sajad ja tuhanded noori edasipiüidjaid, kes ei aima, kuhu neid juhitakse, et nad ühelt poolt ei saaks kahjulikud, teiselt poolt kasulikud olla. Kui ta pole midagi, on täieline null, sihitu ja otstarbetu inimene, pilliroog tuule käes — siis on ta, nagu ta olema peab, mingi Hugo Treffner —.“

Nii siis, kokkuvõttes, vene tsaarile truualamuses rohkem kui eeskujulik, saksa Wilhelmi vastu aukartust täis ja hell nagu isakese vastu, saksa-prantsuse konfliktis pooldav Saksamaad ja juudiküsimuses erapoolik, juutide kahjuks (et mitte ütelda rohkem) — sellisena esineb Koidula oma kirjades omakseile.

Viimases tsitaadis on ta langetanud Hugo Treffneri kohta väga karmi otsuse. Kaugelki sõbralik ei ole ka Grenzsteini kohta antud iseloomustus: 26. nov. 1881 kirjutab ta õele, klaarides „Postimehe“ asju: „ma palun aga teid tema suhteid*) Grenzsteiniga võimalust mööda silmas pidada! See mees tunneb Harry nõrkusi ja oskab neid kasutada. Ta omab idealismist ainult kõige vaieldavamaid omadusi, aga tal on energiat ja kavalust kolme Jakobsoni eest! — — Ta kasutab aga iga idealismi eelistavalt oma materiaalseiks otstarbeiks.“ Seega on ühtlasi esile kerkinud ka K-la suhtumine Jakobsonisse. Viimase aadressil langeb nii mõnigi mürgine ja kahjurõõmuski vihje K-la sulest, kuid need on ju inimlikult mõistetavad: oli ju Jakobson vana Jannseni poliitiline vastane ja kõva võistleja ajalehe omanikuna — seega isegi leivavaenlane, ja selles olukorras juba K-la ihu ja hingega hoidis oma isa poole. Jäägu siis seda arvestades vastavad Jakobsoni-vaenulised K-la väljendused siin tsiteerimata, kuna ka kõnealune suhtumine ei ole sugugi omane K-le ta kutselise ajakirjaniku ameti ajal, mil ta Jakobsoniga veel sõbralikult läbi käis.

Ehkki Grenzsteini ja Treffneri pihta lastud teravused ka ei kuulu K-la lehetööaegsesse perioodi, on nad ometi huvitavad kui avaldused, mis

*) Harry Jannseni kui haige isa Jannseni järglase.

iseloomustavad K-lat ja ta kaasaegseid. Kellele aga K-la suhtus täie aukartuse ning helitleva ülespoole vaatamisega, see oli akadeemiline Wiedemann — siin näeme ta kirja üldises atmosfääris umbes sama sooja, lapsemeelist ja suurt lugupidamist, mis õhkus omal ajal K-la kirjades Kreutzvaldile.

Juba esimesest kirjast Kroonlinnast, s. o. varsti pärast abiellumist, avaldab K-la kahetsust, et tal puudub ta ihuleht „Alte und Neue Dörptsche“, küll aga on ta samas „suure kulu teinud“ ja Peterburist enesele „Gartenlaube“ tellinud. Jooksva lektüüri hulka kuulub ka Kroonlinna algerperiodist veel: „Bazar“, „Über Land und Meer“, „Kladderadatsch“, kuid mitte ainustki vene lehte. Alles hiljem, välismaal oleku ajal, kohtame juba tellitavate ajakirjade hulgas vene lehte, kuid see on siis ka ainult „Golos“ (nähtavasti rohkem Michelsoni kui ametisiku huvides); ei puudu hiljem ka Peterburgi saksa lehe nimi.

Tsiteeritavaiks lemmikkirjanikeks on nähtavasti juba Tartu perioodist kujunenud Schiller, Goethe ja Fritz Reuter eriti; tsitaate ja viipeid leiame kirjanikest nagu: Grimmid, Shakespeare, Hey, Motte Fouqué, Ültzen, Simrock, Lenau, Kugler, Gellert j. p. t.

Eriiline huvi on K-lal kujutavate kunstide vastu: välismaalt saadetud kirjade hulgas on mõned päriselt brošüüripikkused: loetletud ja kirjeldatud on sajad maalingud ja kujud galeriides. Paistab, et kujutavad kunstid on K-lat rohkem tõmmanud kui teater ja ooper — ehkki selle otsuse langetamisel peab arvestama ka asjaolu, et teatriskäimine oli kulukam ja vahel ka takistatud reisil kaasasolevast pojakesest.

Et K-la klaverit mängib, on kindel: ta on Kroonlinnas muusikaõhtuid korraldanud oma kodus, ja üheks sünnipäevaks kinkis Michelson temale raha tiibklaveri ostmiseks.

Kirjade üldtoonist näeme, et nende autor on tunnetelt kergesti süttiv, teravasti reageeriv ja mitte kaugelki tasakaalukas — nagu see arusaadav on tema luuletaja iseloomust. Vaimult on ta aga tark, kõrgetasemlik, selgepilguline, mitte ilma humoorimeeleta, isegi sarkastiline võib ta olla; sentimentaalsus puudub tal täiesti; praktilist meelt ta omab siiski. Üldiselt aga igas suhtes erakordne isiksus, kuigi paljuti oma aja ja kasvatuselaps.

HARIDUSMINISTER LÄTI VÄLISMINISTRILE EESTI KEELE KÄTTE ÕPETAS

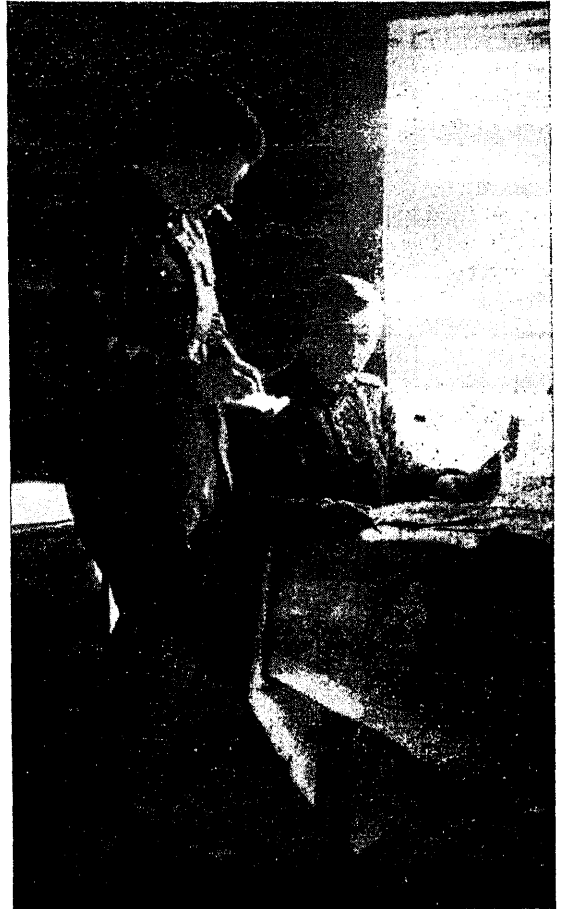
EPISOODIKE EESTI VABADUSSÕJAST

Nüüd, kus Eesti haridusministriks on kolonel Aleksander Jaakson ja Läti välisministriks Vilhelm Munters, meenus nende ridade kirjutajale, oma sõjamemuaare lehitsedes, episoodike vabadussõjast, kus saatus need kaks riigimeest esmakordselt kokku viis.

Tuues teadet V. Muntersi Läti välisministriks määramisest (14. juulist 1936. a.) vilksatas Eesti ajalehtedest läbi muuseas lühike märkus selle kohta, et minister valitseb täielikult ka eesti keelt. Siinkohal tahan nüüd nentida tõsiasja, et eesti keele õppis praegune Läti välisminister praeguselt Eesti haridusministrilt.

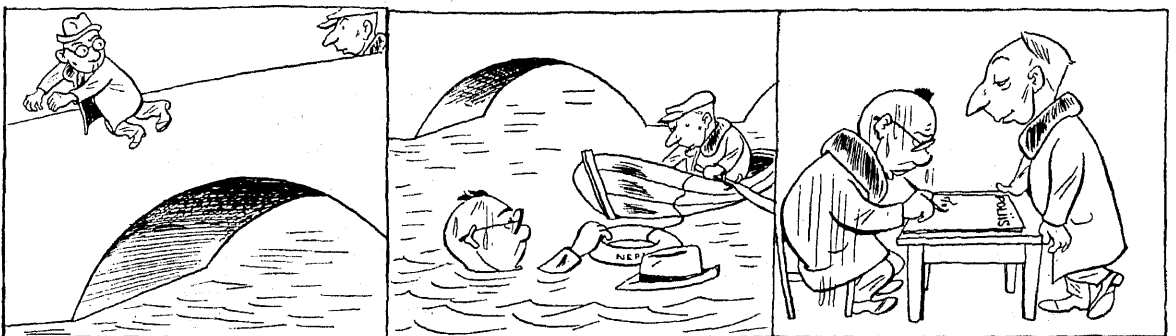
1919. aasta alul, kui Eesti võidukas rahva vägi oli juba puhastanud oma kodumaa Saksa okupatsioonivägedest ja Vene punastest ja jatkas sama vabastustööd naaberriigi Läti territooriumil, lüües kangelaslikke lahinguid Volmari ja Võnnu linnade all, ilmus pärast Volmari vallutamist punastelt Eesti 6. polgu 2. pataljoni ülem kapten A. Jaaksoni juure 20-aastane üliõpilane Vilhelm Munters. Ta tuli üle vaenlaste poolt. Oli Riias sunniviisil mobiliseeritud Läti 2. punaväebrigaadi, mida juhtis Balti parun von Stahl, ja oli nüüd saadetud Volmarit kaitsma. Volmari vallutamisel meie võidukate vägede poolt jooksis ühes teiste punaväeosadega laiali ka ülaltähendatud brigaad. Kohalikke lätlasi, kes seni olid võidelnud ainult punaväes, hakati nüüdsest peale meie vägede seljataga, Eesti pinnal, formeerima Läti rahvuslikeks väeüksusteks.

V. Munters avaldas soovi Läti vabastamiseks kaasa võidelda Eesti sõjaväes. Kuid nagu ta oli alles punaste poolt üle tulnud, puudus alul usal-

Vabadussõjaaegne ülesvõtte 1919. aastast. Istub laua ääres 6. polgu 2. pataljoni ülem kapten A. Jaakson (praegune haridusminister) ja seisab pataljoni adjutant V. Munters (praegune Läti välisminister).

Toslem ja elukindlustusseltsi agent

dus V. Muntersit kohe punaste ja landesvääri vastu eellinile tulle saata. Sest teda ju ei teatud ega tuntud — mine nüüd riskeerima!.. See pärast pidi ta alul jääma pataljoni staabi juure kõige lihtsamate tööde tegijaks — kartuleid koorima, toitu valmistama jne.

Aga peagi torkas pataljoniülemaale silma V. Muntersi andekus. Tal kui haritlasele olid mitmed Euroopa keeled suus, omas üldse avara silmaringi. Kuid oma naabri — eestlase — keelt ei mõistnud ta siiski ainustki sõna. Seda hakkas ta nüüd suure innuga meie juures õppima. Nüüdistest peale, liikudes ainult eesti keelt kõnelejate keskel ja tänu pataljoniülema endistele õpetajakalduvustele, õppis ta ka eesti keele lühikese ajaga täielikult selgeks. Asudes alatiselt pataljoni staabi juures, kust iga päev palju ohvitseri ja sõdureid läbi käis, õppis Munters eesti sõdurit — eesti rahvast kõigis meie iseloomuavaldustes põhjalikult tundma ja hindama, tundis end peagi ühise pere liikmena. Ka võimaldus tal lahingretkil Eestiga maa-alaliselt tutvuda, kuna tuli võidelda ka Narva rindel.

Pataljoniülema kapten A. Jaaksoni käsutuses tegi V. Munters kaasa kõik lahingud Võnnu all landesvääri vastu, siis Pihkva all ja lõpuks Narva frondil. Vabadussõjas ülesnäidatud vahvuse ja kordasaadetud kangelastegude eest on mõlemad ministrid saanud Eesti vabadusristid ja mitmed teised aumärgid.

Haruldaselt vahva ja ennastalgavalt julge oli praegune haridusminister A. Jaakson vabadussõjas. Kõik vihasemad lahingud ja läbimurded viis ta oma pataljoniga võidukalt lõpule. Pataljoni telefonistina oma ülema läheduses alaliselt viibides imetlesin ma oma ülemuse vaprust korduvalt. Volmari vallutamise juures tuli meie pataljonil öö-päev lagedal maastikul punaste tiheda kuulisaju all vahetpidamata rünnata linna, kusjuures pataljoniülem ise võitles esimestes ridades. Ja kui juba pool linna siin-pool jõge meie käes oli, pidi pataljoni staap ühe

kiriku kõrval asetseva majakese rusude all teres koosseisus peagu hävima, kuna maja oli tabanud vaenlase suurtükipatarei. Pääsime aga siiski nagu ime läbi. — Võnnu all olid veel ägedamad lahingud landesvääriga. Ümberringi mässas põrgu, lõhkesid šrapnellid ja granaadid, lõhkudes maasse mitme meetri sügavusi lajutavaid auke. Julgelt liikus oma roodude vahel aga kapten, jagades käske ja õhutades tegevusele. — Stolbeni mõisas suurtest vaenlaste hulkadest täielikult sissepiiratult pidi kapten Jaakson hulljulgusest sinna jällegi oma elu jätma. Kuid ka seekord ei olnud veel saatusest see temale määratud, kuna ta sai ainult haavata.

Lõppes vabadussõda. Algas Eesti ja Läti ülesehitamine iseseisvate riikidena, milleks kaasa tõmmati kõik paremad isamaa pojad, A. Jaakson jäi edasi kaitsevæteenistusesse, lõpetades kindralstaabi kõrgemad kursused, Pariisi sõjaakadeemia ja Tartu ülikooli, oli Kaitsevæe Ühendatud Õppeasutuste ülemaks kuni haridusministriks kutsumiseni käesoleva aasta esimesel poolel. — V. Munters, pärast hariduse täiendamist välismaa ülikoolides, siirdus kodumaal, Lätis, poliitika alale, teenides välisministeeriumis, võttes osa selle kõrgema ametnikuna kõigist läbirääkimistest ja kongressidest, ning on juba ammu tuntud isik välispoliitika maailmas. 1925. aastast saadik on V. Munters võtnud osa kõigist Eesti-Läti välisministrite konverentsidest. Eesti keele oskamine on talle seejuures osutunud väga tarvilikuks.

Eesti kaitsevægede väljapaistvast suurest osast Lätimaa vabastamises punavæest ja landesväärast on Läti välisministril V. Muntersil parim ülevaade, kuna ta ise selle kõik on tegelikult kaasa elanud.

Eestis liigub kuuldusi, et V. Muntersi ema olevat eestlane, et Munters ise olevat Pärnus koolis käinud jne. See kõik on täiesti tuulest võetud. Ta on sündinud Riias sealse jõuka veinikaupmehe pojana, seal elanud suurema osa oma noorusajast ja koolis käinud.

P. KRUSTEN

Millega mind võlud?

*Mul on vaadata kahju,
kuid ka koduselt hea
odrapõldusid lahju,
kus ohakate pead*

*sügisõhku saat lendu
seemneid uinuvas hoos.
Mind kütkestab längund
katus, lagunev koost;*

*aken nõgeste varjus
(ruudus luitunud papp);
kahe lambaga karjus,
paene karjamaalapp.*

*Miks mind liigutad, küla,
nii et pakitseb kurk?
Millega mind võlud,
vaikne vaesusenurk?*

Tutar

A. Grünthal

Vahetus- Lätis

10 päeva Kemeril
külaliseks

Vasakul pildil: Varahommikul

Saatuse teed on mõnikord väga imelised. Teed suuri plaane, unistad kaugetest randadest, kujutled end juba looduslapsena Baltimere Sahaaral Klaipea all otsimas vahakollast merevaiku, pea kohal asuursinine taevas ja jalge all kuum-tuline liiv nagu kuld. Kuid korraga see kõik haihtub nagu viirastuslik unenägu. Pisike paberiribakene on tahtnud teisiti. Loosiga ei ole vedanud. Merevaiku korjama läheb keegi teine, aga sina võta kätte ja kõnni Siguldi rüütli lossi — külla läti ametvendadele. Nii on siis see maailma elu ja asi. Aga ega selgi plaanil viga ole. Siguldi on pärl Liiwimaa Šveitsi südames. 700-aastane loss, mille ehitamisel ajaloolaste jutustusel olevat hukkunud 200 lätlast ja liivlast. Selle lossi ümbrust, Koi-va kaldaid, on niisutanud oma verega ka meie õilsad esivanemad, kui nad Läti Hendriku kroonika andmeil aastal 1211 läksid sinna „soomust tegema“.

Aga just parajasti sel silmapilgul, kui ma vaikeses ootuses Kunda jõe kaldal uuesti lasin ussikesse vette säina-poja järele, tuuakse teade, et Siguldi, Krimulda ja Turaida lahinguväljade taasnägemine on osutunud samasuguseks õhulossiks nagu merevaik ja liivakuld seal kuski Klaipea all. Siguldi rüütli loss olevat kapitaal-remondis. Nii kõneleb kassin teade Riias. Aga kui just aega ja lusti peaks jätkuma — sõitku Kemerisse, on lisandatud.

Vaat' sulle lopsu, üha narrimaks asi kisub, mõtlen endamisi ning tahan lausuda midagi rängematki, kuid järsku kork kaob vee alla ja sekund hiljem tuleb lobistades välja päris pirakas säina-poiss. See lohub seks korraks. Või mine teagi, milleks see kõik nii peab olema. On vana asi, et mis tuleb pikkamisi, tuleb hästi. Vaevaga saavutatud edu on ikka väärtuslikum. Kemerist ei ole küll suuremat kujutlust, ei tea öieti, kus too asetsebki. Aga kui juba on läinud viltu, siis mingi päriselt.

Selles reserveeritud sordiinaluses meeolus tuligi siis visata õngelatt kolksti toalacka ja istuda Balti ekspressile — teele Kemeril poole.

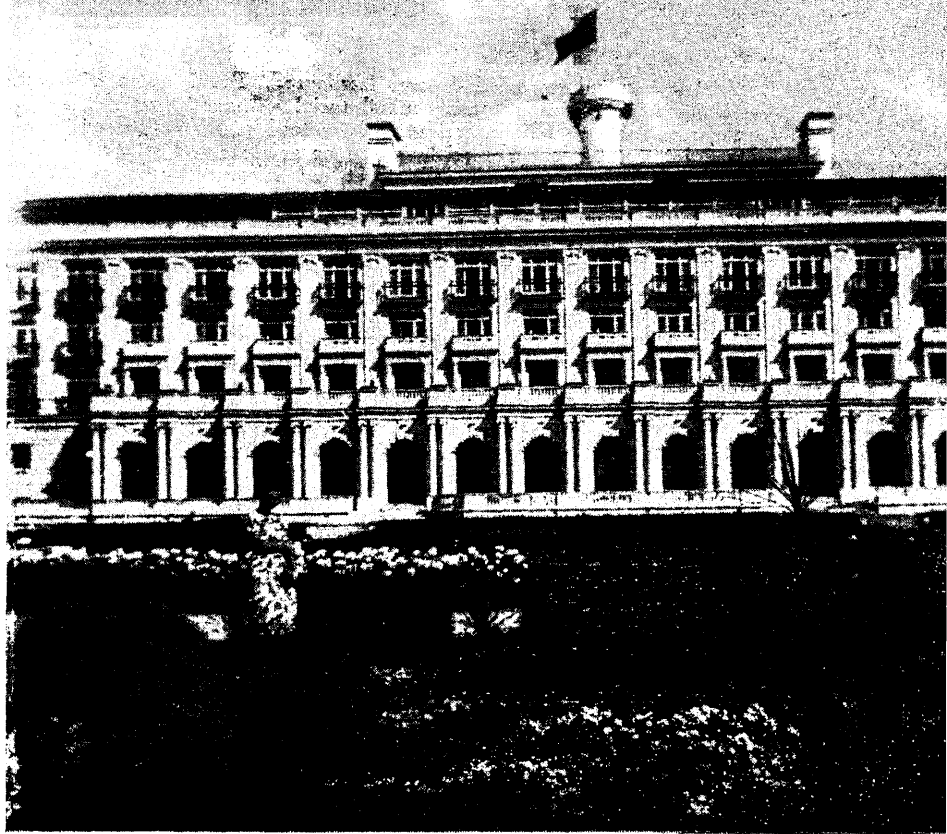
Balti ekspress teeb Eesti pinnal ikka päris tõhusat sõitu. Telegraafituldad aina lendavad. Vaguniakna panoraamis vilksatuvad vahelduval maastikul Lõuna-Eesti löökusküpsed viljaväljad ja saagi all ägavad viljapuuaiad. See looduse sügisepilt põllult kojuruttavate inimestega mõjub rahustavalt. Valgast peale muutub sõit isegi Balti ekspressil aeglaseks. Peatume sageli. Igas väikeses jaamas tuleb keegi peale või läheb maha. Varsti haarab aga videvik enda hõlma silmapiiri. Silmadki vajuvad kinni kalapäügi väsimusest. Võib teha päris korraliku uinaku enne kui rong ähkides ronib Riia jaama ja pakikandjad teenistusvalmilt sulevad reisijale väljapääsutee.

Huvirongid on Riia meile teinud lähedaseks. Nüüd pääseb sinna igaüks, kellel mõni üleaarne kroonikene. Paljud eestlastest on juba imetlenud neitsilikku vabadusmonumenti Brivibas ielal. On juba kirjutatud selle läheduses liiklemist juhtivast politseinikust, kes kõneleb soravalt eesti keelt. See loob kenakse kodususetunde. Könnid linna mööda kui oma inimene. Aga ma võin sellele lisandada uusigi avastusi. Riias on rida kauplusi, kus samuti kõneldakse sulaselget eesti keelt. Sattusime päris juhuslikult ühte moearisse, kus meid kõnetati laitmatu eesti keeles. Selgus, et selle omanikuks on omaaegse Läti Tallinna saadiku ja välisministri Sarinschi vend, kes elanud pikemat aega Pärnus. Ühes teises kaupluses sama lugu. Juudi soost äriomanik murdis päris korralikult armast maakeelt. Temagi oli varem tegutsenud Eestis ja kiitis eestlasi, nende ausameelsust ja südameheadust, eriti aga eesti naiste ilu. Juut tegi seda ilmselt ärilise tagamõtteta, pealegi oma noore naise kuuldes, kes samuti sai aru eesti keelest. Aga kui keegi siiski peaks Riias kuidagi keelega hätta jääma, siis

mehe

„Valge Lossi“

Paremal pildil: „Valge Loss“

Autori fotod.

on olemas üks kindel koht, kuhu igal ajal võib pöörduda. See on „Jaunakas Sinas“ toimetis. Meie suguõde prl. Vares, kes töötab selle läti suurima päevalehe toimetuses, on lahkus ise. Tema kaudu olid varsti loodud vajalised sidemed ja tehtud vajalised korraldused edasisõiduks Kemerisse. Minu vahetuspartner hra Poriets, kes kuulub sama lehe vanemate toimetajate hulka, osutas samuti tõhusat abi ja valmisolekut. Kõik läks libedalt, vaatamata sellele et silmapilgul ei viibinud Riias ühtegi läti ajakirjanike ühingu juhatuseliiget. Oli võimalus heita pilku „Jaunakas Sinas“ toimetustõhe, keset kõige kibedamat askeldusi. See on kahtlemata erinev meie lehtede toimetustööst. Kõigepealt paistab silma suurem tempo. Siis parem tehniline töö korraldus. Ajalehehoone oli alles hiljuti vabanenud ümberehitustellingest. Toimetuse töötubades on tunda veel värsket värvihõngu. Välisosakonnas oli parajasti kaugekõne — Londoniga. Milline meie lehe toimetis peab iga-päevast telefonihendust oma kirjasatjaga üle riigi piiride, kõnelemata Londonist! Kuid seal on see tavaline asi. Võeti vastu värsked uudiseid Trotskist ja Moskva protsessist. Londoni korrespondendile jagas instruksioone järgnevateks päevadeks peatoimetaja Benjaminsh noorem, kes otse keeb energiast. Kõvas žestihooas ta käsutas minugi ootetuppa. Kui peatoimetajale seletati, et tegemist on ajaleheinimesega Igaunijast, siis lahenes asi paugupealt.

Pime ja kitsas on Audeju iela, kus iga päev taassünnib „Jaunakas Sinas“. 160 tuhandes eksemplaaris. Püüdku keegi tungida läbi selle tänava kella kahe paigu, kui leht ilmub. Enne läheb kaamel läbi nõelast, kui keegi sellest inimmassist, mis selleks ajaks koguneb „Jaunakas Sinas“ ajalehemaja ümber. See tuletab meele umbkaudu seda pilti, mis meie oma kodulinna näeme iga päev Voorimehe kitsastänaval.

Riias Kemeril sõita on niisama lihtne kui sooritada matk Tallinnast Pääskülla. Rongid liikleavad sageli. Ainukene vahe seisab selles, et lätlased ei ole suutnud veel elektrofitseerida oma Rigas Jurmala raudteeliini. Kuid lähemas tulevikus on see ette nähtud. Välismaa spetsid teevad juba vastavaid kalkulatsioone. Ministrid käivad koha peal olukorraga tutvumas. Vägev Daugava ja majesteetlik Lielupe peavad lähemas tulevikus andma osa oma võimsusest rongide liiklemapanekuks ja ümbruskonna valgustamiseks. Kemeril moodustab Rigas Jurmala kaugeima punkti enne Tuksumit, poolsada kilomeetrit Riias. Noore jutuka toimetaja Saliumsi ja tema pooltariist abikaasa juhtimisel olime juba esimese saabumistunni jooksul kursis kõige sellega, mis meile võiks leiduda huvitavat Kemeris ja selle lähemas ümbruses.

Kui võtta kokku esimesed muljed Kemerist ühte lausesse, siis võiks sõnada nõnda: Vaikne pesakene igavesti vulisevate väävliveeallikatega suursuguses metsapargis, mille üle valitseb uhke „Valge Maja“, Läti riigi esindushotell. Selles patriarhaalse looduse ja moodsa aja kultuuri suurepäraselt sobivuses veetsime kümme unustamatut päeva läti kolleegide külalistena. Kui mõelda sellele, millise primitiivsusega pidi leppima minu vahetuspartner Kose kodus, siis tundus päris piinlikuna kasutada nii palju külalislahkust.

Kohanenud elu-oluga hotellis, siirdusime loodusse, avarasse pargimetsa jalutuskäigule. Tungime välja maalilise Sloka järveni ja liivadüünidega mererannani, kus parajasti püstitatakse moodsat kohvikuhoonet avara poolkaares rõduga mere poole. Veendume, et Kemeril lähim ümbrus on kunagi olnud läbipääsmatu raba. Sellest on aga tõmmatud läbi magistraalkraavid ja nüüd mühiseb rabapinnal suurepärase mastipuumets, millist harva võib kohata. Nagu nooled kasuvad kõrgele taeva poole kuused, männid ja isegi ka-

sed ning tammed on saledad nagu leerilapsed. Pargi südames leidub igivanu tammi, millel turjal vähemalt kolmsada aastat. Hästikorraldatud kõnniteed meelitavad jalutuskäigule. Kemeril linnaisad on asjale oma poolt lisandanud veellevust sellega, et nad lugemata hulga esemeid pargis on ristinud humoristlikkude nimedega. Läti stiilis ehitatud kohvik-restoran keset nõiduslikult ilusat parki on ristitud „Lõbusaks sääseks“. Ühele mitmesaja-aastasele tammele on ehitatud harude vahele kenakene rõdu, millele on pandud nimeks „Armastuse saarekene“. See saarekene seal tamme otsas ei või kaevata igavuse üle. Noored inimesed on selle alatiseks okupeerinud. See on nagu mingi romantiline taevas. Teine kõdunenud tammejändrik kannab „Õnnetamme“ kõlavat nimeust. Räägitakse, et sellest õnnetammest ei ole veel kõndinud keegi mööda peatamatult. Kui mitte enam, siis vähemalt uudishimutatakse selle juures. Kuid enamik otsib paraja kivikese ja sihbi selle tamme õõnsusse. Eriti agarad on tütarlapsed. On ju neil ka kõige enam kaalul. Kui trehvab tammeõõnsusse — saab mehele, kui mitte — tuleb oodata. Nüüsguseid romantilisi kohakesi leidub pargis rohkesti. Igal väävlivett niriseval allikalgi on oma nimi. Teeveeri täbistavad tulbad nimetahviltgate juhivad jalutajaid eksimatult soovitud paika. Isegi kaugused meetrites on lisatud juure. See tõstab huvi matka vastu. Eri-line tähelepanu on pöördud väävliveeallikaile. Neid leidub seal veerasnja ümber. Igast vulibse tinahalli vett, mis oksüdeerib kivikeseid valge korraga. Kõik on kenasti korraldatud. Uhes kohas voolab väävlivesi kunstipäraselt meisterdatud konna suust, teises kohas jälle härja lõugade vahelt või minasõõrmeist. Meelejäävaimaid vaatepilte pakub raviausutusele kõige lähedamal asetsev allikas, mis maa seest tungib fontaanina esitaks klaaskupli alla ja sealt siis voolab torustiku kaudu välja. Selle allika ümber on alatisele tihedalt rahvahulk. Eriti õhtutundidel. Anumate ja pudelikestega viiakse siis vett kodudesse, kus sellega ravitakse haigeid käsi, jalgu või silmi, samuti ka sisemisi haigusenähatusi. Esitaks tundub, nagu oleks siin tegemist mingi ebausuga, kuid kuulates inimeste seletusi haihtub see arvamus. Paljud olevat saanud abi oma hädadele väävliveest. Selle imetegeva mõju mitmesuguste haiguste vastu olevat avastanud sada aastat tagasi kohalik metsavaht. Sellest ajast peale on need allikad muutunud nagu inimeste palverännaku paigaks. Ainult nende tõttu on Kemerisse tekkinud laialdane raviausutus, mis omal ajal oli peamiselt Peterburi privileeeritud ringkondade ravipaigaks, kuid nüüd on seda kümnetele tuhandetele, kes iga aasta tulevad niihästi kodu- kui ka välismaalt siia oma tervist parandama.

„Valge Lossi“ või ametliku nimega „Valts Kemeru Viesnica“ püstitamisega käesoleva aasta kevadel on selle raviausutuse arendamiseks loodud veelgi avaramad võimalused. See hotell on luksuslik mitte ainult meie mõistete järgi, vaid ta on seda ka Lääne-Euroopa formaadis. Seal ei puudu, ühe sõnaga, midagi, mis komfortiga harjunud inimene võiks ihaldada. On fassaadi, kolonnaadi, kroonlühtrid, kalleid vaipu jne. Igas numbritoas vann, telefon, raadio. Liiklemiseks lift, lugemiseks raamatukogu, ajaviitaks piljard, bridž, baar. On arusaadav, et esimesel tegevusaastal ei ole jõutud korraldada viimast pisiasja. Kõik on selleks veel liialt värske. Puuduvad pikemaajalised kogemused. Oma uudsusel Kemeril „Valge Loss“ on veel hulkade imetlusobjektiks. Hotelli ümber keerleb alatisele nudishimulikke ja ekskursioone lähedalt ja kaugelt. Pühapäeval aina voorib inimesi sisse ja välja. Siis ei leidu enam ainukesti vaba nurgakest hotelli lael roof-café's korraldataval kella-üüci-teel. See on ka üks kauneimaid paiku kogu hotellis, kust avaneb

otse hämmastav vaade Kemeril ümbrusele, isegi Balti merele. Tekib tunne, nagu viibiksid ookeaniauriku või õhulaeva pardal, mis on kinnitanud ankru siia looduse rüppe. Siin kohvi-muusika veellevus miljöös vestlesimegi Läti ajakirjanike veteraani, Latvijas Preses Biedriba majandusjuhiga toimetaja O. Nonatsiga neist läti ajakirjanduse kutsetegevus asjust.

— Kuidas töö selles suunas areneb?

— Ei või nuriseda. On nii mõndagi saavutatud positiivset. Varematal aegadel läti ajakirjanduse pere jagunes kahte organisatsiooni. See olukord kestis kuni 1934. aasta 15. mai pöördeni. See pööre hävitas parallelsimi žurnalistikas, samuti nagu poliitilises eluski. Praegu on LPB ümber koondunud üle 300 ajakirjaniku ja kirjaniku. Kahe organisatsiooni kokkusulatamine aitas aktiviseerida tegevust.

— Milles avaldub see tegevus?

— Esijoones on püütud rahuldada selle ala vaimseid huve. Hooajal korraldatakse vähemalt kord kuus süstemaatilisi kirjandusõhtuid referaatidega, mis pakuvad kriitilisi ülevaateid nüühisti ajakirjanduslikust kui ka kirjanduslikust toodangust ajajärgude kaupa. Neil õhtuil esineb keskmiselt kolm autorit. On tähelepanuväärne, et viimasel ajal Latgallia kirjanikud on avaldamas erilist aktiivsust. Nad on praegu loominguiliselt jõudmas haripunkti. Teine ülesanne, mis esineb seltsi tegevuses, on üldtuntud kirjanike ja ajakirjanike tegevusjuubelite korraldamine, et sellega rõhutada nende töö tähtsust. Edasi peab märkima tööd, mis selts endale on võtnud silmapaistvate vaimuimemiste ja kauges minevikus surnud kirjanike ning kultuurtegelaste kalumüügaste korraldamiseks. Samuti annab selts iga aasta välja kirjandusliku almanahhi, milles leidub ka osakond Eestile ja Leedule. Lõppeks ei saa jätta märkimata seda tööd, mis selts teeb paralleelselt kultuurifondile kirjanduslike teoste ja ajakirjanduslike artiklite auhindamise alal. Selle ülesande täitmiseks on seltsil kasutatud iga aasta 1000 latti. Siinjuures pälvib erilist huvi see asjaolu, et kirjanike keskelt kerkivad esile noored talendid, kuid ajakirjanike ridades leiavad hindamist artiklid, mis kirjutatud vanema generatsiooni esindajate poolt, kes töötanud ajakirjanduse põllul juba 25—30 aastat.

— Mis on tehtud ajakirjanike kaadri ettevalmistamiseks?

— Professionaalse ettevalmistuse suhtes on kavatus juba tulevast aastast korraldada kursusi, kus leiaks praktilist käsitamist ajakirjanike kutsetöö. Kuid on tulnud kuuldavale häälile ka erilise ajakirjandusliku õppetooli asutamise vajaduse kohta ülikooli juure, kuna kaks olemasolevat erastuudiot (üks neist rahvaülikooli juures) ei ole suutnud tarvidust rahuldada.

— Kuidas areneb Siguldi puhkekodu tegevus?

— Sel aastal tekkis vajadus seal ette võtta põhjalik ümberehitus, et sel teel paremini rahuldada neid nõudeid, mis ajakirjanike puhkekodule rajatakse. Siguldast peab saama teine Kemeril, kuhu võib juhtida ka välismaalasi.

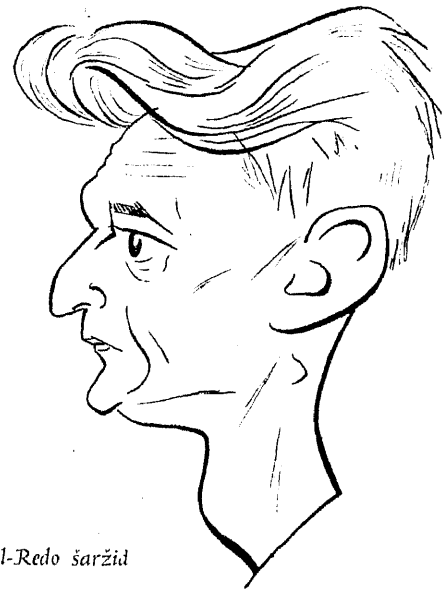
— Kas ajakirjanike kutsetöös ei esine erilisi raskusi?

— Kui selle all arvata ajakirjanduse vabadust, siis — ei. Ajakirjanduses peegeldub see positiivne töö, mis avaldub silmapilgul riigi ülesehitamises. Selle juures kriitika ei ole keelatud. See võib aga süünda teatud piirides. Isiklikud kallaletungid ja mahategevad artiklid ei kuulu selle vabaduse hulka.

Meie keskustelu katkes. Minu armastusväärne jutukaaslane pidi ruttama rongile, et sõita tagasi Riiga oma igapäevase töö juure.

Muretus mugavustundes jääme silmitsema hotelli küaliskonda, mis omab kirju rahvusvahelise ilme. Puutub silma stoilise rahuga inglasi imemas piipu, vaimukusest sädelevaid prantslasi, flegmaatilisi roots-

Meie arvustuse puudusi

Randel-Redo šaržid

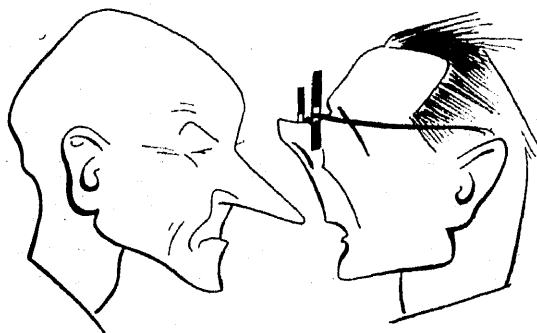
Enne kui asuda mingi teose või nähtuse kriitilisele vaatlemisele, peab arvustaja olema selgusele jõudnud selles, mida ta arvustetavalt teoselt nõuab. Peab evima kindla seisukoha, millest lähtuda arvustamisel. Nii peame käesolevagi artikli puhul toimima. Enne kõike tulevad püstitada need nõuded, mida asetame arvustusele, et see ärataks lugejas usaldust. Neid nõudeid on ju palju, sellepärast püüan siinkohal vaid mõningaid, tähtsamatena tunduvaid fikseerida.

Kui loeme mõnd arvustust, siis teeme seda muidugi eesmärgiga saada täieliku pildi arvustatud teose üle. Tahame saada ülevaate selle teose voorustest kui ka pahedest. Siit kasvab välja nõudmine, et arvustus oma objekti igakülgsest kataks. Kahjuks see nõue ei leia meil igakord täitmist. Tihtipeale kirjanduse arvustuse juures näeme, et arvustaja on teose käsitlemisel oma tähelepanu suunanud vaid mõningatele üksikmomentidele. Kiidetakse või laidetakse näiteks teose keelt, sisulised ja ideelised väärtused on sellejuures hoopis unustatud. Samuti ühekülgselt tuleb lugeda kirjandusearvustust, kus tähelepanu on juhitud vaid sisule, kuna vormi vigu resp. voorusi üldse ei vaadelda.

Sama lugu kordub ka teiste kunstialade arvustamise juures. Teatriarvustuses näeme vägagi sageli, kuidas kirjutusest lõviosa on reserveeritud lavateose käsitlemisele. Sealjuures lavastaja kui ka näitlejate tööd märgitakse vaid paari

sõnaga. Või maalikunstis mõni kriitik kirjeldab suure andumusega maali pintsliilööki, tema faktuuri — üldse tehnilist külge, kuna maali ideeline külg hoopis surnuks vaigitakse. Tehnilise külje väljatõstmist näeme ka meie muusikakriitikas. Loomulik, et niisugune asjakäsitus ei anna arvustetavast teosest täielikku pilti, ning sellest ongi tingitud etteheide, et meie arvustus olevat pealiskaudne. Tõepoolest aga võib see arvustus vägagi põhjalik olla selles osas, millele arvustaja oma tähelepanu on suunanud, aga ta ei kata oma objekti täielikult.

Kunstivaatluses võime eraldada Meumanni järele kolm seisukohta: 1) naiiv kunstivaatlemine, 2) kunstniku käsitus ning 3) kriitiline seisukoht. Naiiv kunstivaatleja näeb teoses vaid sisu. Teda ei huvita maali tehniline külg, vaid

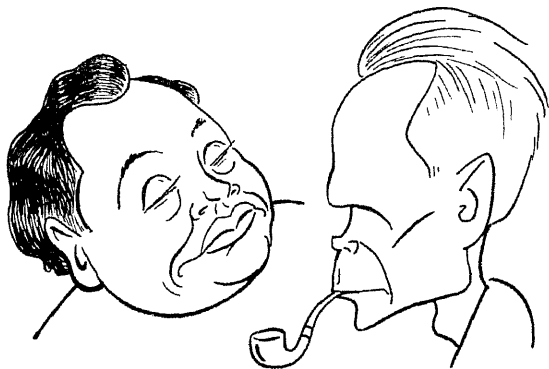
Adson ja Mettus

lasi, eriti rohkearvuliselt aga tõulistest tunnustest juba kaugelt eraldatavaid juute. Lätlasi endid tavaliselt vähem ja needki enam tagaplaanil. Ainult harva võtavad nad ülekaalu hotelli pidulikus söögisaalis, kus kroonlühtrite valgussäras valgesse tressitud orkester puistab meeleolulisi helilaineid külaliste keskele. Nimekamatest lätlastest silmasime ühel õhtul söögisaalis vähemas seltskonnas peaministri asetäitjat Skujeneeksi ja Riia linnapead Liepinshit, kes omal ajal oli saadikuks Tallinnas.

Kui väidetakse, et eestlasi võib leida igal pool, siis see väide Kemeris suhtes peab kindlasti paika.

Kemeris hotelli külalisraamatus leidub alati mõne eestlase kõlav nimi. Meie seal olles lõceeris hotellis üks Tartu kaupmees, väga omapärane vanahärra. Kuid läbisõidul vilksatub neid üsna sageli. Lõppeks võime pidada ju vanaks eestlaseks ja Eesti sõbraks ka dr. Libertsit, Kemeris raviasutuse ja esindushotelli direktorit, kes eestlastega puhub juttu sulaselges maa-keeles, mida ta ei ole unustanud Tartu ülikooli päevilt.

Niisiis ei ole imestada, kui hotelli limusiinil vaikselt käigul sõidame raudteejaama tagasiteekonnaks, et sellisest kodusest õhkkonnast oli kahju lahkuda...

Rass ja Visna

see, mis pildil sünnib, mis seal on kujutatud. Teatris ta püüab vaid sündmustikku, ettekande vormiline kül on talle vähe tähtis. Ka kirjanduslikus teoses otsib ta enne kõike anekdooti, keel ja stiil ei lähe talle korda.

Hoopis teisiti läheneb asjale kunstnik. Maali juures imetleb ta ainult tehnilist külge, teda huvitab, et *kuidas* see on tehtud. Näitekirjanik teatris jälgib näidendi ülesehitust, sõnastust, lavastaja näeb peaausjalikult lavalisi võtteid, trikke jne., kuna näitleja oma tähelepanu peamiselt mängulisele küljele pühendab. Kõige väheütlevam kriitik laiale publikule teataval kunstialal on samal ajal töötav kunstnik, sest ta räägib ainult vormist. Tõeline arvustaja peab suutma endas need kaks seisukohta (naiivi kunstivaatleja ja kunstniku oma) liita. Ta peab kunstiteost niihästi vormiliselt kui ka sisuliselt vaatlema. Alles siis saame käsitledavast teosest täieliku ülevaate.

Etteheitiks meie arvustuse pealiskaudsuse ja asjatundmatuse kohta annab põhjust ka veel teine asjaolu. See on, et päris sageli arvustaja oma väiteid küllaldaselt ei põhjenda. Lepitakse kõige üldsõnalisemate seisukohtadega. Nii näiteks võib tihti leida kunstiarvustusi, kus väidetakse: pilt nr. 39 on hea, nr. 117 halb jne., või: näitleja see ja see tegi oma osa hästi, see novell sellest kogust on nõrk etc. On loomulik, et

niisugune tunnistuste jagamine publikule palju ei ütle, olgu siis too arvustaja kui suur autoriteet tahes. Arvustuse üks põhinõudeid on, et iga väide oleks põhjendatud, et miks see nii on.

Vaid õige naiivile inimesele on meie ajal trükitud sõna küllaldaselt põhjenduseks. Kriitilisem lugeja tahab saada juba teisi argumentatsioone, kuigi ta ka ise tunneks, et ta arvustajaga ühel arvamisel on. Paljudel juhtumitel lugeja tunneb, et teos on hea resp. halb, kuid ta ei oska endale aru anda, miks see nii on. Kui ta nüüd arvustusest loeb, et teos on hea resp. halb, ilma et arvustaja vähematki põhjendust ette tooks, siis pole lugejat sellega sugugi aidatud, ta jääb oma tunde suhtes samasugusesse teadmatusesse, nagu ta oli enne arvustuse lugemist. Isegi sel juhul, kui lugejal oma tunde kohta on põhjendus olemas, tahab ta ometi saada arvustaja seisukohta, kas või selleks, et oma suhtumist teosesse arvustaja omaga võrrelda ja niiviisi oma veendumustes selgemalt orienteeruda.

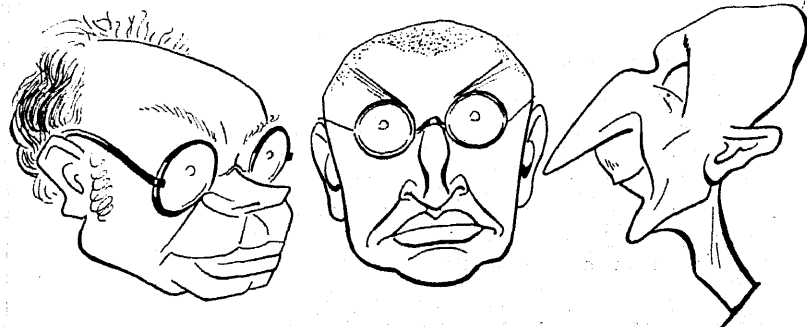
Väga tihti arvustajad hiilivad põhjenduste toomisest mööda sellega, et nad peidavad endid

Kaks leplikku venda

superlatiivide taha. Nii tahetakse näidata, et olen asjast vaimustuses ning mis põhjendusi sa vaimustatud inimeselt ikka nõuad. Mõnikord tahakse ka mõne teose puhul pisut „poeesiat“ ning arvatakse nüüdki õigus olevat põhjendustest mööda hiilida. Sellased võtted on õieti süütuud ning lugejad pahatihti sellega lepidavki, nii et nende vastu just väga võidelda ei maksagi. Halvem on aga lugu, kui arvustaja teeb seda meelega, eesmärgil mõnd sõbra teost ülistada. Nii mõnigi kord oleme võinud lugeda, kuidas arvustaja võtab vaatlusobjektiks teosest mõne pisi-asja ning hakkab seda ülistama (teine kord ka maha tegema, kui arvustaja on ette võtnud teost halvustada), sellejuures jääb teos suuremas osas täiesti vaatlumata, ent lugeja saab mulje, nagu käiks too ülistus kogu teose kohta.

Niisugune arvustaja teguviis on sihilik ning

Kompus,

Vellner,

Kurmiste

sellega oleme jõudnud ühe tähtsa arvustuse põhinoõde juure, nimelt: *arvustus olgu erapooletu*. See nõue on kindlasti kõige raskemini täidetav, sest on ju arvustajagi ikkagi ainult inimene ja viimasel on omad sümpaatiad ning antipaatiad, mis tingivad ta sõnu ja tegusid. Kahtlemata on meie arvustus (kuid õnneks mitte ainult meil) patustanud kõige rohkem selle põhinoõde vastu ja patustab veel edaspidigi. Kui paljude arvustuste motiveerijaiks on sugulus arvustaja ja arvustetava vahel, majanduslikud kalkulatsioonid, konflikt, tüli, sõprus, vihavaen, kättemaksu-ia jne. Üks huvitavamaid erapooliku arvustuse mooduseid on ahelarvustus, kus A kritiseerib B'd, B C'd, C aga omakorda jällegi A'd. Siin käib kõik põhimõttel, et käsi peseb kätt. Eriti harrastatud oli see arvustamisviis „Siuru“ päevil. On selge, et niisugust arvustust tõsiselt võtta ei saa ning tal igasugune väärtus puudub.

Veel praegugi võib Tartus kirjandusarvustuses seda momenti märgata, kus sõber sõpra arvustab. Alles ühes viimasel „Loomingu“ numbris nimetas A. Alle niisuguseid arvustajaid *laudkondliku mentaliteediga kriitikuiks* ja neid paistab üsna rohkesti olevat. Loomulikult ei saa niisugusele arvustusele toetuda, sest siin kiidetakse ainult oma laudkonna mehi, kuna kõik teised halastamatult „pähe saavad“.

Palju sihilikku leidub ka teatri- ja kunstiarvustuses. Mõnele kriitikule lihtsalt ei meeldi üks näitleja, olgu siis need mittereeldimise põhjused missugused tahes, ning selle tulemus on, et mängigu see näitleja oma osa ükskõik kui hästi, „saun“ on ikkagi garanteeritud. Niisugune üksiku näitleja materdamine on võrdlemisi väikeselulatuslik õnnetus. Halvemaks muutub lugu juba sel puhul, kui mõnele kriitikule ei meeldi üks teater — ja sedagi on meil juhtunud. Või kui arvustajale meeldib vaid üks teater. Muidugi saavad siis kõik teised teatrid selle ühe arvel kannatada.

See arvustuse pahe on kõige raskemini vältitav. Sest siin peaks kriitik olema otsekui vannutatud, et ta suguluse ega mingi omakasu pärast valet ei tunnistaks. Kuid mis aitab siin vannutamine, sest teame ju vägagi hästi, kui kergel käel inimesed kohtu ees valet tunnistavad, riskides seejuures võrdlemisi kõrge karistumääraga vale avalikuks tuleku puhul. Kuid arvustajale, kes sihilikult on valetanud, ei näe ju seadus mingit karistust ette, liiati on siin vale avalikuks tulek „juriidiliselt“ päris võimatu, sest võib alati öelda: aga mulle näib nii, minul on niisugune maitse! Ja teame: maitsete üle ei vaielda!

Arvustuses on aga subjektiivsus lubatud, ei loeta mingiks patuks, kui kriitik langetab oma otsuse isikliku maitse kohaselt. Ja miks ka

mitte, sest absoluutne objektiivsus on kunsti otsustes saavutamatu, kuna puuduvad üldmaksavad ja kõikjal kehtivad mõõdupuud. Siiski ei tohiks me arvustusele täielikku subjektiivsust lubada, sest sel puhul arvustuse maksvus piirduks õige väheste isikutega, erandjuhtudel vaid arvustaja oma isikuga. Et kriitika maksvuse piire laiendada, selleks on vaja objektiivsust niipalju nagu vähegi võimalik. Sellepärast on soovitatav, et arvustaja püüaks lähtuda arvustetava seisukohalt.

On ju lõpmata palju kunsti väljendusviise ja voole. Arvustaja oma käsituses peab arvestama tolle voolu nõuete ja reeglitega, millesse arvustetav teos kuulub. Ei tohi kunagi naturalistlikule teosele ekspressionismi või idealismi seisukohtadega läheneda, see on juba endastmõistetav. Kuid selle algtoe vastu on eksitud ja eksitakse veel praegugi. Otse klassiline näide on kadunud *Juhan Luiga* arvustus Friedebert Tuglase „*Felix Ormussoni*“ üle. Luiga läheneb sellele impressionistlikule teosele naturalismi nõuetega, ta arutab, et kuidas ometi autor võis õhtuses hämaruses näha toonekurgede punaseid jalgu, või kuidas see võis olla, et koerad turuplatsil üles ei ärganud, kui seltskond inimesi neist möödus...

Sellelaadilisi arusaamatusi esineb küllalt ka teatri- ja kunstiarvustuses. Ekstreemsemaks näiteks on see, kui operis nõutakse naturalistlikku mängu. Kunstinäitust arvustades nii mõnigi kriitik, kes pooldab formalistlikke voole, möödub vaikides realistlikest teostest. See on isegi veel õnnelik juhus, hüllemaks muutub lugu, kui kriitik realistlikku teost formalismi mõõdupuu alla püüab suruda. Ja sedagi on meil ette tulnud. Öeldust võiksime siis teha järelduse, et *arvustaja peab arvestama kunstniku käsitlusviisiga ja kavatsustega*.

Väga tihti võib kuulda, kuidas publik nuriseb, et ta ei saavat arvustajast aru. See etteheide peab küll paika ainult üksikute kirjandusarvustajate kohta, kes ihust ja hingest harrastavad „kõrget stiili“ ning näivad arvamiselt olevat, et mida keerulisemalt sa väljendud, seda mõjuvam on su arvustus. Teatri- ja kunstiarvustus, millise peamiseks ilmuniskohaks on ajaleht, selle pahe all ei kannata. Küll aga heidetakse viimastele ette, et nad arvustetavale midagi ei andvat. Näitlejad üsna sageli pöörduvad arvustaja poole, öeldes: „Sa kirjutasid, et ma ei olevat oma osa küllalt usutavalt annud, ma olevat pateetlikuks jäänud. Ütle siis õige, *kuidas* ma seda peaksin siis tegema?“ Umbes samalaadsete küsimustega esinevad maalijadki, kuigi palju harvemini. Iseendast mõista ei tarvitse selle küsimuse juures pikemalt peatuda, sest ta naiivsus on evidentne. Selleks, et õpetada,

kuidas kunstiteost luua, on meil kunstiõpetajad — arvustaja neid kohuseid enda peale võtta ei suuda ja ei tarvitsegi.

Arvustus on ikkagi eeskätt publikule määratud. On ju kriitikud kahtlemata oma alal kogunud inimesed, kes oma tähelepanu olulisele suunata oskavad. Oma kirjutustes juhivad nad publikugi tähelepanu asjaoludele, millised vähemkogenutele muidu kahe silma vahele oleksid jäänud. Arvustetavad saavad arvustust oma töö paranduseks vaid niipalju kasutada, kuipalju see riivab kõige üldisemaid momente. Usun, et „publikule kirjutamine“ on meie arvustuses ainuke punkt, kus etteheiteid teha ei saa.

Lõpuks veel mõni sõna n.-n. *positiivsest ja negatiivsest kriitikast*. Meil mõistetakse üldiselt positiivse kriitika all kiitvat, negatiivse all laitvat arvustust. On kuulda arvamisi, et meie arvustus olevat negatiivne. Õieti see arvamine käesoleval ajal ei vasta tõele. Tõsi, mõned head aastad tagasi näis tõepolest valitsevat arvamine, et õige arvustamine seisab mahategemises. Materdamist peeti suurimaks tarkuse avalduseks. Praegu seda igatahes enam märgata ei ole. Meie arvustuses üldiselt valitseb üsna asjalik toon. Viimastel aegadel võib koguni tähele panna, et halbade teoste puhul nagu ei juleta teinete kohaselt „pihta anda“. Selline delikaatus on kindlasti veelgi hädaohtlikum kui eitav suhtumine. Autor ise on oma teosest ikka vai-

mustatud ja kui talle vigu ära ei öelda, siis ta väga kergesti võib saada mulje, et ta on maha saanud määratu *chef d'oeuvre*'iga, ning sellest enesejumaldamiseni pole enam kuigi palju maad. Sellise enda ülehindamise all näibki meie noorim kirjanike generatsioon kannatavat. Kahtlemata mõjus selleks tugevasti kaasa ka „Loodus“ oma laureaateidega.

Niisuguste enda ülehindajatega peab arvustus talitama kõige resoluutsemalt. Kuid sellejuures ei tohi arvustaja „mahategemisele“ teatava kirjaniku, kunstniku suhtes peatuma jääda. Niipea kui too looja on midagi paremat annud, siis tuleb seda ka tunnustada. Siin aga meie arvustus on mõnikord eksinud, toimides nii, et kui kord juba üht kirjanikku, kunstnikku, näitlejat jne. on teatava arvustaja poolt halvustama hakatud, siis jätkatakse seda kogu aeg (muidugi sama arvustaja poolt), vaatamata, kas halvustamiseks põhjust on või ei. Arvustaja peab alati julgema tunnustada oma eksimust, eriti kui on tegemist mõnele noorele kunstilise tuleviku või mittetuleviku ennustamisega. On küllalt olnud juhtumeid, kus ühe noore näitleja kohta hoogu sattunud arvustaja väidab, et sellest näitlejast ei saa küll eluilmaski asja. Hiljem aga ometi see näitleja pakub nii mõndagi tunnustusväärset. Sel puhul arvustaja peab enda kohta mõönma, et ta on inimene, s. o. ekslik.

ED. NUKK

TRIOLETID

Mälestus

Mu hingetemplis helab kaja,
mis õige ammu sinna jäi:
aed õies, kevad, valge maja,
teel võlur, väike kannataja
aovalgel seismas paljaspäi!
See mälestus kui kiusav kaja
mind saadab kõikjal läbi aja,
kust takjana ta sinna jäi!

Lapsed

Nägin neid siiraina päikesesäras —
liiva tõsisid väikesed peod;
rõõmu nad kandsid iseigi káras,
hõiskasid sõidul vankripáras —
suuriks neil náisid siis väiksedki teod!
Nägin neid, lapsi, päikesesáras
hiljem suurtena elukáras —
muresid kandsid nüüd piinatud peod!

Emaõnn

Taevasiniseis silmis päike
sárab ja õnnelik naeratus suul . . .
Voodis valges váhkremas váike,

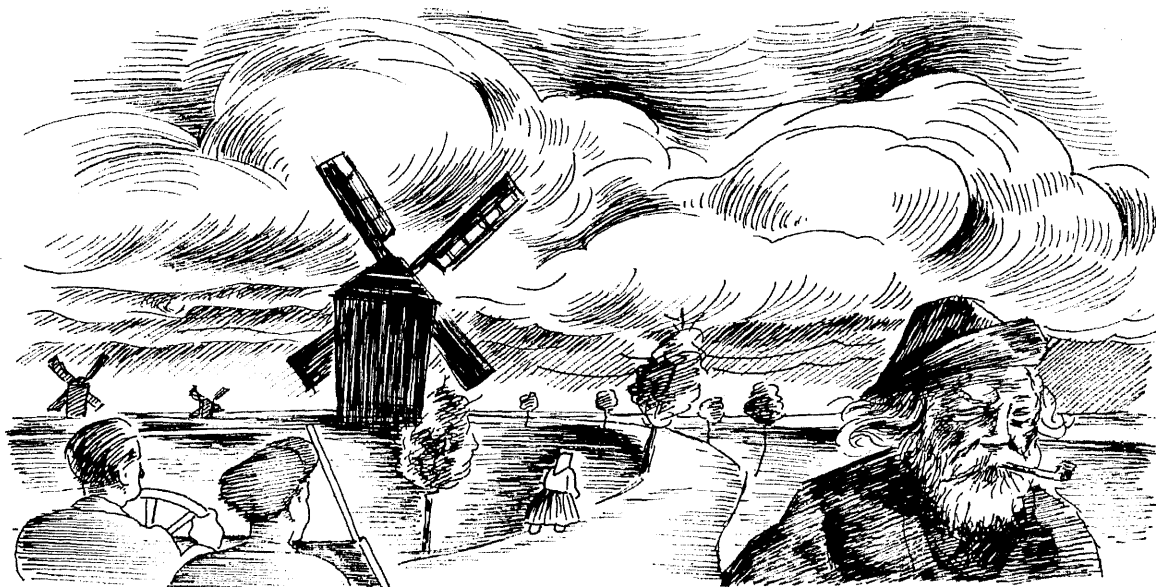
kes on emale kallim kui päike —
lapse eest annaks ta elu ja muu! . . .
Vásinud pilgud elusiund láikest,
nooruke ema nii imetleb váikest
roosat ja rásklevat kisasuud!

Moodne aeg

Me páevil vaim liig váhe maksab —
paar nárust penni müügil vaid!
On sangar nüüd, kes enam jaksab,
ei hárra — hárra-muskel maksab,
toob kokku sularaha, maid!
Kuid vaim? . . . Ta kannatada jaksab! . . .
Mis sest, et praegu muskel maksab —
kord eksitusest aru said! . . .

Isamaale

Kurb küll! . . . Ja árgu saagu mocks:
vaid ikka hüüda „i s a m a a!“.
Ma pigem vaikselt palvet loeks,
et Issand ise oleks toeks
Sul, minu armas súnnimaa!
Vaid harva õelgem: i s a m a a;
ei sõnust Eesti suureks saa,
kui tegusid ei tule toeks!

F. Randeli joonis

Pedro Krusten

Läbi sügisese Muhumaa

*Auto kiirena sõidab,
aknast Muhumaad näen.
Kuidas riimida mõistan
värsiks väikmuljed need?*

*Maastik vahelduv jagab
järjest silmale uut.
Õökülm pruunikaks lagaks
varred vagudel muut.*

*Sinna vaadata häda:
surnud põld nagu raip!
Aga oras ja ädal —
nende roheline vaip*

*viskab rõõmsana laulma
hinge lõona mu sees.
Vaimu avali pauna
muljeid pillutab tee.*

*Taeva sügistund tina
vaikset kajastust loob
seal, kus vete külm lina,
ranna koltunud roog.*

*Teisal pilvisel taustal
nagu palvetav ätt
tuulik hääletult laotab
nelja mustavat kätt.*

*Maantee servadel meeli
kõidab võrdluspilt muu:
muhu kollane seelik
on viinakuu puul.*

*Tahaks viskuda kaela,
nii näib armas ja hea
taat, kes tambib tee-paela,
karmis tuules hall pea.*

*Süda hellub ja isu
teha memmele pai —
nõnda veetleb mind, kisub
seelik kollane, lai.*

*Auto kiirena sõidab,
aknas Muhumaad näen.
Kuidas riimida mõistan
värsiks väikmuljed need?*

AJAKIRJANIKU „KULDRAAMAT“

Quasi una fantasia.

Mul oli kord kõnelus kunstikooli juhatajaga ühest õpilasest, kes oli tuttavast perekonnast. Tol õpilasel pidi minu veenete järele annet olema ja mitte just vähe. Seda mõõnis ka kooli juhataja, aga lisas varsti juure oma „aga“.

„Annet on kahtlemata,“ ütles ta, „aga puudub vaba kujutlusvõime ja selle tagajärjel julge, iseseisev looming. Tundub, nagu oleksid tiivad seotud, kuigi tiivad on, ja pealegi üsna tugevad.“

Tiivad seotud — need sõnad panid mu mõtlema. Miks nad on seotud, kes nad on kinni sidunud?

Pikkamisi hakkas mulle see selguma. Õpilane oli pärit kodanlisest perekonnast, kus viisakad kombed, kommang oli lapsest saadik väga valjusti maksma pandud. Kuidas astuda, kuidas istuda, kuidas püsti tõusta, kummarduda, millest seltskonnas kõnelda ja kuidas ning kunas naeratada — kõik see ja tuhat muud asja oli „heas lastetoas“ kätte õpetatud ja harjutatud. Selle kõige vahelt välgatas vahest vaim, aga seegi sumbutati kohe, sest viisakate kommete juures on vaim ja selle välgatused üleaurune või koguni häiriv. Kui hõlpsasti ei riku see kommangi!

Ja kui nüüd see noor inimene, keda nõnda kasvatatud täisikka jõudmiseni, kelle tiivad olnud alati seotud, kui see noor inimene pidi korruga vaba olema, pidi vabalt, sundimatult looma, kui talle öeldi: löö tiivad laiali ja katsu kui kõrgele need sind kannavad, kui võimsad nad on! — siis lehvitas noor inimene oma tiibu, aga nende lihased olid juba tugevasti atrofeerunud. Ta ei suutnud kuigi kõrgele tõusta, ei julgenudki tõusta, see oli talle harjumatu, võõras.

Sellest noorest võib saada hea maalija, korralik joonistaja, kelle teis puudusi ega vigu ei leidu, peale ühe suure puuduse — ulja kujutlusvõime, vaba loomingu, julge joonetõmbe. Ta täiendab halli keskpärasuse ridu. Kõik vist peamiselt väärkasvatuse pärast! Mis sellest, kui see ini-

mene oleks lapsena võõras kohas mõne pakutud vastumeelse toidu visanud kõrvale, mõnele vastumeelsele külalisele oleks komplimendi asemel lausunud: käi kus kurivaim! jne. Mis sellest, kui ta oleks mõnegi pealesunnitud õpetuse tõrjunud tagasi, öeldes, et see temale on vastuvõtmatu! Temast oleks saanud iseseisev inimene, isiksus, mitte kariloom. Temast oleks saanud loov vaim, mitte vaid järelekiitja, mälumäletseja, reprodutseerija.

Mõnikord tuleb see kõik meelega ajakirjanike peres viibides. Siin on väga rohkesti noori andelisi inimesi, nagu võib veenduda isiklikus kokkupuutes ja tutvuses. Aga vähe paistavad või saavad nad välja paista lehes, toimetuse töös. Tõsi küll, toimetuse töö peab olema enamalt jaolt anonüümne. Reportaažile ei kirjutata nime alla, seda enam, et nüüdisaja reportaaž on kõigis suuremais lehis enamasti üks ja seesama. Aga peale sõnumite, peale päevauudiste on lehis (vähi-malt peaks olema!) ka kirjutusi joone all ja peal, keldris ja belletaažis. Sinna lisatakse juba nimi või nimetähed. Kui vähesed aga iga toimetuse koosseisust avaldavad endid seal iseseisvalt! Peamiselt vaid paar juhtkirjanikku, kelle surmtõsine, väga asjalik ja kangesti õpetlik toon on meil saanud ilusaks traditsiooniks, ja peale nende paar vestlejat, kellele jumal annud enam või vähem naljatlemise annet.

Aga teised, suur hulk teisi?! Need töötavad nimetu reportaaži alal. See on lehes hädavajaline, esimese järgu tähtsusega, nõuab toimetajalt annet ja takti. Aga siiski, aeg-ajalt, lkord nädalas tahaks nendegi sulest näha midagi lehes, nimi, initsiaalid või varjunimi all. Küllap nad kõik on kord katset teinud iseseisvate kirjutustega, on millegi kohta oma mõtteid avaldanud, vähemalt oma karjääri alul. Aga pärast on nad nimetu reportaaži alal töötades märganud, et on üsna raske kirjutada iseseisvat artiklit, iseseisvat vestet või päevakaja nõnda, et see avaldamist leiaks.

Raske on kirjutada nimelt seepärast, et pead seal igasuguste isikute ning seisukohtadega arvutama ja arvestama. Ei või ometi vabalt, oma südame sunni või sümpaatia järele rünnata mõnd isikut või mõnd pahet, ei või vabalt igakord sedagi naeruvääristada, mis seda ehk tõeliselt väärrib; ei või vabalt hinnata, kiita või laita, lühidalt: ei või vabalt tiibu laotada.

Sest igal ajajärgul, nii demokraatlik kui see ka oleks, on oma tuhat isikut ja asja, keda ja mida pole sünnis puutuda, keda või mida ei ole luba puutada. Osa niisuguseist tabudest on õigusega iga arvustuse eest soomustatud, teist osa kaitseb kas silmakirjalik kõlblus või kellegi kitsad huvid. Osa neist tabudest on igal ajakirjanikul teada, neid ei hakkagi ta puudutama, neist läheb ta kübarat kergitades mööda. Mingu neist mööda! Aga jääb järele veel palju muudki, millest mõnigi ajakirjanik tahaks kirjutada innuga, mida tahaks rünnata tuliselt või ülistada jumalikult. Või mida tahaks klaarida suurima objektiivsusega. Ja sellest ärge jäetagu kirjutamata! Tehtagu esimene visand niisuguse vabadusega, nagu poleks maailmas mingit tseensuuri ega keeluparagraafi, peatoimetajat ega kõlbluskohtunikke. Väljendatagu end täiesti vabalt. Tuntagu end kui jumal. Sest ka ajakirjanikul peab olema võimalus vabalt luua, end vabalt väljendada, kui mitte mujal, siis oma kirjutuslauas.

Nõnda, täiesti tuliselt, palava verega kirjutatud read lastagu jahtuda, vähemalt järgmise päevani. Siis võetagu punane pliats ja kustutatagu kõik lubatud liialdused ja kahtlased väärarutused. Võetagu sulg ja parandatagu ning täiendatagu, aga enesega kompromissi tegemata. Kui siis kõik oma südametunnistuse ja parema teadmise järele tehtud, viidagu artikkel peatoimetaja kätte. Aga näoil-

mest ärge lastagu selle juures lugeda: olen siin vist midagi hirmsat kokku kirjutanud, kui ehk heidaksite silma peale. Ei, teie näost olgu lugeda: see on minu töökspidamine! Näe, riigijuhid on meil kõnelnud nii mitmel korral iseseisvate, oma otsustusvõimega kodanike kasvatamisest! Minagi olen üks kodanikest...

Võtke arvesse, härral peatoimetajal on peale tuhande tabu, mis teie teate, veel musttuhat, mida ainult tema teab. Ja neid tabusid arvestades peab ta teie artiklit metsikult kustutama, kärpima ja parandama. Ta on nii lahke ja tarvitab punast pliatsit. Kui aga on tarvis säästa lehte ja tema vääramatuid seisukohti, siis peab ta lahkesti teie artikli juhtima paberikorvi. See on peatoimetaja seisuse juures paratamatu. Küllap saab mõnigi teist kord peatoimetajaks ja siis ta näeb, et tema asi on vastutada iga rea eest lehes, osakonna toimetajal või reporteril ainult oma reakeste eest.

Paluge peatoimetajat, et ta ei heidaks teie käsikirja paberikorvi, kuigi see, nimelt käsikiri, peaks osutama „kõlbmatuks“ lehes avaldamiseks. Küsige tagasi kõik sel kombel südameverega kirjutatud read ja säilitage. Pikapeale, kui neid küllalt on kogunenud, köitke nad kokku ja kirjutage kaanele *M i n u k u l d r a a m a t* või mõni muu sarnane nimetus, mis siiski ära ütleks, et te need read olete kirjutanud tõeliseks eneseväljenduseks, et te neid sellena hindate. Et olete kirjutanud oma isiksuse säilitamiseks, oma tiibade harjutuseks, mis muidu võiksid hoopis atrofeeruda. Nõnda, et kodulinnugagi raske oleks võidu lennata.

Missugune huvitav kultuurajalooline dokument üks niisuguste artiklite kogu küll oleks! Mina olen unustanud ta kirjutamata. Kahju! Teie, nooremad, ärge unustage!

Septembris

*Septembripäeval kannan aias treppi
ja korvi korjan valmind vilja puult.
Alt tühjund okste võtan tugikepid,
viin räästa varju ootma saaki uut.*

*Töö sõrmist vahel vere välja naksab —
sest pole viga, naerab põse lohk.
Mu ronides oks vahel katki praksab —
nutt kargab kurku, hinge lõikab kohk.*

*Siis tuled sina, õuna palet silid,
mind kutsud siiralt imetlema, kuis
me aias suureks, kauniks kasvand vilid.
Rõõm minul näha sinu õnnekust.*

P. Krusten

OLYMPIA-PRESSEHAUPTQUARTIER

Olympic Headquarters for the Press • Quartier Général Olympique de la Presse • Cuartel General Olímpico para la Prensa • PRESSE-POST

BILDPRESSE

Juba paari tunniga olümpiatüdinuks!

Uhe Tallinna ajalehe spordikaastööline saabus olümpiamängudele Berliini mõningatel põhjustel suure hilinemisega. Oma esimesel olümpiapäeval käis ta korra olümpiaaastadionil, jälgides seal tund aega võistlusi. Läks siis staadionilt koos ametivendadega kiirsammul kehalise kasvatuse akadeemia juure riigisportivälja tennisväljakule jälgima meie korvpallimeeste matši USA, Ameerika Ühendriige koljatite vastu. Seejärgi jällegi koos teistega raudteejaama, et rutata paar jaamavahet Berliini poole Deutschlandhalli vaatama Palusalu, Väli ja teiste finaalmatse olümpia-medalite pärast.

Ikka jälle kiirsammul, sest olümpiapäevil oli meie pressimeestel aega veel vähem kui raha, kuigi viimast oli otse pitsitavalt vähe — nädalapäevadeks oli vaevalt nii palju raha kui meie lähemate naaberrahvuste pressimeestel ühe päeva jaoks! Teel raudteejaama kukkus äsjasaabunu kiruma olümpiavärki, kuigi ta ise seda olümpiakeerist, olümpiahullustust, või kuidas seda tagantjärele kõik on ristitud, oli teinud kaasa vaevalt kaks-kolm tundi.

Sellest jatkus aga põlisel spordihuvilisel olümpia-tuju hävitamiseks ja suure, vallutava koduigatsuse tekkimiseks vana-tallinliku rahu ning veniva elutempo järgi. „See on ju hullumaja! Parem oleks jäänud koju Tallinna!“ — väljendas ta sõnade ja käeliigutustega kaaslastele, kellega sammupidamiseks oli tal rohkem tegemist. „Nüüd saan alles aru, miks sa enne Tallinnast väljasõitu nii ükskõikne olid sõidu vastu, mida paljud ihaldasid rohkem kui midagi muud, ja parem tahtsid koju jääda...“ — oli määratud nende ridade kirjutajale. Ja mõni päev hiljem oligi mees Berliinist kadunud „rahulikumatele rohumaadele“.

Igavik, siirupi-venitamine ja 500 tundi elavat olümpiafilmi

Olümpiahullumaja tribüünidel veetis aga enamik meie olümpia-lehemehi kolme nädala ümber. Kuigi olümpiamängudest on möödunud ainult kolme-nelja kuu ümber, tundub see vahemik juba aastate pikkuse-na. Olümpiapäevil tundus lehemehel aga ajavahemik isegi paari päeva vahel otse igavikuna. Hommikust hilisööni võistlused, ruttamine ühelt võistluspaigalt teise — isegi see ei võimaldanud kõigi võistluse jälgimist! — edasi kaasaelamine igale võistlusalale, finišile lootused ja närveerimised oma olümpiaatleetide pärast igal nende esinemisel — see närvipingeline

kolm nädalat oli kahtlemata tosin kordi hullem kui üksikute atleetide endi närveerimised oma võistlustulle mineku eel.

Enne Berliini päevi olid olümpiale sõitvad ajalehemehed koju jääma pidavatele spordihuvilistele erilisteks kadestamisobjektideks üldse sõitmise pärast ja samuti olümpiaekskursantidele võistluste heade jälgimisvõimaluste pärast. Veaksin kihla sada ühe vastu, et keegi neist poleks aga suutnud pidada „hullumaja tribüünidel“ vastu rohkem kui kaks-kolm päeva.

Ja, Tallinnas toimetustalaua taga istuda, käia mõni lühike tripp intervjuude tegemiseks, jälgida rahus võistlusi, pärast neid mõnusalts sportlastega ja tegelestega koos istudes „seedida“ võistlused täielikult ja siis järgmise päeva hommikul väljapuhanauna anda võistlusülevaade, hinnangut, kilde — see paistab isegi rekordilise kiirusega harjunud spordikriitikule mõnigi kord enam lõbuna kui tööna. Kuid tegelikult see on nagu siirupi venitamine purgist võileivale, võrreldes seda olümpia lehetööga.

Jõudnud olümpiahullumajast tagasi Tallinna oma kirjutustalaua taha oled pääsnud nagu mitmeaastasest vangistusest. Oled küll alles äsja saabunud, kuid hinges on tundmus, nagu oleks igavik tagasi sellest, kui möödus su silmade eest 500 tundi põnevat, elavat olümpiafilmi, millel nagu poleks olnud isegi veerand-tunnilist vaheaega hingetõmbamiseks ja endassesüvenemiseks.

Töö „algab“ vaimudetunnil

Olümpiapäev? Hommikul kella 8—9 paigu voodist suure vaevaga üles, napilt jõuad habeme ajada ja tassi kohvi juua, kui lubad endale säära „lüksust“ seaduslikult normeeritud olümpiakalliduse „ajas-tul“, siis kihutad rongiga riigisportivälja poole. Kas lähed staadionile vaatama kergejõustiku eelvõistlusi või Deutschlandhalli maadlust? Lõunal, kui algavad kergejõustiku alade finaalid, on parajasti jällegi korvpallimatse, samuti eelringide jalgpallivõistlusi. Pärast lõunat, kui käimas veel võistlusi igasugustel teistel aladel, algavad Deutschlandhallis jällegi keskööni kestvad maadlused, tõstmised. Lõunat oled harva mahti saanud süüa. Lepid Deutschlandhallis mõne rohkem jahu- kui lihasisulise vorstikesega, mille juure saad tükk kuiva nisuleiba. Ootad peamiselt oma meeste matse ja võistlenist — teiste omade vaatamine on muutunud juba lailaks. Siis — hilisõhtul tormijooks rongile, et pääseks kiiremini minema. Hotelis lubad endale õhtusöögi — „kuiva päeva“ järgi tahad nagu midagi sooja. Istuksid meeeldi pärast söömist edasi ja lubaksid endale juua täielikus rahus

klaas veini, kuid... ootab ju tööd. Kui tavalised kodanikud asuvad magamaheitmisele, hakkab „Hotell Dresdeni“ tubadest kostma kirjutusmasina klöbinat ja sulgede krabisemist. Selle avab enamjaol õhtutel kella kaksteist lööki. Vaimude tunnil „algab“ olümpia-lehetöö!

Ärge olge kadedad!

Kolm eestlast-lehemeest on ühes toas. Vaheldumisi üks ja teine küsib: „Kas oled valmis? Kirjuta kiiremini! Viimane aeg, muidu ei jõua enam postile!“ Zoo jaamas võetakse post viimse kord enne hommikuse lennuki ärasõitu Baltikumi poole postkastist välja juuba kell 4 hommikul. Kaks jaamavahet sinna rongiga sõita, kuid linnaraudtee on ööunes. Kõik kolmekesi autole ja see kihutab ajaga võidu, et mitte jääda hiljaks. Jõuad vahel viimasel minutil kohale, paberilehed kirjutusega lahtiselt käes. Palud parajasti postkasti tühjendajat veel seni oodata, kuni kirjutad aadressi ümbrikule, paned sinna hunniku marke ja kindlasti ka punase sedelikese märkusega „Eilbote“.

Saksa pedantsel postiametnikule ei jätke muidugi veel sellest. Ta „peab“ oma käega punase pliiatsiga aadressi alla kirjutama veelkordselt „Eilbote“ ja selle kui ka aadressi alla tõmbama punase joone, sest kleebitud sedel võib ju kaotsi minna! Auto vuriseb tagasi hotelli poole läbi tühjade tänavate — nii elav kui Berliin on päeval, nii vaikne on ta öösel. Enne tagasisõitu kõlab eesti keel veel Zoo jaama ees tänavakaupleja vorstitelgikese ees, kelle kaubal öösel hea menu. Sammud siis hotellitrepist üles, vorstimaitse veel suus, et veidi puhata.

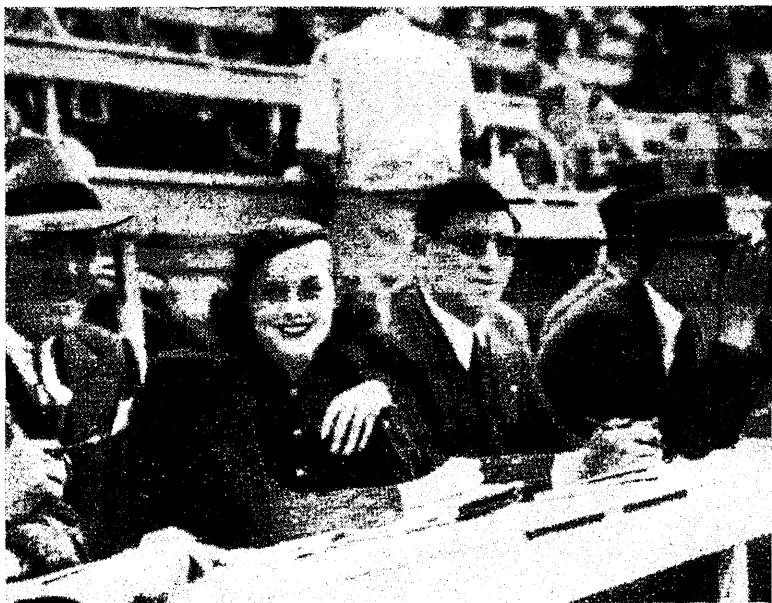
On ju öörahuks aega järgmise olümpiapäeva algamiseni. Sellest peab, lihtsalt peab jätkuma täieliseks väljapuhkamiseks järgmise tööpäeva jaoks, kuigi oled kogu eelmise päeva ringi traavinud. Ah, kui oleks ainult huvireisija, veel parem, kui oleks kodulinna ja saaks kuulata olümpiat raadios ja vaadata filmis, — mõtled Berliinis. Ah, kui oleks ainult Berliinis ja saaks kõike kaasa teha! — mõteldakse aga Tallinnas, kadedusokas südames. Nii läheb päev päeva järgi. Võistlusi, demonstratsioone, sündmusi — kõike liig palju korraga isegi lehemehele, kes nendega ometi harjunud. Olümpiast ja võistlustest, kõigest on kurguni... Ja siiski, mõni kuu hiljem — nüüd oleks valmis jälle seda kõike kaasa tegema, sest tempol, tormamisel ja rabistamisel on ka omamoodi kaasakiskuv võlu.

Eesti keel viimases reas

Paljud olid kutsutud, kuid vähesed välja valitud! Nii võiks ütelda olümpia pressitribüünide alaliste elanike kohta. Ja neid väljavalituid sõeluti ka veel iga päev, nagu igat teistki surelikku enne rohkem kui mitmekordselt, kui lasti riigispordivälja pühama paiga — olümpiastaadioni — pressitribüünile. Rinnal lehvivast puna-kollasest pressimärgist oli liialt vähe kontrollvägede rividele. Trellitatud värava juures pidid näitama oma piletit, siis staadioni välimiste, fuajeesse viivate sissekäikude juures, siis veel fuajeest pressiruumi minerkul ja veelkordselt pressiruumist staadionitribüünile avaneval uksele.

Täpselt 1169 kohta oli staadionil pressimeestele. neist 856 kirjutuspuldiga, 205 ilma, kuid viimased see-eest vihma eest kaitsva katuse all. Lisaks sellele veel 18 telefonidega kabiini kohe tribüüni pressiosaga, igauks kuuele mehele. Eesti keel kõlas pressitribüünil eelviimases ja viimases reas, kus vaatamine eriti mugav mitmetel põhjustel — pinevusmomentidel võisid vabalt kedagi segamatult püsti seista ja peale selle mõnigi kord sai kiidetud vihma eest kaitsvat katust pea kohal.

Binoklid valguvad, lähendades kõike silmale, tele-

Eleonor Holm Hearsti lehtede kirjasaatjana aja-kirjanike tribüünil.

fonid helisevad. Iga pressikoht oli varustatud telefonijuhmetega ja võisid seest postiametist endale soovikorral lasta telefoni tuua kohe istekohale. Need pressimeeste käsutada olevad 131 vabaõhutelefoni pidid olema kõigiti „lärmikindlad“, nagu sakslased ise sõnasid. Seda lärmikindlust ei saanud aga proovida, sest otsekõnet staadionilt meie ajalehed ei kasutanud.

Viis-kuus istekohta eemal istus aga üks kolleeg Riiaist ning puhus sageli telefonimikrofoni lätkeeelset juttu. Vähe oli tal aga küll head teatada. Nende suur maailmaime Dalinsch äpardus ju täiesti 50-km käimises — „käis“ enda otse haigemajja. Ja poleks Palusalu Rootsi-valu Bietags hõbedat ning Adalberts Bubenko käimises kõige üllatavamal kombel pronksi hankinud, jäänuks naaberahvus ju medalitest täiesti ilma.

Kaugekirjutusmasinad lehemeeste teenistuses

Olümpia pressitribüünil võistlustele kaasaelamisega ei märkagi aja möödumist. Seda tuleb aga meele vahest viie, vahest 10—15 minuti järgi pressiridadest läbikäiv nooreohtu käskjal, kes auametnikuna toob ülalt seljatagant pressiametist paljundatud informatsioonilehti. Igal real oma käskjal, kelle ainuke tasu — paljudele ihaldusväärne — võimalus tasuta jälgida töovaheajal võistlusi!

Üksikasjalised teated igasuguste olümpiavõistluste kohta voolasid kokku olümpiastaadionile kõikidest võistluspaikadest. Kasutati töö hõlbustamiseks ka u g e k i r j u t u s m a s i n a i d. Iga spordiala jaoks oli ametis eriline pressireferent, kelle ülesandeks oli pressirahvale antavate teadete fikseerimine. Staadionimurult ja radadelt anti teated staadionihoonesse pressireferendile telefoniteel. Pressireferendil ühes oma rea abilistega hoolitsesid teadete fikseerimise ja paljundamise eest võistluskojal, kuid andsid teated edasi kaugekirjutusmasinal ka pressipeakorteri Berliini, kus kaugekirjutusmasin teate kohe kirjutata paljundamiseks vahaplaadile. Kergetõustiku, olümpia peala, jaoks oli näiteks ametis isegi neli pressireferenti.

Samasugusel teel anti teateid lehemeestele ka olümpiakülalt. Kaugekirjutusmasina kasutamine võimaldas peatselt kohe võistlusala tagajärgede selgumisi

se järgi saada üksikasjalise paljundatud teate mitte ainult olümpiastaadionil, vaid ka üheaegselt sellega, 5—10 minutit pärast üksiku võistluse lõppemist, ka Berliini pressipeakorteris.

Lehemeeste oas miljonitelinnas

Berliini olümpia pressipeakorter asetses meie lehemeeste peakorterist — Hotell Stadt Dresdenist — poole tunnilise sõiduteekonna kaugusel. See oli pressirabva oasiks miljonitelinna olümpiakerises. Kes mõnda võistlust ei saanud mingisugusel põhjusel vaatama minna ega seega koha peal informatsiooni saada, see lehemees pöördus kohe pressipeakorteris. Seal oli igale lehemehele oma postkast, kuhu pandi kutsed, teated, kirjad jne. Muidugi igal mehel oli oma postkasti uksekese võti, mille kaotsimineku vältimiseks võeti aga kantsjoni. Väikese võtmekeese eest, mille hind võib olla ainult 10 senti, tuli investeerida aga olümpiaajaks 3 marka, eesti rahas üle 4 kr. kantsjoni! See maksti muidugi olümpia lõpul tagasi. Igasugust informatsiooni kogunes sinna postkasti iga päev niivõrd rohkesti, et kui päeva jätsid vahele, siis oli järgmisel päeval päris tegemist kogu selle materjali-hunniku kaasaviimisega.

Pressipeakorter — olümpiasuu

Pressipeakorter oli lehemeeste kirju pere kokkusaamise keskuseks ühes oma restoraniga. Suures saalis hulgaliselt ametnikke igasuguste sõnaliste andmete, teadete, pressikaartide jne. andmiseks. Lisaks sellele mitu töösaali, kus kirjutusmasinate rivid ootasid kasutajaid. See võimaldati muidugi tasuta. Pressipeakorteris oli 300 kirjutusmasinat ja istekohta lehemeestele töötamiseks! Lisaks sellele eriline postiamet, kus alaliselt tegevuses 9 postiametnikku. Suure saali „rõdul“ oli rivis 30 telefonikappi kaugekõnedeks.

Pressipeakorteris võis lehemees teha kõik — töötada, kirjutada, telefoneerida, telegraafida, anda pilte edasi telegraafiteel, süüa, juua — ainult magada ta ei saanud! Pressipeakorter oli n.-ü. olümpiasuusk, kes informeeris kogu maailma olümpiasündmuste käigus, rõõmsatest võitudest ja kurbadest kaotustest. Meie lehemehed eelistasid aga lärmikatele peakorteriruumidele töötamist oma vaiksetes hotellitubades.

Meil ei maksa ju aeg niipalju raha kui mujal

Oli öid, kus neis tubades üldse silma kinni ei saadud. Need olid need rõõmsad ööd, mille kordumist soovis igaüks ka siis, kui ta oli surmaväsinud. Juubeldamine — jälle tuli mõni medal! — kaotas siis iga-sugused muud tunded. Muidugi suurele juubeldamisele segunes oma tavalise päevanormina olümpiaraporti kirjutamine. Kui see aga oli viidud kella 4 paigu postile, istuti aga veel ülal, oodates telefoneerimise võimalust toimetusse — öösel pole ju kedagi veel toimetuses, kuid varahommikul küll!

Üldiselt tuleb aga märkida, et meie ajalehed telefonikasutamises olid liialt tagasihoidlikud. ETA telegrammid tõid muidugi ju ametlikud andmed, kuid sellele pidanuks lisatama palju suuremal määral telefoniteel üksikasju ja muljetevärvi. Telefoni, telegraafi ja pildimaterjali kasutamises on meie ajakirjandus üldiselt palju järel teistest riikidest — aga meil Eestis ei maksa ju ka aeg nii palju raha kui mujal, ja telefon-telegraaf eriti kaugeühendustes maksab ju omelti nii väga palju!

Mundris fotomeeste monopol

Kogu maailma ajakirjandust varustasid piltidega olümpiasündmustest, võistlustest ja olümpia-atleetide

elust erilised pressi-pildiametid, et säävutada suuremat kiirust. Ametlikud fotomehed olümpiaelu pildistamisel, kuivõrd see toimus olümpiakülas ja võistluspaikades, olid täiesti monopolisti olukorras, kuna asjaarmastajad võinuksid segada võistluste ja sündmuste käiku. Pildiametid tegid kõik suurema kiiruse saavutamiseks. Igale ajalehemehele taheti ju anda võimalus illustreerida oma kirjutusi piltidega enda maitse kohaselt ja seda välk-kiirelt.

Pildistamisload anti välja mitte pildiaagentuuridele ega firmadele, vaid fotomeestele isiklikult. Seejuures arvestati muidugi ka fotomeeste kuuluvust firmadesse, et ükski firma poleks liialt eesõigustatud olukorras. Pildistamisload anti ainult neile fotomeestele, kes kuulusid Saksa riikliku ajakirjanike liidu fotomeeste sektsiooni ja esindasid tõendus oma töö küllaldase headuse kohta. Fotomehed varustati ka ühtlase vormiga — erilise mündriga. Nad kandisid pikki halle pükse, tumesinist jakki, sini-valget särki pika tumeda kaelasidemega ning lisaks rinnamärkile veel erilist märki varrukal.

14 krooni ühe päevapildi eest

Vastuoksa varematele olümpiamängudele, kus asjaarmastajatel oli päevapildistamine täiesti keelatud, Berliini olümpial oli nii publikul kui ka lehemeestel lubatud päevapildiparaadi kaasavõtmine ja päevapildistamine tribüünilt, kuivõrd nad sellega ainult teisi pealtvaatajaid ei seganud. Väljaspool võistluspaiku oli seega täieline voli päevapildistada igahel, kuid võistlusväljadele lasti ainult ametlikke fotomehi. Tribüünilt võis igaüks vabalt päevapildistada, kuid ei tohtinud selleks püstitõusmisega teisi segada, oma kohtadelt lahkuda, istmete peesti tõusta, tungida sinna, kuhu pääse seda ei võimaldanud jne.

Võistlusväljadele päevapildiparaadi kaasavõtmine oli seevastu aga igahel peale ametlike meeste keelatud. Suurema kiiruse saavutamiseks maailmapressi fotodega varustamiseks negatiivid veeti autodel ja mootorratastel kohe Berliini siselinnast vastavusse laborioriumi, sest seal piltide valmistegemine hõlbustas nende kiiret viimist lennuväljadele, rongidele ja ülemamiseks pea-telegraafiameti kaudu. Lehemeestel polnud muud vaeva kui ainult märkida üles soovivate piltide numbrid ja määrata lisaks aadressile sihtkohale toimetamise viis — kõige ülejäänud eest hoolitsetes juba pildiamet ise. Aga iga pressifoto maksis ka 10 riigimarka, mis ametliku kursiga teeb välja 14 krooni!

Kuidas saaks olla korruga 12 kohas?

Eesti lehemehed Berliini olümpial olid täiesti universaalsed töömehed, jälgides iga-suguseid võistlusi alates kergejõustikust ja lõpetades korvpalliga. Kõiki võistlusi ja olümpiasündmusi jälgida oli täiesti võimatu, kuna ühel ja samal ajal toimus sagedasti võistlusi mitmesugustel aladel ja mitmesugustel võistluspaikadel. Endastmõistetavalt eiskohal olid alati need võistlused, kus esines ka Eesti olümpiaatlete — sealt ei võinud meie ajakirjanduse silmad-kõrvad loomulikult puududa. Ka see osutus aga mõningal puhul võimatuks. Hiljem seda palju ette ei tulnud, kuid alul küll, kui hommikupooliti korruga tules oli meie kergejõustiklasi ja maadlejaid.

Kuidas saanukski jälgida korruga kõike, kui näiteks ühel päeval, 8. augusti pärastlõunal, toimus võistlusi 12 alal, igal alal muidugi isekohas! Tolle päeva pärastlõunal toimusid näiteks võistlused kergejõustikus, vehkleemis, maahokis, jalgpallis, polomängus, laskmises, käsipallis (Handball — mitte vahetada meil käsipalli all mõistetava võrk- ja korvpalliga), jalgrattasõidus, korvpallis, kanuu-sõidus, ujumises ja

Siin töötab maailma press, ajakirjanike tribüünil Olümpiastaadionil. Pliiatsiga, täitesulepeaga, kirjutusmasinaga, telefoniga ja kaugekirjutajaga saadeti siit teateid igasse ilmakaare.

lõpuks märkida veel Kielis toimuvat olümpiaregattil! See oli näide ühest päevast, kuid teised päevad olid samasugused. Kuidas tulla sellega toime, et viibida korraga 12 kohas?

Ga' Pa' idüll ja Berliini „olümpiatehas“

Organisatsiooniliselt ja laiaulatuslikkuselt ületasid Berliini olümpiamängud kõik varempeetud kogu maailma ajakirjanduse hinnangul. Välismaa pressi kiitused olid lakkamatud. Meie ajalehed seevastu olid selles kaunis tagasihoidlikud. Vaatamata kõigele jälgiks aga meelsamini veel kord Garmisch-Partenkircheni, Ga' Pa', taliolümpiat kui Berliini olümpiat. Viimane oli võimas, alati liikvel suured massid, kuid see kõik oli miljonitelinnas nagu endastmõistetav. Puudus nagu sisemine kontakt kõige olevaga ja sündivaga, kuna kõik oli laialivalguv ja — võib ütelda — isegi ülepakkuv. Puudus ko-

dusus, mugavus, hubasus, mida rohkemal määral pakkus aga Ga' Pa'.

Taliolümpia puhul Baieri Alpides veedetud paar nädalat sisendas aga kõigiti tagasikutsuva võlu. Olümpialinnakeseks ühendatud kaks küla kõrgete mäeahelate vahel, väikesed majakesed, vähesed tänavad ja pikad lumeteed, rännakud lumistel võistlusväljadel ja elektrivalgusega alati ülejutatud jäästaadionil, mägestikuõhk, suur rahu ja kodusus kõikjal, hubane väikeste koksiahjudega soojendatav pressitsentraal, alati hea tuju ja meeleolu — ühe sõnaga, täieline idüll. Ja seejuures veel eriti mõjuvana märkida asjaolu, et võistluskava polnud eriti üle kuhjatud ega laiali valguv nagu suveolümpial. Neid mõlemaid võrrelda, Ga' Pa' taliolümpiat ja Berliini suviolümpiat, tähendaks nagu võrrelda mugavat sooja kodu hiigelsuure külmaksjätva vabrikuhuonega.

Pen.

Peeter Grünfeldt

Siiski!

Lootused kaovad lootuste kannul,
nädala külge lülitub nädal,
otsa ei tule kuid halbuse annul,
lõppu ei saabu me murel ja hädal...

Ometi ikka veel süda meil loodab,
vaikiva usuga ennast taas joodab:
Nõudkuigi elu meilt silmaveepiiski,
küllap kord külastab õnn meid veel
siiski!

Ajaleht ja vaikiv olek

Veidi arvusid ja võrdlusi

Saksa raudne kantsler Bismarck asutas 1848. aastal ajalehe nimega „Kreuz-Zeitung“, mille tiitli alla oli paigutatud loosung: „Edasi jumala nimel kuninga ja isamaa eest. Meie, sakslased, kardame siin maailmas ainult jumalat ja ei kedagi teist.“ Nüüd, möödunud sügisel, see ligi 100 aastat ilmunud leht sulges oma ukseid, mitte lugejate puudusel, vaid valitseva võimu tahtel. Tuli välja, et selle nii uhke loosungiga lehe väljaandjad pidid jumala kõrval arvestama ka mõnd teist võimu.

Umbes samal ajal laskis oma viimse numbri välja Saksas ja välismaalgi tuntud ajakiri „Süddeutsche Monatshefte“. Väljaandjad teatasid, et ajakirja edasiilmumisel pole enam mõtet, kuna ta ülesanded

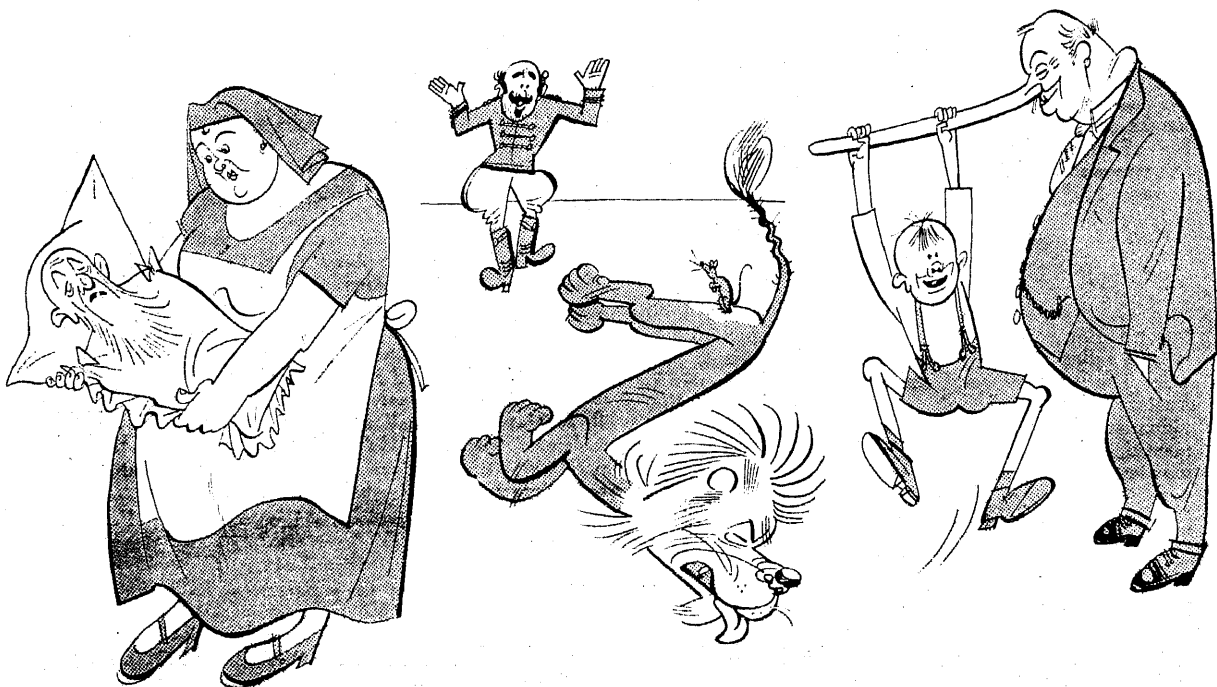
on läinud ametliku ajakirjanduse ja partei kompetentsi.

Need on paar drastilisemat näidet ajakirjanduse saatusest riigis, kus kõik vaimu avaldused peavad rivistuma ühele joonele. Selle joondumise tulemusena Saksamaal on praeguse režiimi kestvusel ajalehtede arv vähenenud ümmarguselt 1000 võrra.

Oleks ekslik arvata, et kõigi nende ajalehtede elupäevad lõpetati politseilise võimuaktiga. See saatust langes osaks peamiselt kommunistide ja sotsialistide lehtedele. Teised olid sunnitud lõpetama kas lugejate puudusel või lihtsalt seepärast, et neil ei olnud enam võimalik täita neid ülesandeid, milleks nad olid ellu kutsutud.

Analoogilised nähtused ajakirjanduse

On lehelugejaid, kes meeleldi usuvad...

... et Ankara lastekodus elutseb kasvandik, kes oli sündides 175 a. vana.

... et Madridi loomaaias hiir murtis maha lövi.

... et Rakveres elab mees, kes võib oma nina soovi järelle lühendada ja pikendada.

alal on ilmsiks tulnud ka kõigis teistes maades, kus kodurahu nimel sisepoliitilised võitlused on pandud vaikima. Palju teisiti see pole meilgi.

„Ajalehtede arv kahel viimasel aastal (1934—1935) on vähenenud. Tingitud on see peamiselt sisepoliitiliseks tervenduseks 1934. aastal maksma pandud riiklikudest korraldustest,“ — nii märgib ametlik statistika, vaadeldes perioodiliste trükitoodete arvu liikumist Eestis („Eesti statistika kuukiri“, juuni 1936).

Lähema pildi saamiseks tuleb veidi kõrvutada arvusid. Eestikeelseid ajalehti (1—7 korda nädalas) ilmus: 1926. aastal 30, 1929. aastal 66, 1930. aastal 77, 1931. aastal 82, 1932. aastal 101, 1933. aastal 108, 1934. aastal 93 ja 1935. aastal 62. Novembris 1936. aastal oli registreeritud 37 ajalehte. Tegelikult see arv on veelgi väiksem, sest 5 ajalehte, mis märgitud ametlikus registris ei ilmu enam.

Toodud arvudest nähtub kõigepealt, et käesoleval silmapilgul oleme ajalehtede arvu poolest tagasi läinud 1926. aasta tasemele. Ühtlasi tuleb nentida, et viimase 3 aasta jooksul on ilmumise lõpetanud 76 ajalehte. Edasi paistab silma, et ajalehtede arv kuni 1934. aastani on kogu aeg pidevalt tõusnud. Silmatorkav on see, et poliitiliselt kõige tormisem aasta, 1933,

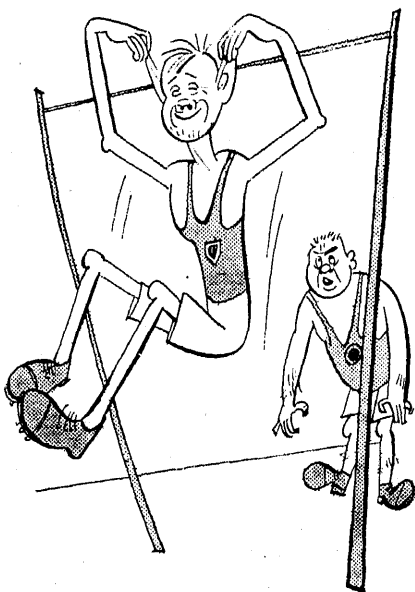
paisutas haripunktini ka ajalehtede arvu. Siit peale algas langus, mis näib jätkuvat täie hooga.

Hakates vaatlema ajalehtede arvulise tagasimineku põhjusi tuleb märkida, et maksvate määruste vastu eksimise pärast ilmumise lõpetanud lehtede arv on võrdlemisi väike. Arvu languse peamine põhjus on seesama, mis pidurdab ka meie rahva juurekasvu: surevus on enam-vähem normaalne, aga sündivus on väike. Tuleb nimelt teada, et meie ajalehtede arv kuni 1934. aastani püsis kõrgel ühepäevaliblikate arvel; ajalehed sündisid ja surid ühel ja samal aastal. Oli tavaline nähtus, et keskmiselt 30% aasta jooksul asutatud ajalehtedest suri enne aasta lõppu.

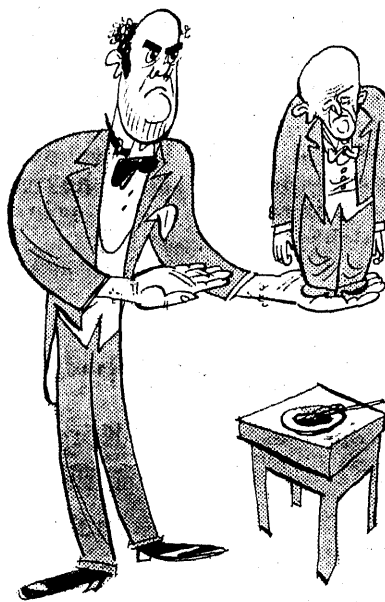
Kui nüüd 1934. aastal saabus aeg, kus polnud enam tarvidust uute ajalehtede asutamiseks või see osutus raskendatuks, siis jõudsimel olukorrani, kus ristide arv ajalehtede kalmistul suurenes normaalselt, kuid samal ajal hällid jäid tühjaks. Mitte surevuse tõus, vaid sündivuse langus viis alla ajalehtede arvu.

Ja milleks nad pididki sündima?

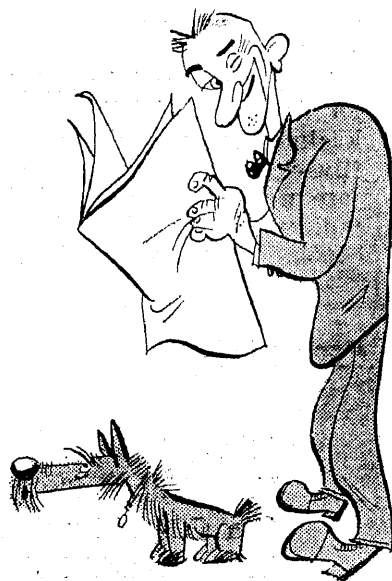
„Lodeva korra“ ajastul, eriti aga valimiste eel, iga pisirühm ja huvigrupp vajab oma häälekandjat poolehoidjate võitmiseks ja lubaduste jagamiseks. Mis siis

... et Soome kõrgushüppaja Pirtunen võib end kõrvadest üles tõsta ükskõik millisele kõrgusele.

... et Upsalas elab mees, kes igaks hommikueineks sööb terve härja.

Ent kui sellane lugeja leiab lehest ilmataate, kus loodetakse homseks madalrõhkkonna haihtumist, siis ei usu ta seda, vaid arvab: „Valetad, kullake!“

muud kui rahad aeti kokku, lehed pandi käima. Olid valimised seljataga, kadusid pisitasa ka lehed. See nähtus kordus riigikogu kui ka omavalitsuste volikogude valimise ajal. Vahete-vahel tekkis uusi erakondi ja ka need ei saanud läbi ilma oma ajaleheta. Pärast 1934. aasta märtsi said äkki üleauruseks rühmitused ja haksid kaduma ka nende häälekandjad.

Poliitilistel kaalutlustel asutatud lehtede kõrval suurendasid ajalehtede inflatsioonitruukikodade omanikud väikelinnades. Töötellijate puudusel tuli trükikoja peremehel enesel anda tööd oma ettevõttele. Selleks asutati ajaleht, „kohalik häälekandja“. Mõnel juhtumisel oli ajalehe isaks koha-pealne noormees, kes tundis oma soontes ajakirjaniku verd. Nii on ajuti meie väikelinnades ilmunud korraga 3—4 ajalehte. Kohalikud häälekandjad on olnud ka Tapal, Türil, Põltsamaal ja Tõrvas. Ainult Paldiskis pole ilmunud ühtki ajalehte.

Need ilma laialdasema kandepinnata häälekandjad hoidsid endid pealvee koha-pealsete pisisündmuste ülespühumisega, ja sellistena nad leidsid teatava lugejaskonna. Kui aga äkki muutunud olukord neilt võttis senise ainestiku, siis kadus ka lugejal huvi nende vastu. Ainult üksikud neist on suutnud edasi elada.

Sellest tulebki, et kuigi ajalehtede arv on suuresti langenud, lehelugejad seda peaaegu ei märkagi. Suured, üle maa tuntud lehed, peale ühe erandi, ilmuvad edasi.

Kuidas on „vaikiv olek“ mõjunud praegu ilmuvate ajalehtede tiraažile? Sellele küsimusele on raske anda vähegi objektiivset vastust. Tiraaž on meie väljaandjate meelest suurem saladus kui mõnele militaristlikule riigile ta uued sõjagaasid. Statistika teeb juttu ainult ajalehtede üld-

tiraažist, ja sedagi väga juhuslikult. Nii näit. teame, et 1926. aastal 30 eestikeelse ajalehe kogutiraaž oli 37,5 milj. eksempl. Iga leibkonna kohta tuli aastas 100 aja-lehte, s. o. iga nädala kohta 2 eksemplari. 1935. aastal, millal ilmus 62 ajalehte, oli nende kogutiraaž 47 milj. eksempl. Võrdlevad andmed ajalehtede levikust poliitilise kõrgkonjunktuuri ja vaikiva oleku ajastu kohta puuduvad. Teatavaks pide-meks võiksid olla andmed perioodiliste trükitoodete läbikäigust Tallinna peapost-kontoris, kuid siin on kaasa arvatud ka ajakirjad.

1933. aastal Tallinna peapostkontor saatis välja perioodilisi trükitooteid 4.277.932 eksempl., 1934. aastal 4.106.068 ja 1935. aastal 4.381.673 eksempl. Nii-siis, kui neist arvudest teha järeldusi, siis poliitilisel vaikne aeg suurendas perioodiliste trükitoodete läbikäiku võrreldes 1933. aastaga. Suurenemist, arvestades postkontori tulude tõusu, olevat oodata ka 1936. aasta kokkuvõtetes. Vististi langeb siin osa läbikäigu tõusust ajakirjade kontosse, millede arv, vastupidiselt ajalehtede-le, on tunduvalt tõusnud.

Kuigi puuduvad lähemad andmed muudatuste kohta ajalehtede levikus, on siiski tõenäoline, et praegu ilmuvad lehed ei saa kurta nimetamisväärse languse üle. Mõnel juhul on tegemist koguni tõusuga. Osalt on selle põhjuseks võistlejate, kuigi väikeste, väljalangemine.

Arvestada tuleb ka tööpuuduse kadumist ja teatavat jõukuse tõusu.

Sügavam põhjus aga peitub selles, et eesti lugeja on seevõrra kiindunud oma lehesse, et ta ei loobunud sellest ka siis, kui lehe veergudelt kadus endine elevus.

Või pole lugeja hinnanudki seda elevust?

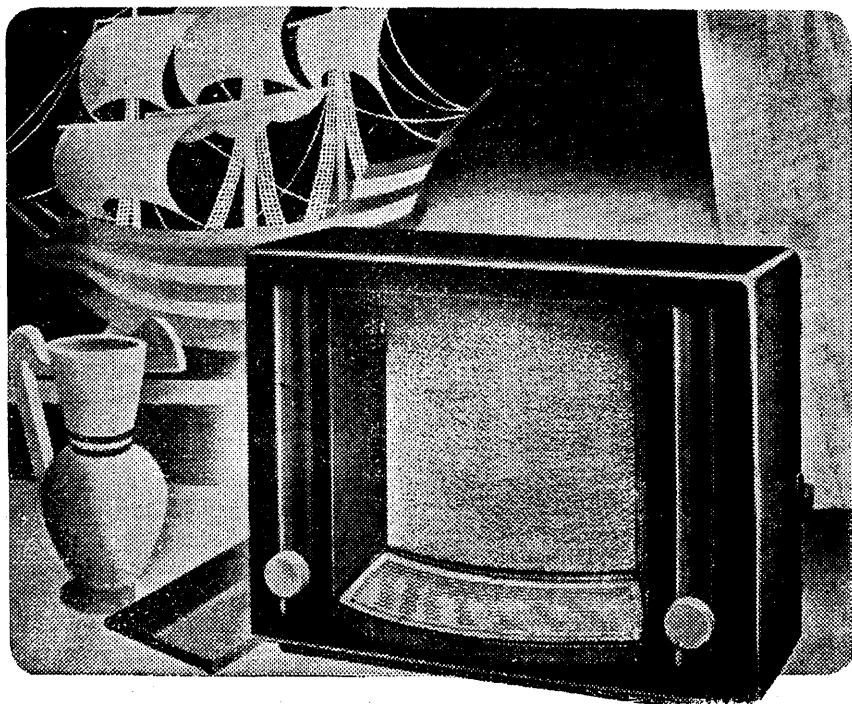
Peeter Grünfeldt.

Aidu-raidu.

Aidu-raidu rammu palju,
Viisu Villul villu palju,
Oja Ofil otri palju,
Kassi Kaarilil kalu palju,
Väina vanal vähki palju,
Märsi Mårdil määtaid palju,
Sõnni Siimul sõimu palju,

Kõrdi Kadril kõnet palju,
laristajail laitu palju,
laulumeestel laulu palju,
leHEMEESTEL lehki palju,
juhtidel kuid juttu palju,
kodanik aina kokutab.

SIIN ON ESITATUD

Matador

vastuvõtja, mida olefe oodanud kaua!

Uus Philips raadioaparaat — tõeline kvaliteet-vastuvõtja — väga odava hinnaga on müügil. Matador omab kõiki viimaseid saavutusi raadiovastuvõtu-tehnikas ja esitab omadusi, mida nõutakse tänapäeva kvaliteetvastuvõtjalt — kuid hind on siiski odav. Ainult põhjalikud uuendused konstruktsioonis (lahine šassii) ja Philips hiigeltehaste massiline valmistusviis on suutelised seda pakkuma.

Lühilaine vastuvõtt — nimiskaala — automaatne feedingu kompensatsioon — selektiivsus ja tundlikkus — stabiilne vastuvõtt kõigil lainetel — lihtne käsitus — heli-puhas ülekanne ja kaunis välimus on koondatud sellesse vastuvõtjasse. Nõudke vaid demonstratsioone lähema Philips kaupmehe poolt.

Iga Philips raadioaparaadiga antakse kaasa kirjalik garantii, mis varustatud Philips raadioaparaadi vabrikunumbriga

PHILIPS RAADIO

Kahepalgne suvijutt

1.

Mulle meenub see suvipäev, kus sa ütlesid mulle nõnda:

„Miks ei vii sa mind oma noorusmaale?“

„Ja-jah,“ laususin mina, „ka mind peetakse juba vanaks.“

„Ei,“ hüüdsid sina naeratades, „ma kõnelen su lapsepõlve mängumaast. Ma tahaksin näha seda maanurka, kus sina poisikesena ringi jooksid.“

„Sa tahad näha? Miks? Sa oled liiga uudishimulik minu mineviku suhtes. Ma olen pihitinud sulle oma mineviku kuni neljateist aastani, arvates ülalt alla. Mõtlesin, et oled sellega rahuldatud. Nüüd sa tahad ka mu lapsepõlve käsile võtta.“ Nii kõnelesin mina noriva naljaga.

„Mis selles siis halba on?“ küsisid sina siiralt ja naljata. „Ma tahan näha ja armastada seda maastikku, mis on pühitsetud sinu lapsepõlve mälestustega.“

„Sa kõneled liiga pidulikult.“

„Kuidas ma saangi teisiti kõnelda, mul on sinuga viibides nii pidulik olla. Ütle mulle, milal sa viid mu nendele teeradadele, kus sina poisikesena lippasid ringi paljajalu?“

„Need teerajad ei ütle sinule midagi. Nad sosistavad mälestusi minule ja sedagi ainult siis, kui ma kõnnin neil üksinda. Kuid see ei tähenda, et ma ei rahulda su soovi. Ma olen arvestanud su sooviga alati.“

„Ma tean seda.“

„Ma viin su mereranda, kus ma väikese poisina istusin valgel ööl nagu võlutud, silme ees peeglina kumav õine meri ja hinges seletamatu igatsus.“

„Kui tore!“

„Kunagi see oli tore. Kunagi ma olin säärane, et pidin jätma voodi ja salaja, vanemate teadmata, lippama öösi mereranda. Kunagi ma olin võimeline nautima looduse ilu. Varanoruses. Nüüd see on jäävalt möödas, nüüd ma olen teissugune.“

„Nüüd võlun mina sind,“ naljatasid sina ise teadvalt.

„Jah, nüüd mul on teised võlud ja kannatused. Mulle meenub praegu, kui vähe oli vaja suurteks unglimateks varanoruses. Ma leidsin kord rannalt kimbu ligunenud, lagunevaid roose. See oli kahtlemata mõnelt laevalt, meri oli ühes adruuga heitnud selle välja. Kas sa tead, milliseid unelmaid see närustunud roosikimp sisendas minusse, poisikesse? Oo, sa muutud kiivaks, kui sa kuuled. Ma unistasin siis muinasjutulisest naisolendist, kes elab kuskil kaugel, kuid siit mööda sõites usaldas roosid lainele, et see kannaks nad randa minule.“

„Kui vana sa siis olid?“

„Aastat neliteist. Ma jutustan edasi. Vahel juhtus nii, et kaugelt ja valgelt aurikult, mis sõitis mööda, kostis vaevalt-vaevalt kuuldavat muusikat. Selles ma nägin jällegi salapärasest läkitust temalt minule. See oli mulle suureks elamuseks. Ma olin romantiline uneleja. Nüüd on elu minust niisugused unelmad välja rookinud. Tõepoolest, nüüd hakkab mina isegi igatsema oma sünnimaale. Tahaksin näha neid armsaid paiku ja naeratada oma naiivsuse üle.“

„Me läheme siis?“

„Jaa, me läheme sinna, kus on minu kadunud kodu, kus mul ei ole enam ulualust ning kus ei ole enam ka unelmaid. On vaid mälestused. Kus me vedame seal öö?“

„Mererannal.“

„Istuda öö läbi mererannal — see ajab mind nüüd naerma. Mul ei ole selleks enam jõudu ega huvi. Loodan leida ööbimiskoha talus, kus mind peaks tuntama, sest ma olen neile isegi sugulane. Sina, linnalaps, ei tunne maarahva hingelu. Ei ole kerge leida maal öömaja võõral, maainimene on umbusklik. Aga ma ütlesin juba, et mind tuntakse seal. Me ööbime kusagil lauda peal ja kuuleme läbi une eneste all lehmakella nagu unist ja pehmet kõla ning merelt unetute vesilindude häählitsusi.“

„Kui luuleline!“

„Võib-olla me kirume selle luulelise ööbimise põrgu põhja, kui sääsed arvavad heaks tulla

meid kiusama. Võib-olla ei saa sa magada silmataitki ning puhked nutma.“

„Mina ei ole nutja,“ lausuisid sa mehiselt.

Panime oma käsikohvri valmis ja läksime maale.

2.

Kui päike laskus madalana rannaleppade varju, pannes mere sealt kohalt hõbeheledalt kilgendama, Liine lõpetas loovõtmise.

„Mina pean nüüd minema hakkama,“ lausuis ta isale, kes töötas siinsamas põõsaste vahel rehavarre välkudes. Isa, Karjamiku Jüri, mõttis silmadega päikesetera ja vastas siis oma jämeda häälega venivalt:

„Aeg on sealmaal jah, et sa pead astuma hakkama.“

Karjamiku perenaaine oli surnud, kõik perenaise kohused lasusid tütar Liinel. Sulast ega tüdrukut Karjamikul ei peetud, sest koht oli väike, Jüri lõhkus kõik tööd teha oma ainsa tütrega. Kõik tööd maal ja merel, sest Karjamiku oli rannatalu. Õues saarepuu ladvas oli lipuvarras roostetanud laevaga, mis tegi kriuksudes oma sõite tuules nordist vesti ja südrist osti. Talu taga kivisel mererannal aga mustendas tõrvatud paat, millega tütar ja isa käisid kalastamas. Tööd oli Karjamikul palju.

Praegu Liine läks koju selleks, et anda sigadele süüa, ajada lehmad metsast koju, lüpsata ja hakata siis valmistama õhtusööki. Talitusi oli rohkesti, sellepärast Liine astus mööda põllupeenart kiiresti, nii et siledad pruunid sääred aina välkusid. Madal elumaja katus kerkis jõudsalt tumerohelise kartulipõllu tagant paistma ning peatselt Liine oligi õueväravas. Kiviaia ääres kasvas halli koirohtu — see oli õue iluks. Lilleilust Karjamikul ei peetud lugu. Ka marjapõõsast mitte, viljapuust kõnelemata. Või kas saigi neist hoolida siin, tuulisel liivakünkal! Küllap oleks saadud, aga siin ei satunud mõtlema sellele, et õu võiks olla teisiti kui ta on olnud seni. Siin tapeti ennast tööga ja elati primitiivselt. Raha, mida andis meri ja kartulipõld, peideti plekk-karbis viljasalve ning elati edasi mugavuseta tööorja elu. Peremees kandis otse nagu viha enesele, nagu oleks ta mõistnud enese sunnitööle — nii ta lõhkus tööd poole ööni loomana. Jah, loomana, sest Jüri ei lubanud endale inimlikku elu. Ta elu oleks võinud olla hulga rõõmsam ja kergem, kuid ta pidas nagu meelega oma elu viletsuses ja pimeduses.

Kui sead olid söödud ja lehmad metsast koju aetud, siis päike laskus punase rattana peegelsileda läikiva mere taha. Liine tegi tule üles, pani paja veega peale ja hakkas koorima kartuleid. Seejuures ta istus lävepakul, visates kooritud kartulid sulpsatades ämbrivette. Kui ta pa-

rajasti ulatas võtma korvist uut kartulit, ta juhtus lööma silmad üle õueaia ning ta jäi üksisilmi vaatama. Kaks võõrast kogu tuli mööda põllupeenart üles otse Karjamiku poole. Liine muutus ärevaks, kartulikoormine lakkas, nüüd tüdruk aina vaatas. Ega nad ometi meile tule? mõtles ta murelikult. Karjamikul kardeti võõrast, karati ta ilmudes õuekt kähku peitu tarre. Seda nõu pidas nüüd Liinegi lävepakul. Teda tegi rahutuks see, et tulijad olid rietatud pidulikult, vähemalt tema arvates pidulikult. Mees kandis heledat kübarat ja heledaid pükse. Naine ta kõrval oli suvikiubaras ja kergelt heljuvas kleidis. Kes niisugused on ja mis nad siia poole otsivad? mõtles Liine murelikult. Ta tõusis lävelt ja pugus tuppa, piiludes välja akna kaudu. Tulijate lähenedes käis äkki kuum hirm tüdrukust läbi. Nüüd ta tundis mehe, kes kandis heledat kübarat ja heledaid pükse. See oli ju ta kauge sugulane, kes poisina oli elanud siin kandis, kuid kooliajast peale oli siirdunud linna. Ning naisolend, kes oli sugulasega kaasas, oli muidugi keegi linnapreili.

Seda mõistes Liine tundis vägevat tungi põgeneda. Ta häbenes. Tal oli häbi oma paljaste jalgade ja tööriiete pärast, häbi suitsunud partega pimedavõitu talutoa pärast. Sellest tungist aetuna ta lükkas merepoolse väikese akna lahti ja hüppas välja. Säärte välkudes ta löikas esimese hooga liivakünka varju mere ääre. Kuid seal ta ei tunnud end küllalt peidetuna. Kes neid uskuda teab, mõtles ta, ajavad viimati endid siia. Ei leia kedagi kodust, tulevad aja viiteks luusima randa, Nii mõeldes Liine hakkas

Kaugelt kaskede vahelt vaadates nägi ta küllaliste heledaid kogusid talu tumedal taustal.

pooljoostes kaugenema kodust, et minna pika ringiga heinamaale hoiatama isa. Kaugelt kas- kede vahelt vaadates ta nägi külaliste heledaid kogusid talu tumedal taustal. Seisid ukse ees ja ootasid. Või miks nad ei pidanud ootamagi, nähes reetvaid tõendusid, et keegi Karjamiku rah- vast peab olema kodus: üks on avatud, tuli on pliidi all ja keema valmistuv vesi ootab ämbrist kartuleid. Inimene peab nii läheduses olema, võib-olla lippas hetkeks naabertallu, tuleb kohe tagasi.

Nii nad võisid arvata seal oodates. Tuline kahju, mõtles Liine, et see nii pahasti läks, saa- vad viimati aru, et nende eest on ära joostud. Siis on häbi ja paha.

Kui Liine oli halva uudise edasi annud, isa lükkas mütsi kuklase ja vaatas tütrele saama- tult. Tummal. Viimaks ta venitas sosinal:

„Mis siis nüüd teha?“

„Mis me nendega mõistame peale hakata,“ kaebles tütar vastu.

„Näh, vastu õhtut tulevad — kus meil see koht on, kus neid magama panna.“

„Mis sa tead nendele pakkuda või olla? Eks nende kõhud ole tühjad muudugi, aga mis meie mõistame neile anda.“

„Näh, ei meie oska nendega ümber käia,“ ve- nitas peremees.

„Ei mina oma nägu sinna vii,“ ütles tütar, vaadates oma töörietele.

„Ega targemat ühti, muudkui jääme metsa,“ oli isagi nõus, hakates uuesti pihta tööga. Liine aga läks põõsa varju, et pidada sealt silmas, mis sünnib kodutalus. Millal külaliste kannatus kat- keb, millal nad lahkuvad õuelt?

Oli juba südaöö hämarus, kui ta märkas, et liigutakse õuelt minema. Minki naabri heina- maa poole. Lähedast vist otsima uneaset heina- kuhjas, mõtles Liine.

Seejärele hakkasid isa ja tütar hiilima kodu poole. Endid põõsaste taha varjates nad liiku- sid ettevaatlikult nagu vargad või tagaotsitavad, vahetades vajalikke sõnu kartliku sosinaga. Pika ringiga nad tulid mereranda ja ronisid tup- pa avalijäetud akna kaudu. Veendumud, et küla- lised on lahkunud, nad panid eesukse riivi ning tundsid endid õnnelikkudena. Nad tundsid nii- sugust kergendust nagu oleksid nad pääsnud mingist suurest ja lahendamata murest.

Hommikul kartis Karjamiku rahvas külaliste ilmumist kuskilt heinasaost, astumist nende õue- le uuesti. Kui nad aga ei ilmunud, küsis Liine endamisi huvitatult:

„Ei tea kuhu nad kadusid?“

Ning isa lausub imestunult:

„Näe, ei tulnudki teised enam meie juurest läbi.“

Üle kõige

on o-ü. „VABA MAA“ väljaanded!

„VABA MAA“

on leht neile, kes tahavad jälgida iga päev värskemaid uudiseid.

„RAHVALEHT“

toob ikka uut sõnas ja pil- dis. Ilmub kolm korda nädalas hommikuti.

„MAA HÄÄL“

on uhkuseks igale talule. Ilmub kolm korda nädalas.

„ESMASPÄEV“

on ainulaadne nädalleht. Iga tema rida pakub palju.

„PEREKONNALEHT“

on jutusõprade lemmik. Ilmub kord nädalas paljude värvi- liste piltidega.

„RS“

raadio, teatri ja filmi ajakiri, toob raadio saatekavad kella- aegade järgi.

„AJUDE GUMNASTIKA“

teritab mõistust. Ainuke mõistatusajakiri Eestis.

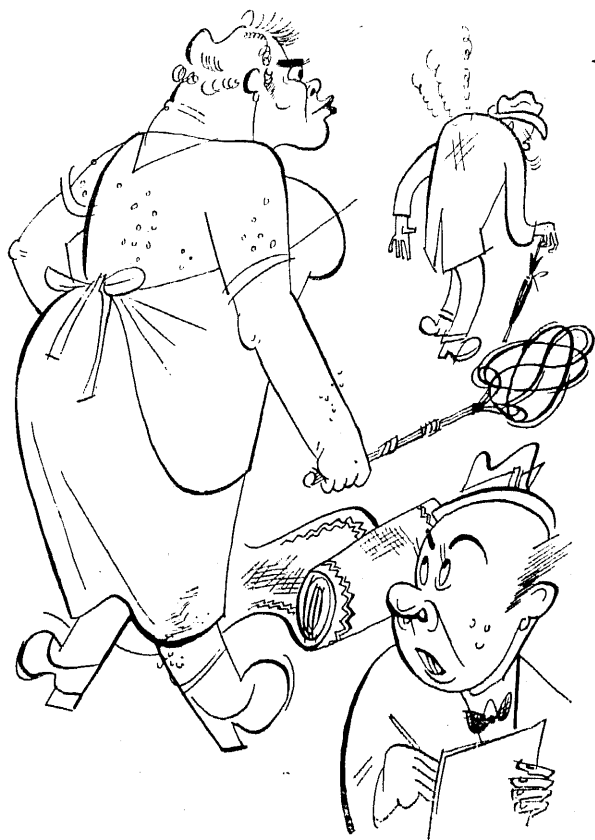
O-ü. „VABA MAA“

Tallinn, Pikk 54-58.

KUST TULEVAD IDEED

SULEMEES LOOB LÕUKLAULE

Gori

„Säärast neidu sa ei unusta . . .!“

„Nii üksi kõnnin tänaval ma, kus purunenud mu unelmad . . .“

„Siis, kui taevast kuu täielt näitab end . . .“

„Kuula, õbbik laulab laanes . . .“

EESTI-LÄTI-LEEDU

AJAKIRJANDUSLIKUST KOOSTÖÖST

Eesti-Läti-Leedu ajakirjanduse tegelik liit on juba mõnd aastat vana, kuid ta tööst pole kuigi selget ülevaadet meie ajakirjanike peres. Liidu koosolekuil on seda küsimust puudutatud ainult mööda minnes, „Õitsituledes“ ega mujalgi pole seni ilmunud ühtki pikemat ülevaadet sellelt alalt. Püüdes alljärgnevas kirjutuses anda pilti Eesti-Läti-Leedu pressiliidu arengust, senisest tegevusest ning võimalikest sammudest lähemal ajal, usume, et sellega aitame kaasa Balti riikide ajakirjanduse lähendamisele ja koostöö arendamisele.*)

Balti riikide ajakirjandus ei tohi olla purustavaks dünaamiidiks, vaid neid riike liitvaks tsemendiks,“ ütles Leedu tolleaegne peaminister Grinius Eesti, Läti ja Leedu ajakirjanike nõupidamistel, mis algasid Kaunas 1921. aasta maikuu viimisel päeval ja kestsid 3. juunini. Neil nõupidamistel jõuti selgel kujul Eesti-Läti-Leedu ajakirjandusliku kolmikliidu sõlmimise kavatsuseni.

Nii oleksime möödunud suvel võinud pühitseda Balti riikide ajakirjandusliku kolmikliidu mõtte 15 aasta juubelit. Kuid 1921. aasta nõupidamistel lahkuti mõningate tõukejõudude mõjutusel vähem sõbralikult kui oli kokku tulnud, ilus mõte jäi koos nõupidamiste protokollidega kuhugi kalevi alla ning leidis teostumist alles 11 aastat hiljem.

1.

Politiilised küsimused olid keskpunktiks Kaunase 1921. aasta nõupidamistel, millest võttis osa 7 esindajat Eestist, 13 Lätist ning 18 Leedust. See ilmselt kohe Leedu esindaja Šalčiūsi avakõnest. Misugune küsimus aga just leedulaste südames kõige rohkem pakitses, seda näitab avakõneleja ütlus: „Loodan, et meil õnnestub minna sõnadelt tegude juure ja määrata kindlaks kava praktilisteks töödeks, millede teostamine viiks meid heledamale tulevikule ja selleni, et Tallinn, Riia, Kaunas, ning lähemas tulevikus ka Vilno, saavad ühevõrra kallideks meie südamele.“

Üldiselt konverentsi avatakt oli äärmiselt üksmeelne. Läti esindaja Švabe väitis, et huvide ühtlus „dikteerib meile Balti riikide liidu loomise“, ning Eesti esindaja A. Tupits ütles omas kõnes, et „nüüd, rohkem kui kunagi varemalt, on selge, et peame leidma meie riikide ühinemisele vajalikud vormid, ja need leidnud, asuma viivitamatult ülesehitusele.“ Puht-ajakirjanduslikest küsimusist kõneldi esialgu vähe.

Pole siis ime, et nõupidamistel esmajoones kõneldi pikalt-laialt just poliitilistest muredest. Lee-

du välisminister Purickis pidas pikema kõne, milles Balti riikide ühinemise peasihina käsitas demokraatliku ideoloogia vastuseadmist imperialistlikule.

See motiiv läbis kogu nõupidamiste käigu kuni lõpuni. Muuseas avaldati kindlat arvamist, et Balti liiduga lähemas tulevikus liituvat ka Soome. Ainult Poolaga oldagu ettevaatlik, ütles Leedu välisminister.

Kokku võttes aga nihästi sellest konverentsist osavõtvad poliitikamehed kui ka ajakirjanikud olid optimistlikud küllalt väitma, et „nüüd jääb vaid üle meie riikide liit lõplikult kinnitada lähemal konverentsil!“

Üldine õhkkond hakkas külge ka vähemusrahvuste ajakirjanduse esindajale neil nõupidamistel, ning nad kandsid „Revaler Bote“ toimetaja A. de Vriesi suu läbi ette teadaande, milles õige kategooriliselt hinnitati vähemusrahvuste tahet võidelda Balti riikide rippumata ja nende omavahelise lähenemise eest.

Poliitikaking pigistas Balti riike muide ka ühes ajakirjandusele lähemas asjas, ning selle küsimuse käsitlemine lõi Kaunase nõupidamisele omajagu žurnalistlikku elevust. Seks puhuks aga kuulutati nõupidamine kinniseks ja mitmel puhul tuletati meele, et mis nüüd räägitakse, see tuleb pidada täielikus saladuses.

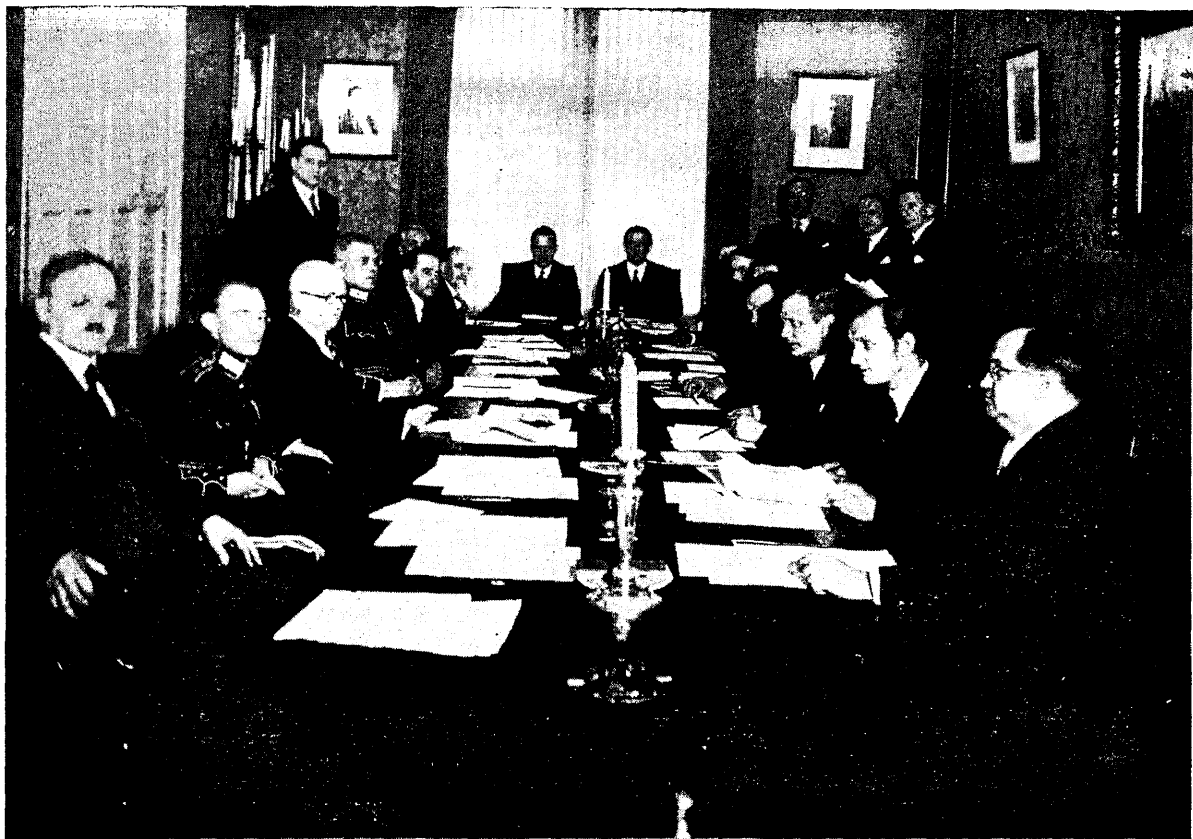
Õksikasjaliku ettekande selles küsimuses tegi „Eltā“ dir. Eret. Ta väitis, et Balti liidu vastased kasutavad kõiki võimalusi ning võtteid selle ühinemise nurja-ajamiseks. Üheks tõhusamaks vastutõotamise tööriistaks nende käes olevat välismaa-press, kuhu suurtest poliitilistest keskustest juhitud Balti riikidele vaenu-likku propaganda-materjali. Sellele uuristustööle pidi dr. Ereti arvates kiirelt vastu seadma omapoolse propaganda, asutades vastavad pressibürood Euroopa ja Ameerika pealinnades. Propaganda vastuataak tulevat teostada täielikus saladuses.

Puht-ajakirjanduslike küsimusi käsitas oma referaadis ainult „Lietuva“ toimetaja M. Šalčiūs, kes tegi ettepaneku kutsuda aastas kord kokku Eesti, Läti ja Leedu ajakirjanduse koverentsid, luua isiklike tihedamaid sidemeid lehemeeste vahel, korraldada ekskursioone, ajakirjanduslike kursusi, taotlema tasuta sõitu raudteedel ja tasuta telegramme (!) vastastikutele kirjasaatjatele. Kõikide nende ürituste teostamiseks soovitas ta ellu kutsuda ajakirjandusliku büroo.

Peamiselt selle referaadi tulemusena võeti vastu järgmine resolutsioon:

„Eesti, Leedu ja Läti ajakirjanike esimene nõupidamine otsustab, et käesolevale nõupidamisele peab võimalikult lähemas tulevikus järgnema Riias üldine kongress rohkem laiemal alusel. Kongressi aja määrab Läti ajakirjanike liit. Selle kongressi ülesandeks oleks ka Balti riikide pressiliidu realiseerimine. Nõupidamine leiab vajaliku koha luua alatisi sidemeid Eesti, Leedu ja Läti ajakirjanike liitude vahel üldise kesk-büroo kaudu. Selle büroo ülesandeks on pidada alatisi sidet liitude vahel, seades endale sihiks rohkemal määral erialalise informatsiooni andmise poliitiliste, majan-

*) Ruumi puudusel avaldame H. Rahamäe artikli meie poolt lühendatuna.

Balti pressiliidu konverentsi avakoosolek Riias 14. mail 1936. aastal. Vasakult istuvad: Läti rahvuskomitee liikmed publitsist O. Nonacs, „Latv. Karevo“ toimetaja kapt. E. Grapmanis, A. Kroders, Läti ajakirjanike liidu abiesimees A. Plensners, Eesti delegaadid toimetaja Henno Rahamägi ja dir. K. Kornel. Eestlaste seljataga paistab Eesti saadik K. Menning. Laua otsas istuvad (vasakult) Läti välisministeeriumi peasekretär V. Munters ja konverentsi juhataja „Leta“ direktor R. Berziņš. Paremalt istuvad (eest alates): läti publitsist, „Rītsi“ peatoimetaja A. Guns, leedu esindajad toimetajad J. Paleckis, V. Kemežis, A. Gričius j. t. Paremalt seisavad: Läti välisministeeriumi Balti osakonna juhataja E. Vigrabs, „Leta“ toim. Bredermanis, Läti välisministeeriumi pressiosakonna sekretär V. Jankaus. Vasakul seisab „Leta“ sekretär Andersons.

Kui kõrge on Teie pension?

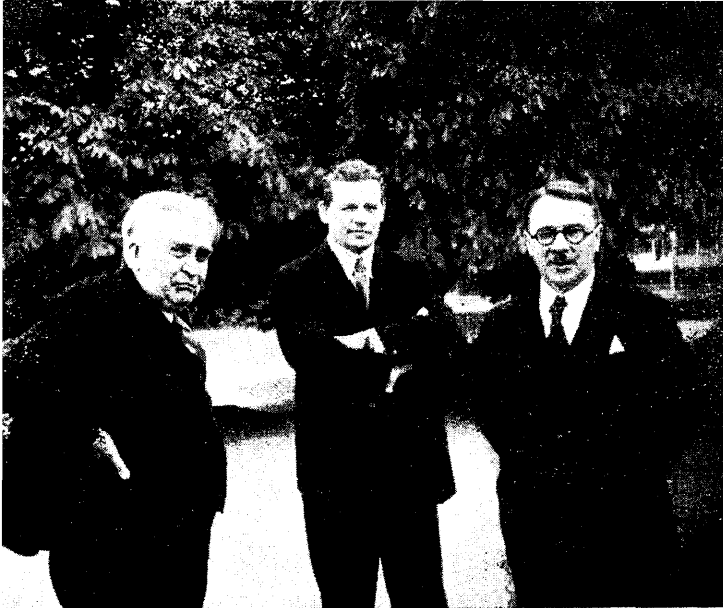
Millal ning kas Teie üldse seda hakkate saama?

Elukindlustusega määrate aga juba täna oma pensioni suuruse ning ka aja, millal see Teile kindlasti välja maksetakse.

Sobivaid kindlustusviise ja soodsaid tingimusi pakub kodumaa suurim ühistegelik kindlustusettevõte

Kindlustusselts „Eesti“

asut. 1907.

Balti pressi-antante pressikonverentsil Riias, 14. V 36. K. Menning, R. Bērziņš, P. Dailide.

aluslike ja kultuuriliste päevaküsimuste, samuti kutsealaliste küsimuste kohta. Kultuurilise koostöö kergendamiseks nõupidamine peab soovitavaks erilise kultuurikonventsiooni sõlmimise Balti riikide vahel.“

Kuid mida rohkem lõpuole, seda rohkem näivad nõupidamisel kipitavat mõned poliitilised lahkiminekud. Maadeldakse ühe salapärase resolutsiooni ümber ja mitmel puhul puudutatakse leedulaste poolt jällegi Poola poliitikat ning Vilno küsimust.

Kuna eriti Eesti esindajad olnud niisuguse poliitikatetegemise vastu ajakirjanduse konverentsil, siis esialgne

äärmiselt sõbralik vahekord lõpuole teataval määral jahenes.

Jahenes nüüvõrd, et jäi sel aastal ning järgnevatelgi teostamata Balti ajakirjanduse liit, nagu jäi teostamata ka Balti riikide poliitiline liit, kuigi Kaunase nõupidamise ühes resolutsioonis üteldakse, et selle liidu loomine olgu kõige lähemate päevade küsimuseks...

2.

Seitse aastat kestis seejärel vaheaeg Balti ajakirjanduse vormalise koostöö arendamises. Siis:

1928. aasta konverentsil otsustati sõlmida Eesti-Läti ajakirjanduslik sõprusliit.

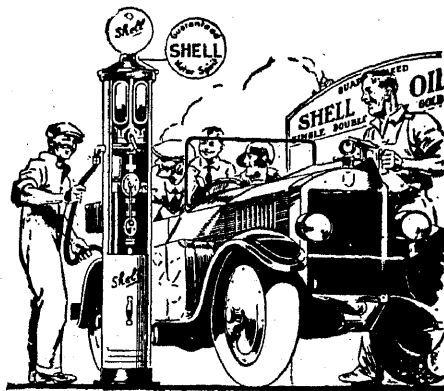
1931. aastal sõlmiti Läti-Leedu ja Eesti-Leedu ajakirjanduslikud sõprusliidud.

Olles sel moel end vastastikku tihedalt sidunud, polnud lõpuks midagi loogilisemat, kui kolme sõprusliidu asemele luua üks. Nii astusidki ajakirjanikud Eestist, Lätist ja Leedust 18. novembril 1932. a. Riias uuesti kokku ühise laua taha Balti pressiliidu mõtet realiseerima.

Sellel konverentsil öeldi lausa, et seni pole tehtud midagi konkreetset kolme riigi ajakirjanduse lähenemiseks. Eesti-Läti pressiliidu kohta tähendati süiski, et see on võimaldanud ajakirjanike vastastikust tutvumist, ning Läti-Leedu ajakirjanduse sõprusliit leiti olevat avaldanud parandavat mõju ajakirjanduse vastastikusele toonile. Kõige täbaram aga oli lugu Eesti ja Leedu ajakirjandusliku lähenemisega.

Keeleküsimus nõudis kolmikliidu aluse sõelumise kõrval suurimat tähelepanu sel konverentsil. Koosolekute asjaajamise keeleks otsustati võtta vene keel „kui kõige rohkem arusaadav kõigile osavõtjale“. Läti pressibüroo juhataja Seskise ettekande alusel aga leiti vastastikune keeleoskuse levitamine olevat häda-

Tarvitage INGLISE

SHELL — petrooleumi
 SHELL — bensiooni
 SHELL — gaasiõli
 SHELL — määrdeõlisid
 SHELL — määrderasva
 SHELL — autoõlisid
 ning
 autole AEROSHELL'i

Shell Company of Estonia, Ltd.

Tallinn, Merepuiestee 17

Telefon 304-02, 310-54, 310-85

vajaline ning esimene eeldus tihedamate sidemete loomisele kultuurilistel aladel.

Leedu esindaja tõstis üles küsimuse, kas mitte kutsuda konverentsidele ka Daanit, Danzigit, Saksat ja üldse kõiki riike, kelle piirid puudutavad Läänemerd! Õnneks leidis aga kainemaid hääli, kes tähendasid, et sammutagu siiski lihtsamaid teid, aeglaselt, kuid kindlalt. Selle juure siis ka jäadi ning tehti „Leta“ direktorile R. Berzinšile ülesandeks väljatöötatud põhimõtete ning konverentsil vastu võetud resolutsioonide alusel koostada Eesti-Läti-Leedu ajakirjandusliku kolmikliidu põhikirja kava.

3.

See kava tuli vastuvõtmisele Tallinna konverentsil, Üoidupühal 1933. aasta juunis.

Pressiliidu leping seab enda sihiks luua tihedamaid sidemeid Balti riikide ajakirjanike vahel. Leping näeb ette vääri- ning tendentside levitamise hoidumise ja positiivse informatsiooni süvendamise. Vahenditute muljete saamiseks naaberriikide elust on nähtud ette vastastikused ekskursioonid ning muud lähendavad külaskäigud. Pressiliitu esindab igas riigis rahvuskomitee, mis koosneb vähemalt kolmest liikmest. Kõik kolm rahvuskomiteed moodustavad üldkomitee, mis peab kokku tulema vähemalt kord aastas järjekorras igas riigis.

Pressiliidu lepingu rakendamisel selgus peatselt tema täpsustamise vajadus. Seda on viimastel aastatel tehtudki. Saavutati kokkulepe, et pressiliidu tööd juhib kordamööda iga riik ühe aasta, mil siis ka vastavas riigis astub kokku üldkonverents. Pressiliidu tegevuse tõhusamaks muutmiseks otsustati muuta alatiseks asutuseks liidu presiidium, mis koosneb rahvuskomitee esimeestest. Käesoleva aasta konverentsil võeti vastu ka eriline presiidiumi kodukord, mille järele presiidium juhib liidu tööd vastavalt lepingutele ning konverentside otsustele. Presiidiumi juhib rahvuskomitee esimees sellest riigist, kelle õul parajasti on konverentsiaasta.

Lisaks presiidiumile on loodud kaks alatist komisjoni. Esimene neist on kultuurkomisjon. See komisjon peab leidma teid liidumaade kultuuriliseks lähenemiseks, korraldades kirjandusteoste vahetamist, ühiste kirjandusalmanahhide väljaandmist, kunstnike vastastikuseid külaskäike, näitusi jne. Teisele — ajakirjanduskomisjonile — on jäetud lahendada praktilised ja tehnilised küsimused ajakirjanduse vastastikuse lähendamise alal, vastastikuse informatsiooni, ekskursioonide, raadioloengute j. m. korraldamine jne.

Tänavuse konverentsi poolt võeti vastu veel eriline vahekohtu korraldus.

Sellele vahekohtule alluvad konfliktid, mis võivad tekkida ühenduses Balti pressiliidu lepingu käsitamisega ja millede kõrvaldamisega ei tule toime konfliktisse segatud maade rahvuskomiteede poolt ühetaolisuse alusel iga juhu puhul eraldi moodustatud lepituskomisjonid. Iga riigi ajakirjanike liit valib ühe vahekohtuniku. Tüliküsimuse lahendamisel vahekohtus koosneb konflikti segatud poolte kohtunikest ja nende poolt kokkuleppel valitud erapooletust. Kui kuu aja jooksul ei jõuta kokkuleppele erapooletu valikus, siis ükskõik kumb pool võib paluda rahvusvahelise ajakirjanike liidu presidenti nimetada erapooletu konflikti lahendamiseks. Vahekohtus astub kokku selle riigi pealinnas, mille ajakirjandus pole konflikti segatud. Vahekohtu poolt tehtud otsus antakse pooltele kirjalikult teada ning ta on lõplik ja kohustav mõlemale poolele.

4.

Kui 1933. aasta Tallinna konverentsil vastu võetud liiduleping oli kinnitatud kõigi kolme maa ajakirjanike liitude poolt, astus 1935. a. 26. jaan. Kaunases kokku

E.-L.-L. ajak. liidu konverents. Vahepeal oli Genfis alla kirjutatud Balti riikide üksmeele ja koostöö kokkulepe (12. sept. 1934). Nii ütleski Leedu esindaja P. Dailide konverentsi avakoosolekul, millel viibib ja võtab terituseks sõna Leedu välisminister S. Lozoraitis, et poliitilise koostöö lepinguga on näidatud rada ka ajakirjanduse kolmikliidu tegevusele.

Eesti ja Läti esindajad omaltki poolt rõhutasid Balti koostöölepingu suurt tähtsust ja ta paratamatut kajastust kolme riigi ajakirjanduslikes vahekordades.

Konverentsi delegaadid heitsid ka pilgu tagasi pressiliidu mõneaastasele tegevusele. Avameelselt tunnistasid, et tulemused on seni olnud väikesed.

Konverentsil otsustataksegi töö tõhusamaks muutmiseks moodustada pressiliidu presiidiumist alaline organ ja luua komisjonid, nagu me juba kõnelesime ülal. Konverentsil võeti vastu ka rida praktilisi küsimusi käsitavaid sooviavaldusi.

Nii avaldati soovi, et telegraafiagentuurid kõigis kolmes riigis laiendaksid vastastikku oma teenistust naabermaade üle; et vähemalt kord kuus kolme riigi ajakirjanduses antaks põhjalikke ülevaateid naabermaade elust, et lehed tooksid päevas keskmiselt 100 rida teateid naabermaade üle; et iga aasta antaks välja kolme maa ühine kirjanduslik ja publitsistlik almanahh; et ajakirjanikud veedaksid oma suvepuhkust naabermaades.

5.

Balti pressiliidu viimane konverents astus kokku pidulikus raamistikus käesoleva aasta 14. ja 15. mail Riias. Kogu Läti pühitset neil päevadel Ulmanise pöörde või rahva ühinemise teist aastapäeva.

Neil pidupäevadel astusid Eesti, Läti ja Leedu ajakirjanikud kokku 4-ndaks pressiliidu konverentsiks. Eestit esindasid seekord rahvuskomitee esimees dir. K. Kornel ja nende ridade kirjutaja. Terituskõnega avas konverentsi Läti välisministeeriumi peasekretär (praegune välisminister) V. Munters ning teritussõnu ütlesid veel Eesti saadik K. Menning ja Leedu saadik V. Vileišis.

Balti pressi-antante pressikonverentsil Riias 14. V. 36. Jalutuskäik ohvits. kasino aias.

Viimastest konverentsist oli möödunud veidi üle aasta. Kuidas oli arenenud vahepeal ajakirjanduslik koostöö?

Konverentsi juhataja dr. R. Berzinš oma ülevaates konstaleeris seekord bilansi aktiivsust ning märkis, et on märgata elavnemist ka sellskondlikus, kirjanduslikus ning kunstilises koostöös. Pressiliit ise on vahepeal muutunud presiidiumi alaliseks organiks, mis korduvalt on koos käinud. Ka kultuur- ning ajakirjanduslik komisjon on loodud ja pidanud oma nõupidamised. Telegraafiagentuuride juhatajad on pressiliidu algatusel hoolitsenud agentuuride vastastikuse informatsiooni laiendamise eest. Ülevaadete avaldamine naaberriikide üle on ajalehis toimunud keskmiselt kord kuus, samuti on üksteisele rohkelt tähelepanu pühendatud riiklike pühade puhul. 100-realine igapäevane naaberriikide osakond päevalehtedes pole saanud teoks, kuna seda peamiselt on takistanud pinguldatud olek välismaailmas ning sellest tingitud informatsiooni rohkus suurte poliitiliste sündmuste kohta. Ühisest kirjandus-kunstilisest almanahhist pole ka veel asja saanud, kuid Riias ilmub Läti-Eesti lähenemissühingu väljaandel kuukiri läti ja eesti keeles.

Õige tubliski tööd on rahvuskomiteedele annud mitmesuguste tüliküsimuste ja konfliktide lahendamine, mis on saanud aluse ühe või teise riigi ajakirjanduses ilmunud kirjutustest. Mõnigi neist tüliküsimustest võttis õige terava kuju (kirjutused eesti koolide seisukorrast Lätis; vastastikused süüdistused Eesti ja Läti ajakirjanduses Dabadussõja käigu valgustamisega seoses olevates küsimustes; kirjutused ühenduses Läti välismin. peasekretäri V. Muntersi esinemisega Varssavis; „Postimehe“ kirjutused Läti sisepoliitilisest seisukorrast, millele järgnes „Postimehe“ sissetoomise keeld Lätti üheks nädalaks, jne.). Ühe sõnaga — tüliküsimusi oli nii mõnigi, kuid konverentsiks suudeti need kõik lahendada ega olnud põhjust neid veel kord sõeluma hakata.

Ajakirjanduse komisjonis olid aasta jooksul kaalumisel praktilised küsimused. Seal leiti, et ajakirjandus esmajoones peaks hoiduma kirjutustest ning informatsioonist, mis võiks puudutada teisi pressiliitu kuuluvaid riike; informatsioon ning artiklid olgu alati objektiivselt kontrollitud. Edasi peeti tarvilikuks rahvuskomiteede sekretäride ametisse seadmist, kelle ülesandeks oleks jälgida naaberriikide rahvuskomiteedele igasuguseid vajalikke teateid, muretsedes artikleid, materjale jne. Kuna ajakirjanike liitudel endil on vähe majanduslikke võimalusi niisuguste sekretäride palkamiseks, siis peeti tarvilikuks astuda ühendusesse valitsuste ning ametlike informatsiooniasutustega vastavate summade hankimiseks.

Kultuurkomisjonis arutati tegelikult ajakirjanduse alalt kaugemal olevaid küsimusi ning seal tõsteti Eesti esindaja dr. K. Korneli poolt üles isegi Balti instituudi rajamise küsimus. Selle instituudi põhikiri otsustati hiljem anda edasi Eesti-Läti-Leedu sõprusühingutele.

Konstateerides Balti riikide ajakirjandusliku koostöö arenemist edu suunas võttis konverents vastu järgmised otsused:

1. Konstateerides, et läti-eesti ja läti-leedu vastastikune tutvunemine kirjandustoodetega areneb eduga, peab konverents tarvilikuks laiendada eesti-leedu vastastikust tegevust sel alal.

2. Soovitada ajakirjanduse ja kultuurikomisjonidele luua tihedamat kontakti välisministeeriumi pressibüroodega ja teiste informatsiooni- ning propagandaasutustega (peamiselt ühise sekretariaadi loomiseks koostöö küsimustes).

3. Pressiliidu rahvuskomiteede edukamaks tegevuseks kutsuda nende koosseisu ka välisministeeriumide pressibüroode esindajad.

4. Põhimõtteliselt nõustudes Balti instituudi ideega anda instituudi kava koos memorandumiga ta algatajalt K. Kornelilt Eesti-Läti-Leedu koostöö büroole.

5. Teha presiidiumile ülesandeks luua pressiliidu konverentside presiidiumi ja komisjonide protokollide arhiiv ning anda välja üheskoos kõik dokumendid pressiliidu algusest viimase konverentsini.

6. Juhtida kolme Balti riigi vastavate asutuste tähelepanu kultuurfilmide ja kinokroonikate vahetamise süstemaatilise arendamise vajadusele.

7. Vahetada intensiivsemalt pildimaterjale ning materjale.

8. Veel käesoleval aastal teostada otsus vastastikuste ekskursioonide (suvel toimuski eesti ja läti ajakirjanike sõit Leedusse) ning puhkeaegade veetmise kohta naabermaades (Eesti ajakirjanike kodus viibisid külalistenähtena lehemehed Lättist ja Leedust, eestlased omakorda suvitasid seal).

9. Teha ülesandeks presiidiumile komisjonide koodorra formuleerimine.

10. Volitada pressiliidu presiidiumi teostama konverentsi sooviavaldust, et pressiliidu ajakirjanduse esindused võtaksid intensiivsemalt osa Rahvusvahelise Ajakirjanike Liidu tegevusest.

6.

Missuguseks võib Eesti-Läti-Leedu ajakirjandusliku kolmikliidu tegevus kujuneda tulevikus?

Sellele küsimusele vastust otsides tuleb kõigepealt ära märkida seda erinevust, milliseiga teostatakse pressiliidu mõtet üksikutes liidumaades:

Eestis üldiselt käsitatakse pressiliitu peamiselt kolme riigi ajakirjanike kutseorganisatsioonide sideorganina, katmata anda temale ametlikku või koguni „suurpoliitilist“ väruingut ning soovides, et ta teostab esmajoones ajakirjanduse kitsama ala kontakti tihendamise ning alles siis asub tarviduse ja võimaluse järele laualatuslikumate ülesannete teostamisele. Pressiliidu tegevust tahetakse kõigepealt näha vastastikuses informatsioonis kutsetegevuse küsimuses, nende küsimuste arutluses ja ühiste lahenduste leidmises; ajakirjanike perede omavahelises tutvumises ning tihedamas läbikäimises; ajakirjanike võitluses sõbraliku koostöö vaimule ning selle kaudu ajakirjandusliku üldtooni kallutamist samas suunas, püüdes võimalikult ära hoida ajakirjanduses ebasõbralikke või koguni sihilikke kallaletzungen; vastastikuse kaastööliste võrgu tihedamas arendamises; üksteise maa ja rahva vastastikuses tutvustamises.

Lätis pressiliidu rahvuskomitee on kaldunud ametlikumale pinnale ning juhib Läti pressipoliitikat Eesti ja Leedu suhtes. Ta on tihedas kontaktis esmajoones Läti telegraafiagentuuri „Letaga“, välisministeeriumiga ja eriti selle informatsiooni-osakonnaga, samuti siseministeeriumi juures asuva pressiosakonnaga. Vastavalt sellele on Läti rahvuskomiteel kasutada mitte üksi avaramad anelised võimalused ja vastavate asutuste tööjõud ning kaasabi, vaid ka arhiivid ja materjalid, mis neile on eriti tõhusaks abiks konfliktide ja vaidlusküsimuste lahendamisel. Vastavalt sellele saab Läti rahvuskomitee palju vabamate kätega ning avaramalt asuda oma ülesannete täitmisele selleski osas, mis Eestis on seatud pressiliidu peasihiks, kuid ühtlasi jääb tal ametasutuste kaasabil võimalus juhtida oma kodumaa ajakirjandust naaberriike käsitatavate küsimustes soovitavas suunas. Viimastest asjaolust võrsub välja kalduvus õige üksikasjalikult jälgida ka naabermaade ajakirjanduse Lätti käsitatavat osa ning näha protesteerimisväärselt eksimist pressiliidu aluste vastu mõningate vähemtähtsate avalduste puhul naabermaade ajakirjanduses. Läti on avaldanud pressiliidu töös tõe-

poolest tihti ka tunnustamist väärivat aktiivsust, mis — nagu öeldud — on tingitud osalt suurematest võimalustest ainelisel ja tööjõu alal (üaltoodud ülevaategi kirjutamisel oli suureks abiks Läti rahvuskomitee poolt väljaantud protokollide kogu). Kuid kaasa on aidanud Lätis ka rahvuskomitee esimehe ameti energiline teostamine ühe-ning-sama isiku poolt.

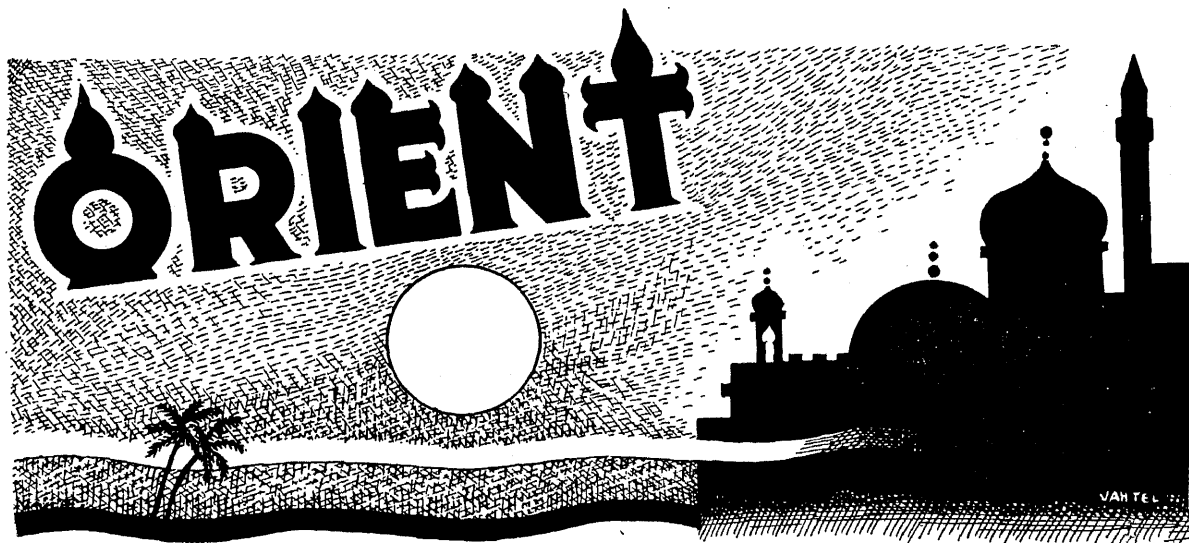
Leedus rahvuskomitee tegevus läheb vahepealset rada, kaldudes vahest siiski rohkem sellele seisukohale ning platvormile, millest lähtub eesti rahvuskomitee tegevus.

Oleks vist kõige loomulikum ja õigemgi, kui Balti pressiliit oma edaspidise tegevuse alused rajaks kõigepealt ainult ajakirjanduslikku ala haaravas ulatuses, taotelles kõige lähemaid praktilisi sihte, nagu need on olnud eesmärgiks eestipoolses töös. Kirjanduse, kunsti, näiteasjanduse ja filmiala koostöö reguleerimine tuleks esialgu jätta vastavate alade endi hooleks, pealegi kus selleks on nende eriorganisatsioonide vahel juba kokkupuuted loodud ning töödki tehtud. Samuti muus üldkultuurilises lähendamistegevuses ei tohiks lasta tekkida paralleelsi pressiliidu ning Eesti-Läti-Leedu sõprusühingute töös, mis taotlevad samasuguseid sihte. Muidugi ei saa ajakirjandus nende küsimuste käsitamisest ning õhutamistest mööda minna. Kuid mitte nende ülesannete otseses täitmises (kustinäituste korraldamises, näitlejate vahetuse asja tegelikus ajamises, lõlketööst ning kirjandusalmanahhide väljaandmises jne.) argu nähku pressiliit oma ülesannet. Laialivalgumine üha suurendab paberlike resolutsioonide produtseerimise hädadohtu, kui pressiliit jääb enam-vähem ajakirjanike kutseorganisatsioonide eraasjaks ega saa enda käsutusse summasid ning käsundusstaape.

Üldkonverentsid ei tohiks olla laialivalguvad ning peaksid olema paremini ette valmistatud. Paremini situeritud Läti rahvuskomitee ainukesena on siin astunud

Balti pressi-antante pressikonverentsil Riias, 14. V 36. Hea anekdoot! Kapt. E. Grapmanis, Andersons, A. Kroders.

Populaarseim paberossi sort!

Kui vanad ajakirjanikud olid noored...

Kaks aastakümnet elupäevi kasvatab juba uue põlve ajakirjanikke, kes ainult teiste jutustuste ja kirjutiste järele tunnevad meie ajakirjanduse tegevusolusid suure keisririigi päevil.

Maailmasõja teine aasta lähenes lõpule. Sõjamõllu sündmused otse surusid ihu ja hinge. Milline sisukas tegevusväli praegusaja lehemehel! Tallinn lausa pakatas rahvaküllusest, mundrymeestest ja ... uudistest. Iga päev kardeti, et „midagi tuleb“. Öhtutel kaeti aknad paksude tekkidega ja päeval kleebiti ristamisi paberiribasid ruutudele, et kui zepelin tuleb, siis tema mürsud ei purusta aknaklaase. Oli 1915. a. sügis.

Töö lõppes nagu praegugi Tallinna suurema lehe (jutt on „Päevalehest“) toimetuses kella 3 paigu ja siis automaatselt jäid toimetajad terake nõu pidama, mis homseks kirjutada ja millist eluviperust eriti vaatluse alla võtta.

Peab ütleva, et sõda ajakirjanikule tol ajal erilist töö rõõmu ei võimaldanud. Ning selle tõttu ka koosolekul laialdast töökava harutada polnud. Tsensuur surus pressi peale.

Karl Menning, tol korral alles värsket võitu ajakirjanik, väljendas kõige süngemalt oma hinnangut selle piduri üle. Nõjatas seljaga vastu uksepiita ja lausus skeptilise muigega:

küllaldasi samme ning omab alati tagavaras küllaldasi materjale.

Ajakirjanike vastastikusel isiklikus kokkupuutumises võimalikult laias ulatuses tuleb ikkagi näha üht tõhusamat viisi ka ajakirjanduse lähendamises. Vastastikutel külastustel püüda saata naabermaadesse võimaluse järele ikka uusi mehi. Pressiliidu kavas ettenähtud ekskursioonid ei tohiks kujuneda ringikihutamiseks ja maaga pealiskaudselt tutvumiseks linnulennult; parem on igakord pühendada tähelepanu mõnele kitsamale maalale või küsimusele, selle eest seda põhjalikumalt pilti sellest naaberriigi osast anda ja saada püüdes. Ka pressiliidu nõupidamisi katsutagu sellest seisukohast välja minnes pidada eri linnades. Vastuvõtt külastuste ning ekskursioonide puhul olgu lihtne, asjatute kulutusteta; selle eest seda tihedamini katsutagu kokku viia tegelikke ajakirjanikke.

Niisil kokkuvõtte: tasa ja targu, esialgu kitsamalerialal ning tegelikult ajalehemehelt tegeliku ajalehemeheni.

„Uudiseid otse sajab taevast kaela, maa põrub nagu Vesuuvi mägi. Väerinnalt tulijad jutustavad põrgulugusid, kuid kõigest sellest saad teha vaid ainult igavaid telegramme! Kõigest kirjuta šablooni järgi, nagu paraadist. Inimlik sisu puudub, pole sõja hinge sees ega tõelist sõja õhku. Meie kirjutame vaid protokolle. Lehtedele saadetakse kabinetides kokkuvõrbitud kraami...“

Menning osutus prohvetiks, sest kui järgmisel aastal Saksa lennuk ründas Tallinna, siis ei lubatud sellest kirjutada sõnagi.

Toimetaja G. E. Luiga lisas troostivalt ja rahulikult: „Päris hull see asi just pole, rahvas näeb tõtt ka ridade vahelt, peasi, et lehte usutakse, sest tihti peale rahval puuduvad andmed vastuväiteks. Kahtlane kiitus tuleb ametlikkudest teadetest maha tõmmata — õnneks lühendada võib. Hiljem rahvas hakkab küll suusõnaliselt teateid rohkem uskuma, ent loodame, et sõda enne lõpeb. Saab ehk edaspidi vabamalt kirjutada...“

Nii tuli välja, et selle kõige põnevama uudiste allika juures polnud tol ajal arutada suurt midagi. Ainult isamaalist kiitust võis endale lubada.

A. Veiler töö lõpul tulise kiiruga õiendas käsikirjade suhteid trükikoja ja toimetuse vahel, ruttas lehkides trükikotta ja sealt tagasi, kuulatas siis livake aega toimetuse uudiseküttide juttu ja pistis naerma kahjurõõmsalt, kuid elustavalt: „No-noh, mis hädaldamine see on, et pole kirjutamise ainet. Kogu linn uudist täis. Ma näitan teile homseks, kuidas lihtsast saunas-käimisest võib ilusa novelli kirjutada. Ma ütlen, saunas kuuleb neid kõigeparemaid uudiseid. Peab ainult oskama kuulata. Kui juhtud näiteks Lenderiga või vana Trakmanniga üheskoos laval vihtlema... Saab juttu!...“

„No-jaa, mis Veileril viga veergusid lavastada. Käib korra või paar frondil ära ja strateegiat tuleb, et imesta,“ muheles Hanko flegmaatilisel silmitsedes sõjafrondi joont seinakaardil.

Toimetuse raudahjus visises turvas. Vana kadunud Mändmets kummardus ümariku

Tallinna ja Tartu ajakirjanike kongressilt maailmasõja eel. Esireas kolmandana vasakult B. Mäns, edasi J. Reinthal (Reintalu), Ed. Hubel, G. E. Luiga, J. Tõnisson. Tagareas H. Prants, pr. Prants, prl. Tartu, prl. Fiskar.

saarepuust töölauda kohale ja sõnas elurõõmsa muigega:

„Jah, tuligi meelde, sain eile mõnusa aine vesteks, vaja täna paberile sirgeldada...“

Järgmisel päeval seisiski A. Veileri saunanovell lehes. See oli rohkem tuleviku sauna kohta mõeldud. Ja läksid täide täpselt, kui Tallinnas Basseini saun ehitati, 20 aastat hil-

Hooaja uudiseid

Siid-, villaseid ja puuvillaseid riideid, pesu sportitrikoosid ja kõlapitse j. n. e.

Soovitab rikkalikus valikus

A.-S.

„RAUANIIT“

TALLINN,
PÕHJA PUIESTEE 7.

NÕUDKE MEIE KAUPUI

jem. Veiler ennustas asju ette nagu Jules Verne oma romaanides. Keset sõjamõllu pidid ajakirjanikud sepitsema saunavesteid. Meenuvad meie kuulsad porgandivestid sõjalaevade müügi päevadel, paar aastat tagasi.

Ajad muutuvad ja inimesed ühes nendega. Meie keskel liigub tegelasi, kes kakskümmend aastat tagasi hoolikalt tegid kaastööd ajalehtedele. Osa neist on ajalehe tööst jäädavalt loobunud. Osa imestab isegi oma selleaegse stiili ja ainevaliku üle. Praegu kirjutavad nad hoopis teisiti.

Riigikogu liige Gustavson, ajalehis tuntud „Mos Kiito“, vestekirjanik, kes sarjas riigikogu ajal kodanlist korda ja tõusikuid, kirjutas 1918. a. „Päevalehele“ ülevaateid Kärkla kalevivabriku elu-oludest „Jit Sagit-sagit“ varjuni-me all. Gustavsoni väljendites tundus juba siis Gogoli näpistavat satüürikat ja sotsiaalseid vastolusid. Näit. tolleaegse Kärkla kodaniku iseloomustus, mille Gustavson formuleeris järgmiselt:

...„Üleüldse (tolleaegne kirjaviis. J. P) on kärklalasele mingi ühepäeva unustav pilguvaade omane. Ta ei armasta endale varandust koguda, mida koi ja rooste rikuks. Ta on lahtise käega ja väga helde enese kui ka teiste vastu, nimelt

kuu algul ja keskel — rõõmsatel rahasaamise päevadel, aga kaugeltki mitte nii kurb, kui kopekatest lage kuu lõpupoole. Ta elu sõnasalmlis tundub otse lõunamaalase muretus: „Kui raha on, siis trallalla, saab aga otsa, aitab ka!“

Gustavson teenis tol ajal Hiius koolmeistrina ja G. E. Luiga hindas, et tollel noormehel on kirjutamiseks annet. Mahlakalt kirjutas.

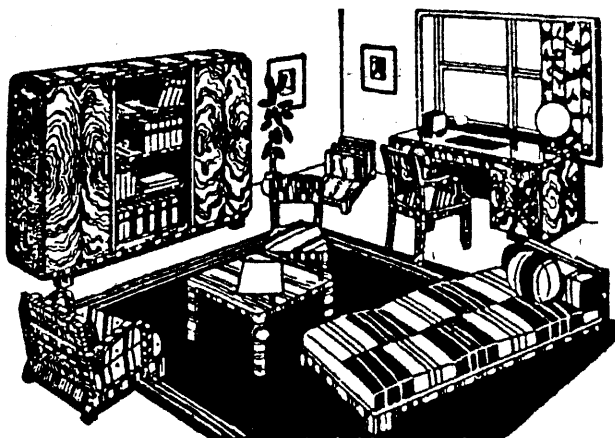
Jaan Kärner algas kaastööd Pühajärve reisikirjeldusega, mis kujunes õrnatundeliseks ja ülimalt elegeiliseks. Tänapäeval J. Kärner väljendub hoopis reaalsemalt. Siis aga Kärner meisterdas järgmist stiili:

„Sõuan paadis Pühajärve Kloostri saarelt Sõsarsaartele; minuga ühes on noor üliõpilanna, idealistiline naisterahvas. Räägime üksteisega kõikidest ilusatest asjadest; vaatleme üheskoos loodust, otsime silmapilgu iludusi.

Õhtu eel pöörame koju tagasi, ülendatud kõigest sellest, mis nende kahe päeva jooksul läbi elatud, ja hinges igatsus seda ikka ning jälle läbi elada. Meie elus ei ole palju päevi, mis nii õnnistuserikkad oleksid rõõmude, hea meeleolu ja hingelise rahulduse poolest, seepärast jäävad seda armsamatena meele need kaks päeva, seepärast on nende mälestus meile eriti kallis...“

Kvaliteetsed ja
peenelt välja
töötatud on

J A L A N Õ U D
„UNION“

Kvaliteetmööbleid

kodudele ja asutustele

tellige

MOÖBLITEHASULT

A/S. „MASSOPRODUKT“

TALLINN, TARTU M. 73

Tänapäeva realismis tunduvad need laused meile nagu vanaaegse menueti viisid, kuigi tegelased veel elavad — üks lugupeetud kirjanik, teine auväärne aastates daam. Kakkümmendkolm aastat...

Looduskaitse inspektor dr. phil. G. Vilbaste kirjutas sel ajal Vilbergina „Päevalehe“ lisale Harjumaa randlastest ja Kuusalu pulmakommetest pikki lugusid, tundes põhjalikult seda rahvast sama hästi kui praegu rohutaimi ja vanu mõisaparke.

Praegune Tallinna koolivalitsuse juhataja J. Kents vististi ei mälebagi enam, et ta

paarkümmend aastat tagasi hoolikalt treis kaastööd „Eestimaa Schveitsist“, s. o. Aegviidu ümbrusest. Huvitavaid asju teadis jutustada Venejärvest ja Võhma saarest.

Tallinna Uue tän. algkooli juhataja Aleks. Ploompuu on vististi ammu unustanud, et paar aastakümnet tagasi tegi päris ilusaid ridu laulatuse kirjeldusega.

A. H. Tammsaare kirjutas 1914. a. jõuluks „Päevalehe“ „Perekonnalehele“ novelli „Ema ja lapsed“. Selles kõlavad nukrad sõjakurbuse helid ja mõtted. Suur maailmasõda nukrustas jõulupühi.

KODUMAJANDUSE JA KODUKULTUURI AJAKIRI

„TALUPERENAIN“

on kõigi soliidsete ja elus edasipüüdlikkude naiste laua ehe.

„TALUPERENAIN“ ilmub kõigile tuntud organisatsiooni — Akad. Põllumajandusliku Seltsi — väljaandel, mis garanteerib talle soliidse sisu.

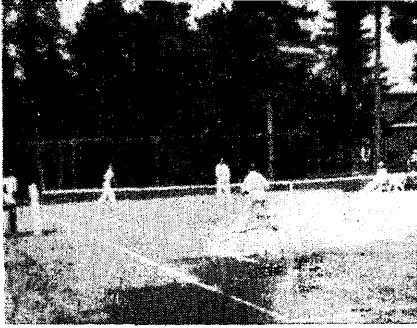
„TALUPERENAIN“ aastatellijaile 1937. a. on määratud kahekordsed kingid. Kinkideks on ainult väärtuslikud asjad. Peakingid maksavad 100—300 krooni tükk. Kinkide esimene jagamine on 13. jaanuaril, teine 13. aprillil 1937.

„TALUPERENAIN“ kinkide nimekirja ja pilte leiata „TALUPERENAIN“ jõulunumbrist, mis on müügil kõikjal.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused, hinnaga Kr. 3.60 aastakäik.

Nõudke hinnata proovinumbreid ja kinkide nimekirju!

Toimetus ja talitus Tartus, Peeter Põllu 5, telef. 9-37.

A. Grüntfal

Kose kodu 10-aastane

Aeg lendab... Ammu see oli, kui rassisti puhkekodu probleemi kallal. Kolati mööda maailma, et leida sobivat paika puhkekodule. Kulutati ametiasutuste ukسلävesid, et hankida raha puhkekodu loomiseks. Korraldati miljonilisi loterüsid — kõik ainult puhkekodule.

Ja nüüd nätab ajaarvanine korraga, et puhkekodu saab kevadel 10-aastaseks. On nagu põhjust väikeseks juubeliks. On põhjust sellekski, et lühidalt meele tuletada neid aegu, mil loodi Kose kodu, ja heita pilk kõigele sellele, mis on olnud tähtsat meie ühiskodus esimese aastakümne veeres. Kuigi aeg lendab raketina, jätab ta ometi jälgi — mälestusi.

Ennekõike peame nentima järgmist tööka: ajakirjanikel on olnud rohkem praktilist meelt kui paljudel teistel väimse töö tegijail. Ajakirjanikel on juba olemas oma ühiskodu, kuna teised alles käivad ringi plaanidega. Kui lootused ei peta, siis järgmisena leiavad endale puhkekodu näitlejad. Neil on praegu sees juubelihoogu. Isegi trükitöölised, parimini organiseeritud koguna, said puhkekodu alles käesoleval aastal. Need nüütelda faktilised märkused võivad küll kõlada enesekiitusena, kuid nad vastavad süiski tõele.

Õigupoolest on meil koguni kaks ühiskodu — üks Kose l, kus kõik liidu liikmed on peatunud lühemat või pikemat aega, teine — Floridas, ameerika kõrvetava päi-

kese all, kuhu aga seni veel ükski liidu liikmeist, kahjuks, ei ole mahti saanud matkata. Loodetavasti võetakse meid seal vastu mitte halvemini kui Kose kodus. Selle Florida koduga on lugu nimelt sellane, et samal ajal, kui parajasti kõige aktuaalsemalt kaaluti Kose kodu probleemi, tuli Ameerika Rahvusvaheliselt Ajakirjanike Liidult teade, et Floridas on asutamisel ajakirjanike linn, kus ajakirjanikud võivad leida peavarju ja veeta vanadusepäevi. Edasi teatati, et ka Eesti ajakirjanikele on seal reserveeritud oma filiaal, mille kasutamiseks palutakse teha vastavad korraldused. Nähtavasti mõnekümne tuhande kilomeetrilise vahemaa tõttu, mis Floridat lahutab Eestist, ei ole sellele troopikalisele puhkekodule omistatud suuremat tähelepanu. Ajakirjanike Liit on kogu oma energia pühendanud Kose kodule. See ongi vahest õigem, sest — parem varblane peos kui tuvi katusel...

Kuigi E. Ajakirjanike Liidul ei ole olnud võimalusi enda poolt mahutada Kose kodusse suuri kapitalid, mille tõttu sinna investeeritud raha on tulnud väljastpoolt, kultuurkapitalilt ja seltskonnalt, on Kose kodu loomisega ometi nähtud ränka vaeva. Võib julgesti kinnitada, et puhkekodu loomine mitte millestki on päris imestamisväärne saavutus. Kose ühiskodu on aja jooksul muutunud asendamatuks teiseks koduks kõigile ajakirjanikele ja nende sõpradele. Tal on täita ka tähtsaid esinduslikke ülesandeid läbikäimisel välismaa ametivendadega. Isegi riiklikel esinduslikel üritustel on Kose kodul oma osa. Isiklikud muljed Kose kodust võivad erineda, kuid üldiselt nagu ei oskakski enam kujutella ajaleheinimesi Kose koduta, mis neile pakub puhkust ja looduslikke mõnusiid nüüasti suvel kui ka talvel. Ei jäta muidugi soovida ka selle ettevõtte majanduslik külg. Kodusse on investeeritud kogusummas Kr. 90.000.—, kuid kinnisvara reaaluürtust hinnatakse praegu vähimalt Kr. 120.000-le.

Kui asuda Kose kodu saamise ja sünnivalude juure, siis võib ütelda, et selle asutamise mõte on nüüsama vana kui ajakirjanike kutseorganisatsioonigi. Nüüpalju kui mäletan, on ikka kõnelnud ühiskodust ja selle loomise tarvidusest. Aga neil kõnelustel enamikus puudus reaalne aluspõhi. Ei olnud millelegi ehitada. Ei teatud isegi seda, mida tegelikult tahetakse. Leidus rohkesti neid, kes ei tahtnud kuuldagi kodu soetamisest linnast välja, maa-vaikusse. Taheti klubi-taolist kodu linnas, mis oleks käepärasem ja lahendaks paremini vaba aja kasutamise küsimuse. Nüü nagu aeg mõnegi küsimuse on lahendanud õiges suunas, leidis asjaliku lahenduse ka puhkekodu küsimus. See asi seedis kaks aastat. Süü oli kõik küps. 1926. aasta algul algasid pidevad läbirääkimised põllutöömünistestüümiga. Kõne all oli rida mõisasüüdamid, mis sel ajal olid veel vabad ja mis sobisid ajakirjanike puhkekodu asutamiseks. Selle juures oli põhimõtteks, et kodu oleks võimalikult lähedal Tallinnale, kus töötab enamik Eesti ajakirjanikke, ei tuleks liig kallis kasutamisel ja ka looduslikult rahuldaks nõudeid. Esimesena peatuti Viimsi mõisa juures.

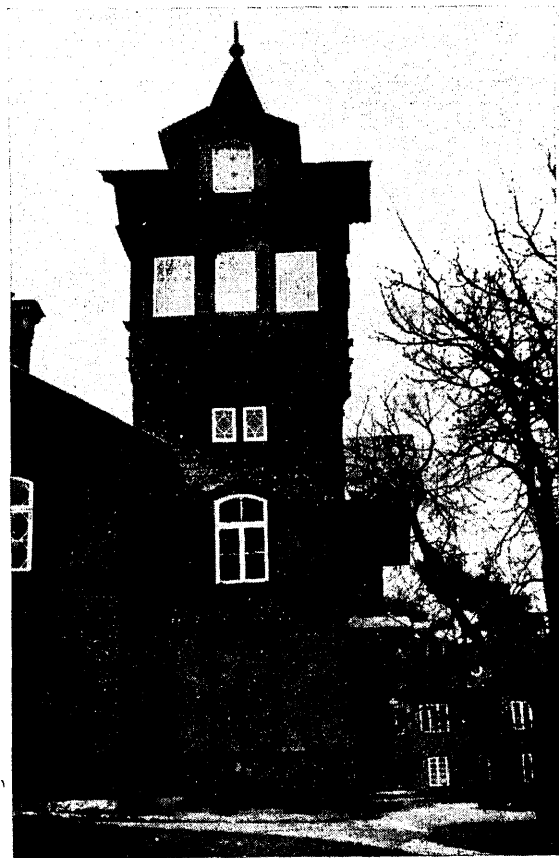
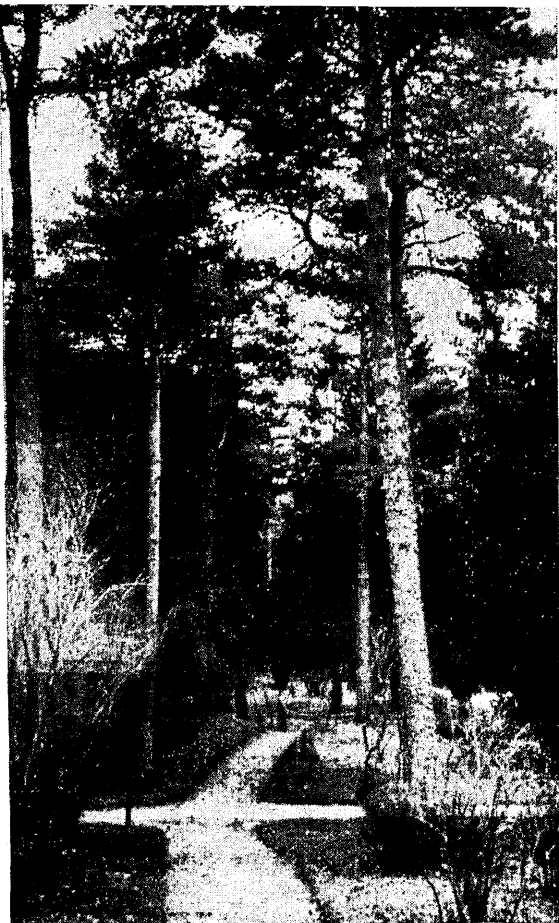
LÜHIFILM SUVISEST KOSSEST: 1) Pinevaid heitlusi tennisväljakuil. 2) pühapäevakülalisi, 3) kaks generatsiooni tennisuhvilisi, 4) noored omavahel, 5) lõbus kolmik õttsvate strelite all, 6) tennisliidu esimeses A. Tooms ja A. Anderkopp sooritamas malepartiid tennismängu vaheljal.

Autori fotod

Asi paistis üldiselt sobivat. Kuid siis tekkis mõjuvaimad pretendentide ja tuli vaadata ringi mujal. Väljavalitud ei pakkunud kuigi rõõmustavat pilti. Käidi Lehtses, kuhu nüüd trükitöölised asutasid oma puhkekodu, samuti Räägu mõisas Läänemaal, ning tutvuti veel suvilatega Kloogal, Nõmmel ja mujal, aga ükski neist ei sobinud. Asi kippus vägisi venima. Aasta lõpu poole sai aga teatavaks, et Eesti Pank on nõus müüma oksjoni teel võlgade katteks pangala kätte tulnud omaaegse G. Linkvisti suvila „Valfriedi“ Kosel. Sellest hakati kinni kahe käega, seda enam, et ka ostuhind — 40.000 krooni — ei tundunud liialt kõrge olevat. Pandi käima kõik rattad, et „Valfriedist“ tuleks Eesti ajakirjanike puhkekodu. Koht oli selleks enam kui sobiv. Kuid asi ei tahtnud siingi areneda kuigi libedasti. Esiteks oli häda kultuurinõukogu kiire kokkusaamisega, kes pidi andma nõusoleku ajakirjanduse sihtkapitali põhivara mahutamiseks kinnisvarasse. Otsust oli kiiresti vaja. Käidi haridusministri ja rüüganema juures. Pärast seda, kui peakoosolek 20. märtsil tegi vormilise otsuse suvila ostu kohta, lubas ka vabariigi valitsus 4. aprillil sihtkapitali põhivara 35.000 krooni mahutada kinnisvarasse. Kuid siis ei tahtnud edeneda asi pangaga. Leidus teisi asutusi ja isikuid, kes ülepakkumistega ajakirjanikel nende puhkekodu asutamist vägisi kippusid nurja ajama. Kord teatas pank isegi, et ta üldse ei müü suvilat, vaid selle jätab oma ametnike suvimajaks. 4. mail sõlmiti siiski pangaga leping, mille järgi E. Ajakirjanike Liit sai kinnisvara omanikuks. Puhkekodu 1600-ruutsüütlase pargi ja hoonetega läks maksma 43.268 krooni, missugune summa kohe pangale välja makseti. Selleks tuli teha ka eralaenu pankadest. 18. mail võeti kinnisvara pangalt vastu. Kuid nüüd algas palavikuline korraldustöö. Hoone oli armetus seisukorras, nii nagu kõrtsipidajad selle olid jätnud. See vajas puhastust ja remonti. Ühtlasi tuli maja varustada sisseseadega. Tuli teha uusi võlgu 10.000 krooni. Vaatamata neile raskustele avati kodu pidulikult juba 22. juunil. Järgneval kevadel ehitati tõllakuurist ja tallist veel teine elumaja, mis maksis ühes sisustusega 20.000 krooni. Et mitte sattuda võlaraskustesse, korraldas Liit valitsuse vastutulekul rahalise loterii, mis võimaldas katta kõik jooksvad remondi kulud ja teostada ka kapitaalremondi ning muud korrastustööd kodu juures. Üksiktubade arvu uue majaga kerkis kuuelt kaheksateistkümmele, mis suuresti avardas ka majapidamist. Kartused, nagu ei leiaks Kose kodu küllalt kasutamist, osutusid asjatuiks. Aja jooksul on majapidamine seatud sellasele alusele, et see end tasub, kuna pressiballist laekuv tulu läheb kodu üldiseks korrastamiseks. Nüüsiis majanduslikust küljest, mis asja juures on muidugi kõige tähtsam, Kose kodu on kõigiti kindlustatud.

Kodu tegevuse edasisel arendamisel on nüüd kasutada rikkalikke kogemusi esimesest aastakümnest. Ei ole kahtlust, et leitakse abinõusid, kuidas tõsta senisest suuremat huvi liikmeskonnas Kose kodu vastu. See ei ole väga kerge ülesanne, sest ajakirjanik on rahutu vaimuga inimene ja sellasena satub ta kergesti pretensiooni iseendaga, kõnelemata kõigest sellest, mis teda ümbritseb. Sellelega vististi on seletatav suur osa rahulolematust, mis Kose kodu suhtes seni on kuuldavale tulnud. Ei saa eitada ka tõsiselt kaaluteldud negatiivseid momente, mis on annud põhjust nurisemiseks. Tähtsaimaks neist osutub sõltuvus profiteerivast õkonomist, mis eriti perekonnainimestele käib tasku peale. Selles suunas asja teisiti korraldamine ei ole aga kaugeltki kerge ülesanne.

Ülal paremal — stügisene nurgake Kose kodu pargist. All — kodu peahoone valmistununa talveuneks.

Viimased odavad ettetellimised sel aastal:

Populaarteaduslik seeria

- H. Löns: **Libahundid**. T. Karhei'i tõlge. Siin annab Löns rabataguste talupoegade tasapinnalt nähtuna läbilõikelise ülevaate Euroopa ajaloo ühest koledamast ja verisemast ajajärgust, n.-n. kolmekümne-aastasest sõjast.
- Prof. J. Piiper: **Arenemisõpetuse ajalugu ja sihtjooni**. Prof. J. Piiperi töö ei ole kuiv teaduslik traktaat, vaid just laiematele hulkadele määratud huvitav ülevaade arenemisõpetuse vooludest, kirjutatud äärmiselt lihtsas ja huvipakkavas vormis.
- G. Põldmaa: **Kodumets**. See raamat on lühne, kuid huvipakkuv läbilõige meie kodumetsa taimestikust ja loomastikust, kirjutatud pool-ilukirjanduslikus vormis, mis raamatu teeb lõbuga loetavaks.
- Prof. E. Tennmann: **Ekstaas ja müstika**. Prof. E. Tennmann oskab kirjutada huvitavalt huvitavatest probleemidest. Tema seekordne teos ekstaasi ja müstika üle on omalaadseimaid ja tähelepanuväärsemaid meie populaarteaduslikus kirjanduses.
- Joh. Niggol: **Jää ja lume maal**. See raamat on autori huvitavate tähelepanekute kogu Kamtšatkast, tema maastikust ja rahvastikust. Teost illustreerivad paljud huvitavad ja ainulaadsed pildid.

Seeria ettetellimise hind Kr. 8.

Kõik raamatud ilmuvad hiljemalt märtsiks 1937. a.

Maailmasõja memuaarseeria

Sõjast osavõtnute isiklike mälestusi maailma suurimast tapatalgust — maailmasõjast.

Seeriasse kuuluvad järgmised raamatud:

- M. v. Richthofen: **Punane lendur**. Tõlkinud A. Hanko (ilmub lähemal päevil).
- Kindral A. A. Brussilov: **Münu sõjamälestused**. Tõlkinud E. Kippel. Umbes 350 lk. Rohkete piltidega.
- Kolonel Campagne: **Ristide tee**. Tõlkinud J. Sarv. Umbes 350 lk.
- Lowell Thomas: **Võitlused meresõjaväes**. Tõlkinud A. Hanko. Umbes 375 lk.
- Ed. Grosschmidt: **Suures heitluses**. Umbes 350 lk.

Seeria ettetellimise hind Kr. 12.—.

Kõik raamatud ilmuvad hiljemalt veebruariks 1937. a.

ALEKSANDER ANTSON:

Berliini olümpiamängud

Raamat ilmub suures formaadis (28×20), on ligi 300-leheküljeline ja sisaldab rikkalikul määral paeluvaid kirjutisi ja huvitavaid pilte maailma suurimast spordisündmusest — Berliini olümpiast.

«Berliini olümpiamängud» on esimene rikkalikult piltidega illustreeritud sportlik suurteos Eestis. Selles on jäädvustatud nii sõnas kui pildis Eesti spordiajaloo auväärseimad ja kuulsuslikemad võistlused ja suurvõidud.

Ettetellimise hind Kr. 3.—.

Raamat ilmub veel käesoleva aasta jõuluks.

Eesti rahvaleksikon

Sisaldab vähemalt 30.000 märksõna umbes 1000 leheküljel rohkete sisuselgitavate piltide ja tabelitega.

«Eesti rahvaleksikoni» peatoimetajaks on kirjandusteadlane J. Roos. Osakondade toimetajad: kirjandusteadlane O. Urgart — vaimuteadused, loodusteadlane prof. J. Piiper — reaalteadused, haridusõunik J. Kiiwet — praktilised teadused. Teaduslik sekretär keeleteadlane E. Elisto.

Raamat ilmub 1937. a. jooksul 10 vihus, iga vihk umbes 100 lk. Ettetelliijale saadetakse vihud ilmumise järjekorras kätte.

Ettetellimise hind kuni 1. jaan. 1937. a. kr. 6.—, kuni 1. apr. 1937. a. kr. 7.50, kuni 1. sept. 1937. a. kr. 9.—

Osade-viisi makstes kr. 10.—. Sellest tuleb tasuda tellimise andmisel kr. 4.—, 1. aprillil 1937. a. kr. 3.— ja 1. septembril 1937. a. kr. 3.—.

Pärast ilmumist maksab raamat umbes 15 krooni.

O.Ü. NOOR-EESTI KIRJASTUS

Tartus, Gustav-Adolfi tn. 8.

Aga milleks murda pead igasuguste piasjadega, kui meile on antud nautida Kose kodu võluisid, mis kaaluvad üles kõik muu. Kes kord on armunud selle looduse jutustavasse üksildusse, on kadunud välismaailmale. Oleme seal õppinud kuulama lustilisi ööbikulakutusi ja nende sekka müstilisi öökullihuikeid. Oleme saanud sõpradeks oravatega, kes seal julgesti sooritavad osavus-hüppeid ning on läinud päris julgeks. Tõmbame kopsud täis õhku, mis on tiine männivaigust ja taimede aroomist. Kui süiski svine leitsak peaks tegema liiga, sukeldume jõe karastavatesse voogudesse. Ja talvelgi, kui loodus puhkab valge paksu lumevaiba all ja rahu on veelgi sügavam, ei puudu sel paigal külgetõmbejõud neile, kes peavad lugu ilust.

Kõige suurema armastuse Kose kodule ja tema loodusele esimese 10 aasta kestes on omistanud kahtlemata „vana Moorson“, suurim filosoof meie hulgast. Moorsonite kolmik (Murti kaasa arvatult) on Kose kodu raudvara. Nad on muutunud Kose lahutamatuks osaks. Meie tunneme end ainult siis täieliselt kodus, kui kohatame seal Moorsoni sõbralikus keskustelus või sügavas mõtiskelus endasse süvenenult. Tema rahuline kuju, mida kroonib hõbedane pea, on suurimas kooskõlas kogu ümbrusega ja sisendab kodusust teistelegi. Moorsonite abielupaarile on leidunud järelkäijaid. Kose kodu ja looduse kummardajate arv kasvab. Tänavu on mitu liidu liiget ähvardanud Kosele jääda ka talveks. Neid on meelitanud sealne vaikus ja rahu.

Elu ja liikumist esimese aastakümne kestes on olnud Koselgi. Pinevaid tennismatše, jaaniohtu lõbusaid üle tule hüppamisi ning päris põhjalikke istumisi mugava kaminatule ääres. Sellased sõpruse-süvendamised on saagi kestnud hommikuni ja kaueminigi ning neist on paljudele jäänud ilusaid mälestusi. Ainult vähesed neist kajastuvad Kose kodu külalisaamatute lehekülgedelt, kust võib leida sellesinatse maailma suurte ja väikeste

Vaade Kose kodu uuele hoonele.

nimesid, kes on külastanud puhkekodu väga mitmesuguste sündmuste puhul. Seal hoovab särtsu ja mürtsu, vaikset unistust ja kurbustki, nii nagu kellegi meeleolu seda on dikteerinud. On pandud ka „pirne“. Keegi märgib sarkastiliselt: „Päris ilusas kodus varasügisel pühapäeval oleksin tahtnud näha ka mõnda ajakirjanikku.“ Teine — „Oma armsatele külalistele Rootsis oli näidata tühi ja sügisene ajakirjanike kodu.“ Kuid aeg oli alles päris svine, Seetõttu näib tõesti vahest nii nagu seisaksime meiegi Kose kodus omamoodi „tühja hälli“ probleemi juures. Kas me ei oska öieti hinnata seda ilu ja võlu, mida pakub Kose puhkekodu? 10. aasta puhul peaksime küll soovima ainult üht ja ainult seda, et Kose kodus „kõik hällid oleksid täis“.

A/S.

TALLINNA LAEVAUHHISUS

Laevaomanikud ja laevamaaklerid.
Süte importöörid ja speditöörid.

Peakontor S. Karja 18. * Telefonid 426-90 (4 liini)

EKSPEDITSIOON: Kaupade tollimine ja ekspedeerimine. Inkasso. Kinnitus. Korrespondendid kõigis suuremates sadamalinnades.
Telefon 426-90; telef. tollil 460-04

TOLLIVABALADU: Laevade varustamine ja provianteerimine tollivabalaost
Ladu sadamas Uus Hollandi 6. Telefon 314-52.
Kontor V. Sadama 3. Telefon 456-38 ja 441-80

SÜTELADU: Auru- ja sepaõed ning valu- ja küttekoks laost ja sadamas otse laevast alati saadaval.
Kontor V. Sadama 3, telefonid 456-38 ja 441-80

LAEVATARVETE-KAUPLUS JA PURJETÖÖKODA
V. Sadama 3, telefonid 456-38 ja 441-80

MALMILADU

A-S. ESIMENE EESTI PÕLEVKIVITÖÖSTUS

endine

RIIGI PÕLEVKIVITÖÖSTUS

Juhatus ja müügibüroo:

Tallinn, Valli 4-3

Telegr.-aadress: „Peapõlevkivi“

Telefonid: 450-85, 474-76,
450-62 ja 451-35

Kaevandused, õli- ja bensiini- vabrikud:

Kohtla-Järvel ja Kukrusel

Õililadu:

Tallinna sadamas, tel. 309-07

Bensiinijaamad:

Tallinnas ja Kohtla-Järvel

A/S'i ESIMENE EESTI PÕLEVKIVITÖÖSTUS SAADUSED:

Põlevkivi kütteks

Toorõli, kütteõli, bensiin, mootorpetrooleum, mootornafta, diiselnaftha, rasked õlid

Bituumen (Estobitumen) ja

Asfalt-emulsioon teedetegemiseks, katusepapi-
vabrikutele ja isolatsioonitöödeks

Maanteeõli teede tolmu sidumiseks

Immutusained „Fenolaat“,

„Estokarbolineum“ ja

immutusõlid puu konserveerimiseks

Viljapuu-karbolineum viljapuude prit-
simiseks

Putukamürk „Puttox“

Katuselakk (katusetõrv)

Raualakk (asfaltlakk) ja

Asfalt-mastiks

Georg Eduard Luiga mälestuseks

Tänavu 20. märtsil sulges oma silmad igaveseks rahuuneks möödunud sajandikolmandiku suurimaid mehi Eesti ajakirjanduses — Georg Eduard Luiga.

G. E. Luiga — see on omaette järk Eesti ajakirjanduse arengust ja üldse Eesti ajaloo. G. E. Luiga — see oli esimene suurejooneline ja suuremõtteline Eesti ajakirjanik käesoleva sajandi mõistes, ühtlasi selle ajajärgu suurimaid Eesti mehi üldse. Ta oli Eesti ajakirjanduse parimate traditsioonide looja.

+

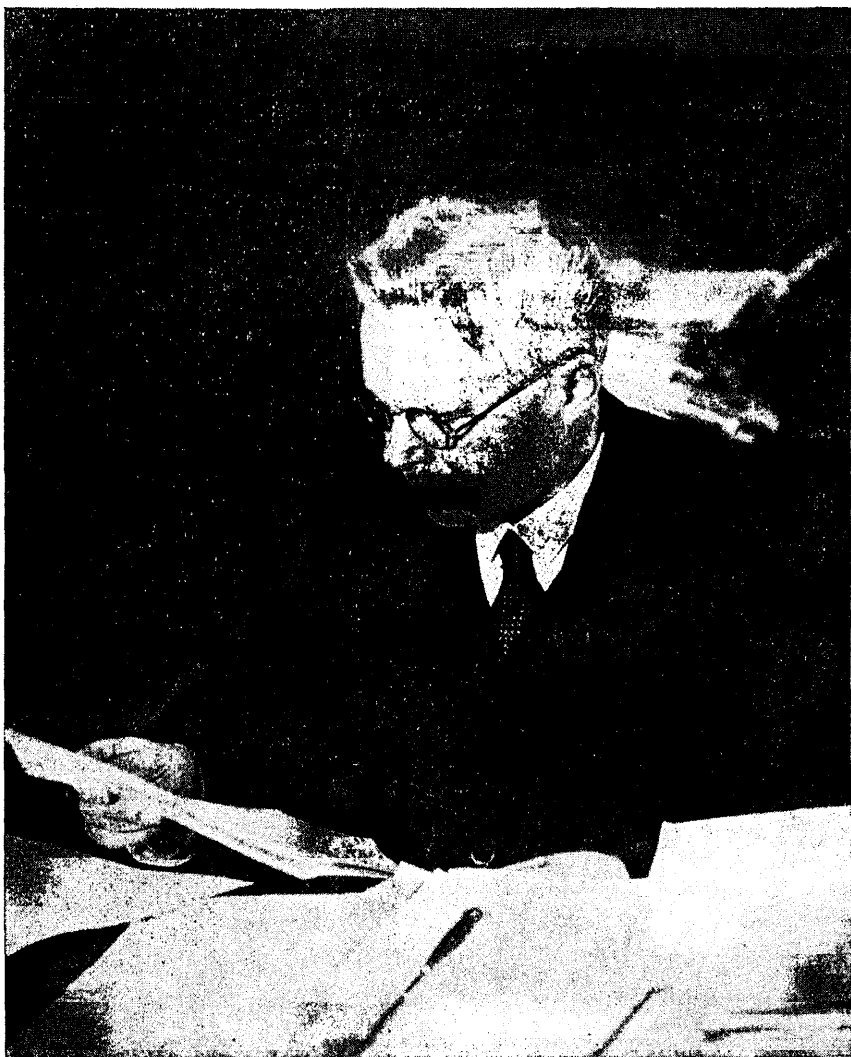
Kuigi tervelt 10 aastat töötanud G. E. Luigaga ühes toimetuses ja tema ottsel juhatusel, on nende ridade kirjutajal siiski raske lühikeses mälestusartiklis anda vähegi väärilist ja hinnangulist ülevaadet sellest, mis Eesti avalikkuses tähendas G. E. Luiga veel kirjutavana ja võitleva juhina (kuidas see moodne sõna „juht“ tundub nii ebasobivana just G. E. Luiga suhtes!). Talle sai osaks õnn, mis muidu saabub meie elukutses ainult õige vähesetele: elada kõrge vanaduseni ja selleni lüüa kaasa kõigis Eesti elu avaldustes just selle päris-kujundamisel. Ta võis oma elu lõpul vaadata rahuldusega tagasi oma elutööle: seal ei olnud midagi jäetud tegemata ega midagi tehtud liig palju, millele kord ajalugu ei annaks oma üle-aegadelist õigustust.

Juba nüüsguse tunnustuse saamise pärast maksis võidelda, maksis elada, pü-

henduda ajakirjaniku okkalisele kutsele okkalisel ajal. Ning tunnustuse G. E. Luigale andis kogu Eesti avalik arvamine üksmeelselt.

+

Ent Georg Eduard Luiga oma elus ja töös ei teinud midagi tunnustuse pärast, isikliku sil-

mapaistvuse või tunnustuse võitmine oli temale kaugem kõigest muust. Ta võitles ja murdis piike, töötas ja andis endast ainult asja, idee enese pärast, oma sisemistest tõekspidamistest ja veendumustest. Et Luigat panna kirjutama mõnel seisukohal, mõnes suunas, mõnest asjast, milles ta ise polnud veendunud, seda ei suutnud keegi. Ta iseloomu auväärsed jooned, ta puhtad ja ausad mõtted, ta aususe, õigluse ja tõetsimise tahe kõigis aastakümnete kestes kirjutatud lõpmata-arvus triikiridades — alati pühendatud Eesti rahva, elu ja riigi põletavamatele küsimustele — need on aidanud kaaluvamalt kaasa meie elu positiivsete külgede arenemisele, kõige madala mahakiskumisele. G. E. Luigaga võis minna lahkugi mõnes vaates või küsimuses, võidi teda lugeda kas või poliitiliseks vastaseks, ent üht ei saanud talle keelata keegi: lugupidamist kui lõpmata ausale, alati põhjendatud seisukohtadega välja tulevale, ka vastastki mõista püüdvale sõnavõitlejale.

G. E. Luiga oli mitte üksnes rahva kasvataja oma ridade kaudu. Meile, ajakirjanikele, oli ta ka „Luiga kooli“ looja, õilsamate Eesti ajakirjanduse traditsioonide andja. Kui paljud meie seast — kas või eemalseisjaina — pole imetlenud tema selget stiili, loogilist mõttearendamist artiklites, iga lause läbikaalutust, andmete põhjalikkust. Kui paljudele meie seast pole ta olnud ka otseseks, suureks õpetajaks ajakirjanduslikus töös. See oli kindel, sirgjooneline kool, aga siiski seda hinnatavama vabaduse jätmisega „õpilase“ individuaalsele tõekspidamistele, arvamistele, stiilile, käsitusviisile. Ta oli meister, kes

oskas tunda inimeses ajakirjaniku soont ja oskas kasvatada ajakirjanikke. Ta oli juht, kes juhtis ja kasvatas eeskujuga, mitte sundimise ega käskudega, ei eales kärkimise ja kategooriliste ettekirjutustega. Kes oleks eales näinud teda kortsukulmulise sule-Zeusina, tasakaalutuna? Olen küsinud paljudelt, kes on temaga töötanud koos veel kauem, ja igaiks on vastanud eitavalt. Kui ta mõnikord polnudki nõus su avaldatud kirjutusega — ta tuli ikka naerunäol, juba nagu andes käsiraha su mõistmiseks. Ning siis ta tegi sulle selgeks, et niiviisi ikka pole õigus — just mitte seepärast, et tema ei taha, vaid et nii pole õigus ega või seepärast ka nii kirjutada. Vaidlesid eneserahulduseks veidi vastu — aga südames tundsid ise, et Luigal on õigus. Mõtlesid veel — ja nägid, et Luigal on täieline õigus.

✦

Luiga, „vana Luiga“, ei haaranud sulega eales taevasse ega püüdnud sinna ka ise. Seejuures oli ta ometi ideaalide inimene. Aga oma ideaalid võttis ta tõsielu piirides, oma töö piirides. Ta oli kõigepealt töö- ja kohustuste inimene, talle olid otse füüsilisuseni vastuvõetmatud trummipõrinlikud kuulutamised, säralsed tulevärgid iseenesest ja teistele. Tagasihoidlikkus ja töökus olid õigluse ja kuldse südameaususe kõrval ta iseloomu võitvamaid jooni. Mäletan, kuidas kord toimetustoaos vesteldes — Luiga armastas vahest elavalt võtta osa nooremate vestlustest — kaldus jutt aumärkidele. Arutasime, et mis ja kust aumärk kellelgi on: Poolast, Lätist, Leedust. Vist mina olin see, kes julges poolkaudu ka „vanalt“ küsida, et mis ordeneid siis temal õige on?

„Ei tea, ei vist olegi... Või on?... Ah-soo, jah — üks Prantsuse aumärk oli kindlasti, ei tea aga, kuhu see on kadunud.“

Uuritsime edasi ja tuli välja, et kui Prantsuse president käis tsaariga kokku saamas, oli ta ka Luigale puistanud ordeni, mida Eestis on ainult vähestel. Luiga oli aga selle unustanud...

✦

Luiga oli kooskõlaline isik. Ta oskas õnnelikult harmoniseerida oma aatelised südametungid tänapäeva reaalsuse võimalustega. Selles suhtes ehk oleks mõni võinud pidada teda alati-seks kompromisside isikuks. Ent ometi polnud ta seda. Ta oli vaid tasakaalukas — tal ei tarvitsenud teeselda. „Inimene on ekslik. Väga tubli mees on see, kes püüab eksimustest hoiduda. Veelgi tublim on, kes kunagi ei pea end võietud eksimatuks.“ Nii õpetas Luiga ja nii oli ta kallid oma kaastöötajale.

Eriliseks alaks, kus Luiga sulg vahestki lõi

Ranvamurd G. E. Luiga kirstu saatmas.

särtsu, oli võitlus eesõigustatute ja eesõigustatuste kivinenute vastu. Selles mõttes kuuluvad Eesti ajakirjanduse juhtkirjade klassilisemate näidete hulka ta võitluskirjutused baltluse ja baltliku kiriku kohta. Nende suhtes oleks võinud mõni ebateadlik kujutella Luigat päris barrikaadi-kangelasena, niivõrd löi ta ridadest tuld. Varemadel aegadel sõnavõetud saksluse eesõiguste, ametnike kivinenud omavolitraditsioonide vastu, maata rahva kaitseks, nõudmine eestlastele maad nende enda maal — need olid kui südametuksete paberilepanek, kirjutatud iga eestlase südamest.

Ta ise oli sügavalt usklik inimene, ent ta ei suutnud sallida kivinenud, liigset, organiseeritud variseerlikkust meie kirikuelus. Härraskiriku vaimu vastu, mis ikka ja vahest veel praegugi upitab õisi tuulevarjus, selle vastu võitles ja sõitles Luiga oma viimaste kirjutatud ridadeni. Vaim on tähtis, nõudis Luiga, mitte vorm, mitte käsud. Seejuures armastas ta vahestki tsiteerida Suure Õpetaja sõnu, sest need olid Ta tegudega tõestatud ja igavesti tühjaksammutatud tõesalved. Ja oma õpetaja kohaselt oli Luiga ikka vaese ning väikese poolel, variseeride ja ülempreestrite vastu.

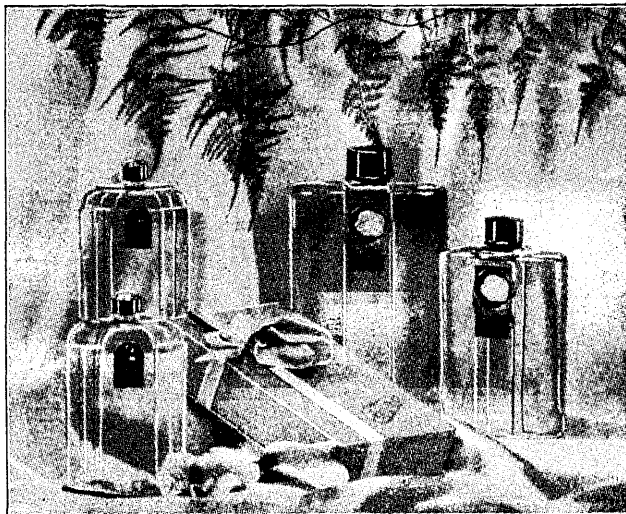
Luiga oli veendunud demokraat. Aga seejuures — see oli ta poliitiline usutunnistus — ei uskunud ta, et riigielu või -korda saab parandada surnud seadustähtedega: „Kasvatage inimest, ärge lootke paragraafidele, andke eeskujutegudega — see on õige tee demokraatial.“

+

Tahtsin kirjutada G. E. Luigast hoopis muud kui see siin on tulnud. Tahtsin kirjutada temast kui töömehest ta igapäevases töös, ta tööviisidest, ta ajakirjanduslikest meetodidest — tuli hoopis teine. Aga olgu: vist oli Luiga liig suuremõtteline selleks, et tema isikut käsitada vaid kitsas toimetuse raamistikus. Seepärast see vist nii tuligi. Ja ma lõpetangi sellega:

Luiga otsis sünteesi elu reaalsuse ja idealismi vahel. Ta polnud eluvõõras. Tulnud hoopis teistest aegadest, õppis ta ise ja oskas õpetada teisi. Ta oli suur noorte sõber, õpetas vanu nooremaks ja liig särtsukaid noori tasakaalukamaiks. Ta nõue oli: mitte jääda ajast maha, aga mitte ka rutata ette.

Ta ise teostas selle õpetuse iseenesega. Ta teadis — igal mehel on ta aeg. Ja ta kirjutabki ühes oma ilukirjanduslikus teoses: „Igal põlvel ja inimesel on oma aeg elamiseks ja oma aeg suremiseks.“ Ta surigi uute aegade tulekul. Jättis meile siiski oma loodud ajakirjanduse traditsioonid. Ja need on parimad, väärt kestma.

Lab. FLORA uued kölnivee-pudelid

KAUNIS VORM JA HEA SISU

TEEVAD NENDEST ILUSA KINGITUSE
MÕÕDUKA HINNA EEST

Uued moodsad lõhnad:

Tüüp SOIR DE PARIS	Tüüp CHANEL 22
" CRÊPE DE CHINE	" CHANEL 5
" NARCISSE NOIR	" L'AIMANT
" L'HEURE BLEUE	" DANDY
" MITSOUKO	" PARIS

Võrratud lillelõhnad:

MUGUET ekstra // JARDINIÈRE

Kuulus ehtne

KOLMEKORDE KÖLNIVESI

Kõik lõhnad müügil ka lihtpudelites
à 100 ja 50 g netto

Igal pudelil kollane märk

KOSMEETIKA
LABORATOORIUM

FLORA

TALLINN

25 aastat lehemehetööd

H. Moorson – juubilar ja EAL auliige

15. oktoobril 1936 lugesime ajalehest:

„Eesti ajakirjanike liidu peakoosolekul 14. oktoobril Tallinnas valiti liidu auliikmeks „Uus Eesti“ toimetaja Heinrich Moorson, kes on 25 aastat olnud tegev ajakirjaniku vastutusrikkas ametis ja peaaegu liidu algusest saadik juhtivalt töötanud kaasa Eesti ajakirjanike liidus, olles korduvalt ka liidu esimeheks ja abiesimeheks...“

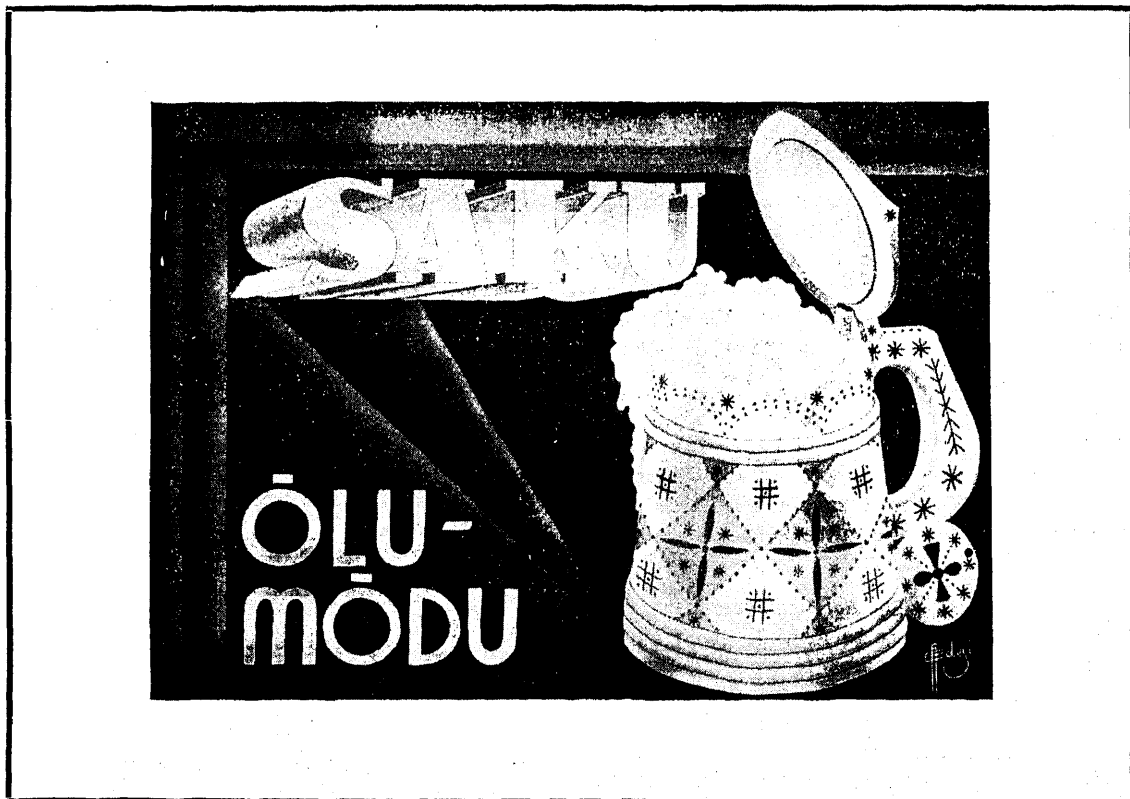
Samal päeval Heinrich ja Marta Moorson'id pühitsesid ka oma hõbepulmi...“

Nii siis on Heinrich Moorson tänava juubilar. Seepärast pole vist üleliigne heita ka lühikest pilku tema elukäigule. Selle kohta kirjutas „Kaja“ juubilaril 50. sünnipäeva puhul järgmist:

„Kes lahti lööb Helme vana kirikuraamatu, see leiab sealt 1880. a. tehtud märkuse, et Koorküla

mõisas on 11. novembril 1880. a. sündinud Heinrich Moorson, kellest ajajooksul ongi arenenud lehemees. Heinrich nägi esmakordselt maailmavalgust Koorküla mõisa vanas viinakojas, mida enam ei kasutatud ta esialgseks otstarbeks. Heinrichi vanemad polnud Helme inimesed, vaid sisserändajad Pärnumaalt. Saarest töid nad kaasa ka hoopis kummaliselt kõlava perekonnanime. Kui Helme hallpea kirikuõpetaja E. Behse vaatles uue koguduseliikme kirikutahte, käis tal naerumuie üle näo. „Paukmurson! Hm. Ei saa aru, milleks see pauk seal ees on. Võtame ta õige otsast maha. Küll kirikuraamatud sellega toime saavad.“ Nii võetigi pauk otsast maha ja mis järele jäi, muudeti veelgi saksapärasemaks: Moorson.

Poolteist aastat hiljem hakkas isa samale mõisale kuuluva „Jaki“ talu rentnikuks. Seal, keset suurt ja

põlist metsa kasvaski poiss üles. Tarkuse õppimist algas Heinrich valakoolis. Siis jätkus see Valga „kirikukoolis“, Valga linnakoolis ning lõpuks Tartus H. Treffneri eragümnaasiumis. Küpsuseksami sooritas 1901. a., mille järele astus Tartu ülikooli arstiteadust õppima. H. M. oli Eesti Üliõpilaste Seltsi liige ja kuulub praegu sama organisatsiooni viistlasperre.

1911. a. sügisel asus H. Moorson ajakirjaniku okkalisele teele ja on sellele seni truuks jäänud. Algul oli H. M. Tartus „Meie Aastasaja“ toimetusliige, kust siirdus „Postimehe“ toimetusse. 1918. a. aprillis astus ta „Maaliidu“ toimetuse teenistusse. Kolis selle lehega Tallinna üle ning oli hiljem „Kaja“ toimetuse liige...

Sellele jääb juure lisada, et oma lehemehes esimese veerandsaja-aasta juubelit pühitses H. Moorson „Uus Eesti“ toimetajana.

Heinrich Moorson oma töölaua taga „Uus Eesti“ toimetuses.

Lehemehes tööd peetakse üheks närvesöövaks elukutseks maailmas. Siin valitseb alatine ruttamine. Rahu pole ööl ega päeval. Isegi pühapäeval, kui harilik kodanik rahu maitseb ja puhketunde perekonna keskel või ka sõprade ringis veedab, peab ajakirjanik valvel olema, et mitte mõnda uudist ära magada. Sellest alatisest ruttamisest tingituna ongi ajalehe teenistuses harilikult vanemaid jõude vähe ja enamus on noorte käes. Vanemad on lahkunud, on siirdunud muudele tööaladele, nende närvid ei ole vastu pidanud.

Heinrich Moorson on siiski ajakirjanikuks jäänud ja on siia jäänud püsima just silmapaistvaima kujuna. Temal on terasest närvid. Alati tasakaalukas ja rahulik — niisugusena tunnevad teda ta ametivennad ja ainult niisugusena on teda ka näinud ta lähemad sõbrad. Vaadatagu ainult tema käekirja: see on rahuliku iseloomuga inimese oma, selge ja igale loe-

tav, peaaegu ilukiri. Kui trükiladud harilikult nurisevad käsikirjade raskelt loetava käekirja pärast ja ikka rohkem hakkavad nõudma masinal kirjutatud käsikirju, siis H. Moorsonile tehakse erand, tema käskiri on loetavam tuhmist masinakirjast. Ehk võtta H. Moorsoni töötamisviisi. See on tal äärmiselt rahulik, ei mingisugust närvitsemist. Selle juures edeneb töö kiirelt, sulg liigub soravalt ning valged paberilehed aina täituvad ridadega. Kui Moorson on hakanud midagi kirjutama, siis on tal kõik materjalid juba kogutud ja kirjutise kavagi peas valminud. Kirjutamine läheb peatamatult. Sulge paneb ta selle

DAALOGOS

juures vahest ainult kahel juhul käest: kui on tarvis uut piipu süüdata või jälle mõnda sõna kirjutatust kustutada. Peab nimelt teadma, et juubilar on esiteks kange piibumees ja teiseks on ta ka kirjutises mahakriipsutuste tegemises niivõrd korralik ning täpne, et ta kunagi maha ei kriipsuta sulega, millega kirjutab, vaid teeb seda sinise või ka punase pliiatsipulgaga. Sellest siis ka tuleb, et mahakriipsutused ei paista Moorsoni käsikirjades mingisuguste näotute määrimistena, vaid eriliste illustratsioonidena, mis nagu peaksid just kirjutise juure kuuluma ja ilma milledeta kirjutis nagu poolikuna tunduks.

H. Moorsoni kirjutised on lühisõnalised, ta ei harasta laialivalgumist. Nagu kirjutised, nii on ka tema jutt alati vähesõnaline, aga täpne. Toimetuse peres käib tema kohta ringi järgmine anekdoot, mida aga peetakse tõestisündinud looks:

H. Moorsoni toakaaslane, tõlkija preili A., on parajasti läinud kuuajalisele suvepuhkusele. Järgmisel hommikul astub keegi võõras noor daam toimetuses Moorsoni kabinetis ja küsib, näidates preili A. tühjale toolile: „Teda pole praegu siin?“

Moorson: „Ei ole.“

Võõras: „Aga ta tuleb?“

Moorson: „Jah, tuleb.“

Võõras võtab istet ja jääb ootama. Moorson kirjutab silmi töölt tõstmatult edasi. Daamil läheb ootamine lõpuks igavaks ja ta käib korra väljas. Tuleb aga peagi tagasi ja pärib: „Preilit pole ikka veel tulnud?“

Moorson: „Ei ole.“

Võõras: „Aga millal ta siis tuleb?“

Moorson: „Kuu aja pärast.“

H. Moorson on tagasihoidliku iseloomuga ja rahuarmastaja. Isegi elama on ta asunud 8 kilomeetrit pealinna kärast eemale — Kosele ajakirjanike puhkekodusse. Ainult töö toob teda sealt igal hommikul linna. Kosel looduse rüpes armastab ta oma mõtteid mõlgutada ja kavandeid koostada järgmise päeva kirjutisteks.

Looduse kõrval armastab H. Moorson ka loomi, kuigi ta ametlikult pole ühegi loomakaitse seltsi liige. Eriist poolehoidu näitab ta oma koerale. Viimane on ta truuks ja lahutamatuks kaaslaseks nii lühematel kui ka pikematel matkadel vabas looduses. Räägitakse, et ta oma koera otse hellitavat. Nii olevat Moorsoni koeral see paha komme, et ta jäävat õhtul vara uniseks ja heitvat enne peremeest magama. Uinumispäigaks valivat ta aga alati peremehe voodis padja. Ise magama minnes ei raatsivat Moorson aga kunagi koera magusat und segada, vaid heitvat kagarasse voodi jalutsisse, et peni võiks lahkelt hommikuni padjal põõnutada.

Ajakirjanikud tunnevad Moorsoni tubli töömehena, õiglase ja ausameelsema inimesena ning osavõtlikuma sõbrana, missugust teist on raske leida. Lehemeeste pere avaldas lugupeetud juubilarile oma austava tunnustuse sellega, et ta tema üksmeelselt valis ajakirjanike liidu auliikmeks.

BALTOLIN

SILLAMÄE tehase toodang — võrdub parimale välismaa bensiinile, on sealjuures aga ökonoomsem.

Autoomanikud, tarvitage
BALTOLIN'i
ja Teie hoiate kokku!

Müügikohad Tallinnas: I. Veneturg Kalevi aia vastas. II. Balti jaama vastas.
Müük suurel ja väikesel arvul üle maa: SHELL COMPANY kaudu.

EAL vanim auliige

Peeter Grünfeldt

nii ka P. Grünfeldti tee toimetuselaua taha läks läbi klassitoa. Olles Tartumaal Aakres kooliõpetajaks P. Gr. sattus vastollu rahvakoolide inspektoriga. Viimasele ei meeldinud, et temale

ETK vein ja paberossid
KULDMEDAL

Kui EAL läinud kevadel valis oma auliikmeks Peeter Grünfeldti, kes juba pikemat aega on eemal tegelikust ajakirjanduse tööst, siis selle tähelepanuaktiga silmanähtavalt oli tahtetud heita pilk minevikku. P. Grünfeldti viljakam tegevus ajakirjanduses langeb eelmise sajandi lõppu ja praeguse sajandi algusse, täh. ajajärku, mida nüüd võiks pidada eesti ajakirjanduse noorusajaks. Nagu paljude teistegi vanemapõlve ajakirjanike,

U U EMLO

TALLINN, AIA TAN. 10,
TEL. 431-08.

Saadaval kõigis veinikauplustes, restoranides ja kasinodes kogu Eesfis.

Soovitab kõrges headuses

Konjakeid

Likööre

Napse

Whiskyt

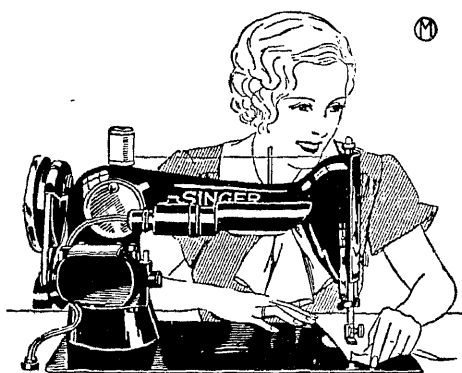
U U D I S

Emlo

„K U L D“

Emlo

„GRANAT“

SINGER

õmbulusmasin oma mitmesuguste lisaparaatidega osutub tõeliseks rõõmu- ja kapitali-allikaks.

Masina soetamise eel tutvuge kõige pealt Singeriga, sest Singer vastutab eluaeg masina hea käigu eest. Koolidele eriline hinnaalandus.

Kaugeleulatavad järelmaksu tingimused.

SINGER'i kauplused üle maa.

alluv koolmeister võttis osa Eesti Kirjameeste Seltsi võidupeost ja pealegi kandis seal ette oma luuletusi. Selle „süüteo“ pärast inspektor tagandas P. Grünfeldti ametist. Kuna ta sulg juba varemalt oli tuntud toimetustes, siis ta, niipea kui oli vabanenud õpetajakohustest, nagu nopiti ära toimetusetöösse. See oli 1891. aastal. P. Grünfeldti ajakirjanikukarjäär, mis vaheaega-

dega vältas tervelt 31 aastat, viis teda järgemööda peagu kõigi toleaeagsete eesti lehtede toimetustesse: „Eesti Postimees“, „Postimees“, „Põlumees“, „Päevaleht“, „Virulane“ ja ajakiri „Rahva Lõbuleht“.

P. Grünfeldtil oli toimetustes juhtiv osa, kuigi see väljaspool igakord teada ei olnud. Juba iseloomult ta polnud mees, kes oleks raksatanud kõlavates juhtkirjades, kuigi ta sealgi ütles, mis tarviliseks pidas. Praeguste mõisteti järgi P. Gr. polnud niipalju peatoimetaja kui tegevtoimetaja (tol ajal mõlemad ühes isikus), kes kujundas lehe sisu. Ja selles tal oli õnnelik käsi. Tema toimetatud väljaannetel — nagu ta raamatutelgi — oli hea menu. Ja kui mõni leht hakkas alla käima, siis väljaandja püüdis toimetusse võita P. Grünfeldti, kellest usuti, et ta suudab asja parandada. See on tõenduseks, et P. Gr. omas hea ajakirjanikunärvi, ta tundis ja tabas, mida lugejaskond parajasti vajas ja oskas ka seda oma lehes anda, jäädes seejuures alati ideelisele ja rahvuslikule pinnale.

Kui tänapäevani kurdetakse, et ajakirjad Eestis ei leia pinda ja kui mõnigi hea algatus on pidanud lõppema pettumusega, siis P. Gr. toimetatud „Rahva Lõbuleht“ 1905. aastal ilmus 4000, mõnel juhtumil isegi 8000 eksemplaris, tiraaž, mida praegugi raske saavutada.

Ajaleht oma iseloomult on massartikkel. Kui mõnd luuletuskogu, mida trükitakse paarsada eks., võidakse vabandada „kõrge kunstilise tase-mega“, mida publik ei mõista, siis ajalehe puhul pole sellise vabandusega midagi peale hakata. Ajaleht, mida ei nõuta, on mõttetus. „Hea leht“ on alati loetav laiadele hulkadele, ilma et ta las-kuks hulkade tasapinnale. Kompromissi leidmises seisabki toimetamiskunst, ja säärase kompromissi saladust P. Gr. nähtavasti tundis.

Kui soovite endale koguda kapitali kindlaksmääratud tähtajaks ja ühtlasi kindlustada oma perekonda oma varajase surma puhuks, siis sõlmige elukindlustus

„EKA's“,
SUURIMAS KODUMAA
KINDLUSTUSSELTSIS

Vastutussummad üle Kr. 1.800.000

Kvaliteetõlled:

Pilsen

Eksport Pilsen

ANTS SILVERE

õlletehas

«LIVONIA»

Tänu sellele võimele, ta suutis enda toimetatud lehed viia rahva sekka, õpetades ja harjutades rahvast ajalehti lugema, olles seega pinnavalmistajaks nüüdsetele ajalehtedele. See on tõsiasi, mida ei saa jätta hindamata.

P. Grünfeldti ajakirjanikutegevuse puhul oleks märkida veel teist hinnatavat fakti. Rahvuslus on tänapäeval iseenesest mõistetav asi. Teisiti oli siis, kui venestamisaja surve täie raskusega langes rahva kaela. Eriti raske oli olukord ajalehtedele. Mitte ainult seepärast, et puudus võimalus ütelda oma arvamist, vaid et meelitati ja ähvardati ütlema otse vastupidist.

Me teame, et mõnedki juhtivad mehed ei suutnud sellele kiusatusesele vastu panna ja hakkasid tegutsema vene vaimus. Ka P. Grünfeldti meelitati säärase lehtede juure aineliste hüvedega, kuid ta suutis kindlaks jääda ja hüljata sellised ettepanekud.

Meelekindlus on omadus, mida ka tänapäev tuleb ajakirjaniku juures kõrgelt hinnata.

Nii näeme, et nooremal ajakirjanikepõlvel on mõndagi õppida tagasihoidlikult, nüüd juba 71-aastaselt mehelt, kes veedab oma vanusepäevi Nõmme mändide vaikus.

—st.

Perenaised!

Perenaised!

Töö majapidamises on mänguasi, kui tarvitate

LODIX kingakreemi

SIDOL metalli- ja aknapuhastajat

SIGELLA poonimisvaha

SIRAX küürimispulbrit

SOLIID jõulu- ja majapidamiskütünlaid

A-S. SIDOL COMPANY,

TALLINN, SOO TÄN. 29

Pressiball läbi foto-läätse

H. Soosaare fotomontaash

Möödunud pressiball omas
niisama hooga ja lujukülla-
se üldilme nagu ajalehemi-
meste varasemadki salleko-
hased üritused. Seal oli
tempot ja rülmi

. . . ning lõbusat muretut meeleolu, mis kesköö järele tõusis pilvedesse —
kõrgematesse regioonidesse. See on nagu suurt lunastust, mis peegeldub balli-
rahva näoilmetel neil kulminatsioonilundidel. Daamide võluvad ja heledad
naerukila, säravaid silmapaare ning härrade hardunud valmisolekut. Tuua
neile kas või tähti taevast alla

Ajakirjanike naispere virgalt töös — valmistumas eelseisva pressiballi loterii vastu.

Kallid pressiballi külalised!

Teile on nüüd pühendatud kõik meie vabad tunnid. Teeme vilkalt näputööd, et täiendada oma toodanguga pressiballi rikkalikku loteriivõitude kogu, mida Teie tänava „ründe“ juba 12. korda. Erakordne tähelepanu, mida elate omananud meie käsitöödele eelmistel ballidel, eelistades neid koguni aineliselt suurematele loteriivõitudele, on meile parimaks tõukejõuks veel suurema innuga süveneda ballielesele näputööle. Mis meie seekord ühisel jõul valmis meisterdame, seda hoiame esialgu muidugi salajas. Kuid julgeme loota, et uudised seda meeldivamad on ballil loteriilaua juures. Eriti Teile, lugupeetud pressiballi kavalerid, kellele ballil avaneb võimalus meie näputöö arvel lõigata loorbereid oma äravalitute juures. Meile piisab, kui osakenege võidunaeratusest sel puhul on mõeldud meie aadressil. Kuid ega näputöö ole ainus tõmbenumber pressiballi suurloteriil. Sellest tegime juttu ainult seepärast, et sinna on investeeritud meie sügavamad tunded ja tulisem armastus oma külaliste vastu, mis loodetavasti kannavad kõige kõrgemaid intresse. Muus osas püüame igati kanda hoolt selle eest, et Teie jälle kord pressiballilt võiksite lahkuda suure süle- ja seljatäiega, südames mõ-

nus rahulolu „ühest ilusast ööst“. Selles suhtes on meie truimaiks abilisiks kõik tootjad, kes kunagi ei ole keeldunud oma osa andmast pressiballi loteriilaua rikastamiseks. Need teevad seda puhtast sümpaatiast Teile ja meile. Aga kas on keegi kuulnud, et mõni heategu oleks jäänud vastutasuta? Kuid see ei ole kaugeltki kõik, millega tahame üllatada ja teenida oma külalisi pressiballil. Teie kindlasti olete võtnud kaasa ilusaid mälestusi neist tundidest, mida veetsite meie baarileti ääres, kust serveeriti jumalikke jooke, üks krõbedam kui teine. Teile meenuvad vististi ka veinid, mida tellisite meie kaardi järgi, avaldades imestust, et neid serveeritakse nii odava hinnaga. Et vältida igasuguseid arusaamatusi ka 23. jaanuari pressiballil, palume võtta teatavaks, et selles suhtes seal kordub vana lugu — „kõik alla oma hinna kuni jatkub odavaid tagavarasid.“

Lõpetades ruumipuudusel avaldame kindlat lootust, et suudame seekordki teenida Teie rahulolu ja näeme „Mustapeade“ saalides kõiki vanu ja uusi pressiballi-külalisi.

Kõige lugupidamisega
AJAKIRJANDUSE NAISPERE.

MUST PÄEV

Suure ametasutuse koridori kell lõpetas neljanda löögi löömist hommikusest kaheksast, kui avaneva ukse vahelt juba paistis ametnik August Aisa näo esimene pool. Teine pool järgnes sellele vähemagi viivitusega ning kui kell lõi viimse löögi, oli täpsel ametnikul palitu juba varnas ja müts selle kohal. Järgnevalt ta ise oli ka seaduses ettenähtud ajal kohal.

Kantsleiruumis istus omal kohal juba vanem masinakirjutaja preili Seenesaar, kes ruttas peitma käsipeeglit, millesse ta Aisa poolt katkestatud üksindushetkedel oli pidanud vajalikuks vahtida. Tema ja Aisa vahel polnud sõprust, mitmeaastane koosistumine ühes toas polnud neid lähendanud. Ais oli küll mõnikord mõtelnud, et vaata, kuidas vanatüdruk püüab lõkerdada ühega ja teisega, aga minuga mitte. Ning lisanud sellele kohe mõttes oma resolutsiooni — pole ka tarvis, tööpoolest pole mul tema olemasolust sooja ega külma.

Täna siiski peaks nagu olema natuke teisiti. Ais isegi naeratas natuke teretades ja tegi vestlust provotseeriva oleku, kuid kahetses seda hiljem, sest preili Seenesaar jäi külmaks kui lumimemm.

„Vaata, või tänagi vastuline nagu äkkepulk,“ mõtles Ais ja istus omale kohale.

Siis juba saabusid ka kõik teised. Teretasid, istusid kohale, laotasid akte lauale ja jäid siis sinna juure olema nii nagu seaduse järele peab olema ülemuse sisseastumisel.

„Kavalad,“ mõtles Ais. „Tahavad teha äkilist üllatust. No ootame siis ära, kuidas see sünnib.“

Ta lõi lahti ka oma pooleliolevate paberite kausta.

Egas siis ometi täna tööd tegema?

Natuke vist ikka küll... kiiret ja hädavajalist, aga muidu küll...

Üleminek eelse meeletuletamisele sündis kuidagi märkamatu. Kõigepealt suur pettumus ajakirjandusest — üksainuke leheke oli kusagil toonud ära, et homme pühitseb seal ja seal August Aisa nimeline abisekretär oma 50 aasta sünnipäeva. Pildi olid jätnud ära toomata. Ja kuhu panid teised lehed kõik sissesaadetud elu-lookirjeldused, päevapildid, ära kirjad teenistuslehest? Kas neid saaks kuidagi tagasigi?

Seda nähes Ais ei heitnud veel meelt. Lase me teise rauaga, vaatame, kas siis pudeneb midagi või ei. Ja teine raud oli laetud, kõvasti laetud.

„Asjatundja“ nõuab leffelt!

Gori.

1) Spordisündmused olgu ära toodud viimse peensuseni.

2) Veste olgu huumoriküllane, et rikas onu võiks enese lõhki naerda.

3) Juhtkiri avagu silmad isegi pimedatel.

Tule issand appi — 25 aastat oldud „Heaolu ja Heategeva Seltsi“ liige, kas niisugust asja juhtub sageli? Auliikmeks valitakse sel puhul, see on selge. Ja sõber Peeter-soo pidi hoolitsema, et see sündmus ei jääks juhatusele kahe silma vahele.

Ja kuidas läks siis see koosolek eile õhtul? Kõik oli ette peaaegu päris selge. Lühike päevakord, ainult kaks päevakorrapunkti. Kas maksis siis selleks koosolekut kokku kutsuda, kui ei oleks tagavaraks midagi pidulikku?

Asi näis minevat kahtlaseks juba esimese päevakorra-punkti juures. Ei tundunud ruttamist. Küsimus ise „Missuguseid paberosse suisetada“ oli võetud päevakorda vist abiesimehe Kuslapuu mõjutusel, kes teatavasti on tubakavabriku proovireisija. Ja siis ta sai kui asjatundja seletada tubakakasvamise kliimast ja vatisortidest kuni läilaks läks. Selge jant, muud midagi. Ja teine päevakorrapunkt „Kas osta Seltsile hiirelõks?“ ei oleks ka pidanud sobima koosolekule, kus on päevakorras auliikme valimine.

Küll selle küsimuse juures vaieldi. Et hiiri on ruumides kahe aasta eest nähtud, seda ju tõendati, kuid on kümnest naisliikmest viis on eemale jäänud, on see siis mõni mure? Ülejäänud viis on jälle seesugused lõvitaltsubatajad, et hiired neid nähes ehmatavad valgeks.

Ja siis nad vaidlesid...

Mis selles kurvas asjas siiski sütitas rõõmsädemeid, oli kingseppmeister Piiruski vihane nagu. Piirusk on vihane, erakorraliselt vihane, pillub söövaid pilke Aisa poole. See võib olla — kadedusest. Siis ikka on otsustatud valida Ais

auliikmeks ja Piiruskil on kadedusepalavik. Jaa, vend, siin sa ei saa vastu, minu aastad kaaluvad rohkem kui sinu isiklik viha. Neela alla oma jonn ja tunnusta meest.

Mis asi, see Piirusk. Nojah, oli ju võistlus valimistel juhatuseliikme kandidaadi ümber, kuid kas siis Ais pidi temale andma järele oma juubeliaastal? Seesuguseks puhuks oleks pidanud jõudma upitada ennast isegi juhatusse, kui oleks olnud võimalik. Aga Piirusk tahtis ka. Muidugi, et siis Seltsi liikmete hulgast saada ärisõpru, see on selge. Kuidas küll igäüks siin maailmas kisub enese poole.

Aimates kingseppmeisteri kingapigistusi Ais siis oli otsustanud teda lohutada. Ja viis talle parandamiseks ühe paari saapaid. Tõsi küll, need saapad olid mädad, hallitanud, mangusid kõvasti prügikasti rahu järele, kuid mille muuga sa oma vaenlast siis nõogid?

Päris hea, et Piiruskit polnud ise siis kodus, kui ta need saapad sinna viis. Nii sai need rahulikult jätta sinna paigale. Aga vihastanud ta on, seda on täna kaugele tunda.

Vaidlused hiirte laastavast mõjust Seltsi tegevusele jõudsid lõpule. Otsustati osta lõks ja kuulutada sellest ajalehes. Optimistid arvasid, et nüüd Seltsi naisliikmete arv peaks jälle näitama tõusu.

Ja siis lõpetati koosolek. Ei olnud mingit muud juttu.

Haavunult lahkus ka Ais. Püüdis kaduda kedagi jumalaga jätmata.

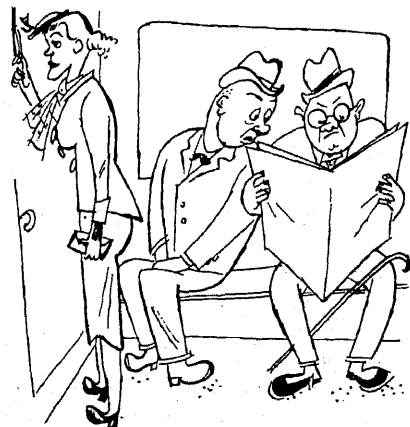
Kuid teel jõudis järele sõber Peeter-soo. „Tuli nüüd seletama, mispärast mind ei valitud auliikmeks,“ arvas Ais ja jäi huviga ootama.

4) Romaan olgu tõsine vaimutoit, mis sunnib unustama ka kõige isurata vama karbonaadi.

5) Välismaa sündmustest olgu luigejal alati selge pilt.

6) Tavaliselt sellane „asjatundja“ ise lehte ei osta — ta kustutab oma janu trammivagunis, torgates nina kaaskodaniku „seitungisse“.

„Ah, mis ma nüüd sulle sõbramehe poolest pidin ütleva, on see, et... kuule August, sa õige muuda oma nimi ära.“

„Nonoh? Mispärast? Õige eesti nimi. Ja sobib. Eks ametnik ole ka ais, millega veetakse riigivankrit?“

„Sedan'd et... Vaata, see Piirusk kogu õhtu käis ringi ja ikka hääldas sinu nime Hais ja Hais... seepärast. Ja ikka ta muud kui tegi kihutustööd, igavest propagandat tegi, et see Hais tuleks heita Seltsist välja. Et mõnda aastat juba tõlpab siin ringi, kasu tast midagi ei ole... Et välja, muud midagi.“

Ais aimas, et Piirusk siiski on võitnud.

„Ah siis tema agitatsiooni pärast jäetigi... noh... minu 25-aastane liikmeks olek... tähistamata?“

„Mis asi?“

„Noh, sa ju pidid informeerima juhatust, et...“

„Oh sa pagan, nüüd alles tuleb meelega. Tõepoolest, selle unustasin nii ära kui ära...“

Peetersoo laotas käsi.

Küll on aga sõbrad meie ajal.

Mõru oli see eilne koosolek jah, kuid vast paraneb sellestki midagi.

Ais tahtis kõike unustada ja sundis enese koostama mõned paberid.

Töö aitas tõepoolest unustada muret mõneks ajaks.

Töö lõpupoole saabus viimaks rõõmusõnum. Direktor kutsus Aisa enese juure.

Ais vaatas, kas ta ülikonnal on veel eilse harjamise, pürstimise ja poputamise jälgi, et pidulik moment sellest küljest oleks korras. Siis astus sisse ilmega, mis on väärikas mehele, kes on jõudnud elu 50. kilomeetripistile ja kes on 25 aastat olnud ühe ja sama seltsi liige.

Direktori nägu oli pühalik-tõsine.

Ta pöördus Aisa poole küsimusega:

„Missugune on riigiametniku esimene kohus?“

„Vaata, morib minult tervituskõne motot,“ mõtles Ais ja vastas:

„Riigiametniku esimene kohus, härra direktor, on kohusetruudus, hoolsus, püüdlikkus, töökus, truudus, õiglus, visadus.“

„Aitab juba, segas direktor. Riigiametniku esimene kohus on mõelda ajudega, mitte mõne muu elundiga. Vaadake, mis teie siia kokku olete soperdanud?“

Ais ehmatas. Nägi oma tööd, millele direktor oli raisanud palju punast tinti. Ei olevat olnud stiili, kirjavahetuskeele tundmist, ametlikku maiku... .

„Vabandust, härra direktor, teinekord püüan paremini.“

„Peabki püüdma,“ vastas direktor rõhuga. „Võite minna.“

Ais eksles hullu aega koridoris, püüdes kaotada näolt ilmet, mille sai direktori kabinetist. Kui ta autosuggestiooni, enesehüpnotiseerimise ja teiste vahenditega arvas olevat saavutanud teatud tagajärgi, läks ta omale kohale.

„Teile toodi kiri,“ ütles preili Seenesaar, ulatades talle ümbriku.

„Kuidas? Kellelt?“

Arvas esimesel hetkel, et kas siis tõesti kaasteenijad annavad õnnesoovi ümbrikuga. Siis aga nägi „Heaolu ja Heatageva Seltsi“ nurgakirja ümbrikul.

„Ikkagi midagi tuleb,“ mõtles ta, ja oli väga õnnelik, et sünnib natukegi, midagi.

Kirjas aga seisis, et kingsepemeister Piirusk on annud tema, Aisa, Seltsi aukohtusse sihiliku haavamise eest vanade saabastega. Saapad, mis kirjas oli kirjutatud jutumärkides, olivat antud asitõenduseks Seltsi juhatuse kätte. Ais nimetagu oma volinik. Keeldumisel tuleb Seltsist lahkuda... .

Ptüi.

Ajakirjaniku palk ja töötingimused

Vanasti ei makstud ajakirjanikule üldse palka. Või kui maksti, siis väga napilt. Abitoimetajad said osa palka natuuras. Neil oli voodikoht leheomaniku korteris, sageli toimetuse ruumis. Ja süüa anti peremehe laualt kah. Väliskaastööd vorbiti prii lehe eest.

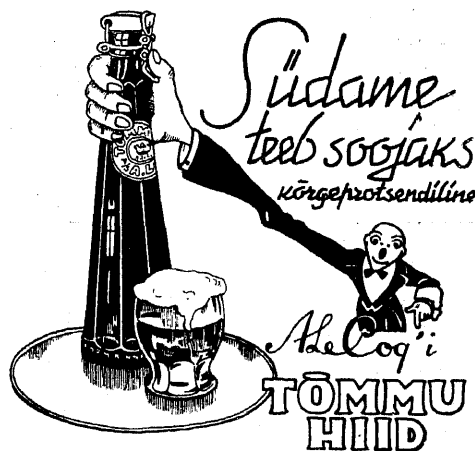
Ajastust, kui kutseliste ajakirjanike kaader oli alles kujunemisel, on säilinud järgmine anekdoot:

Ajakirjanik on vihtunud juba puhk aega toimetuses tööd teha ja läheb siis peatoimetajalt, kes oli vanasti ka leheomanik, palka küsima. Peatoimetaja paneb sule käest, fikseerib abitoimetajat küll läbi prillide ja prillideta, kisub siis kulmud kipra ja prahvatab: „Inimene, teid on kutsutud rahva südametunnistuse hääleks, teie teete kultuuritööd, aga te tulete ja küsite palka?!“

Aja möödudes ja ajakirjanduse arenedes ei saadud aga siiski teisiti läbi kui tuli maksa palka isegi ajakirjanikule. Sest ega kultuuritöö tegijagi kondivaral püsti seisa. Enne maailmasõda võimaldas kuupalk ajakirjanikule juba kenakese äraelamise. Isegi lahedama kui praegused palgad, sest maailmasõjale järgnenud kriisiaastad löid ajakirjanike ja kõigi teiste vaimsetel aladel töötavate kodanike töötasud alla. Näib, et ajakirjanikud, võideldes kogu aeg kaaskodanike hüvede eest, on unustanud oma hüved, seepärast on ka haljas oks sotsiaalhüvede puus jäänud neist maailmatu kõrgele. Lehemees vaatab alt, õigem — teiste seljatangant, aga ligi ei pääse.

Läinud aastal Ajakirjanike Liidu sotsiaalkomisjon kogus andmeid teiste maade ajakirjanike töötasude ja töötingimuste kohta. Need andmed näitavad, et Eesti ajakirjanikud palga, töötingimuste ja sotsiaalkindlustuse suhtes jäävad teiste maade ametivendadest kaugele maha. Eesti ajakirjanik, nagu juba eelpool tähendatud, töötab praegu halvemais palgatingimuses kui enne maailmasõda, kui ajakirjaniku kuupalk oli 70—80 ja paremal juhul 100 rubla. Isegi väike „Kopikaleht“ maksis oma noorematele toimetajatele 65 rubla kuus.

Pole palju öeldud, kui väidame, et tolle- aegne ajakirjanik, kes teenis 70 rubla kuus, võis end selle rahaga panna pealaest jalatallani uude rõivastusse, võis pidada 20—25-rublase

üüriga korteri ja kuupalgast jatkus elamisekski veel. Kui palju on praegusajal ajakirjanikke, kelle kuupalgast jätkub üksi korraliku ülikonna tellimiseks?

Sotsiaalkomisjoni andmed näitavad, et 162 ajakirjanikust ainult 20 teenib üle 200 krooni kuus ja 69 teenib 100—200 krooni, 73 kutselist ajakirjanikku peavad aga leppima töötasudega alla 100 krooni kuus. Üksikud lehed kergendavad küll ajakirjanike majanduslikku seisukorda gratifikatsioonidega, seda aga ei tee suurem

osa lehti ja ajakirjanik on sunnitud läbi ajama selle piskuga, mis ta kuupalgana saab.

Kui nüüd arvestada seda, et 3—4-toaline korter kesklinnas või selle läheduses maksab 50—70 krooni kuus, siis on selge, et sellist korterit võivad ehk kuidagi pidada kõrgemasse palgagruppi kuuluvad ajakirjanikud. Väiksema palga saajad on sunnitud tõmbama kesklinnast agulisse väikekorterisse, samuti pole neil kuigi palju võimalusi seltskonnas liikumiseks. Lehtede enda huvides aga on, et ajakirjanik seisaks alati elukeerises, et ta näeks ja kuuleks kõik. Praegustes palgatingimustes aga, kui ajakirjanik tahab pidada kontakti seltskonnaga ja esineda oma kutse kohaselt, peab ta end tahes-tahtmata koormama võlgadega. Ja tööpoolest on imeväike protsent ajakirjanikke, kes ei siple võlgades. Olles alatiselt ainelises kitsikuses, ei ole ajakirjanikul võimalik osta endatäiendamiseks kirjandust ega ajakirju. Teatrisse, õnneks, pääseb lehemees vahel harva toimetuse kaardiga.

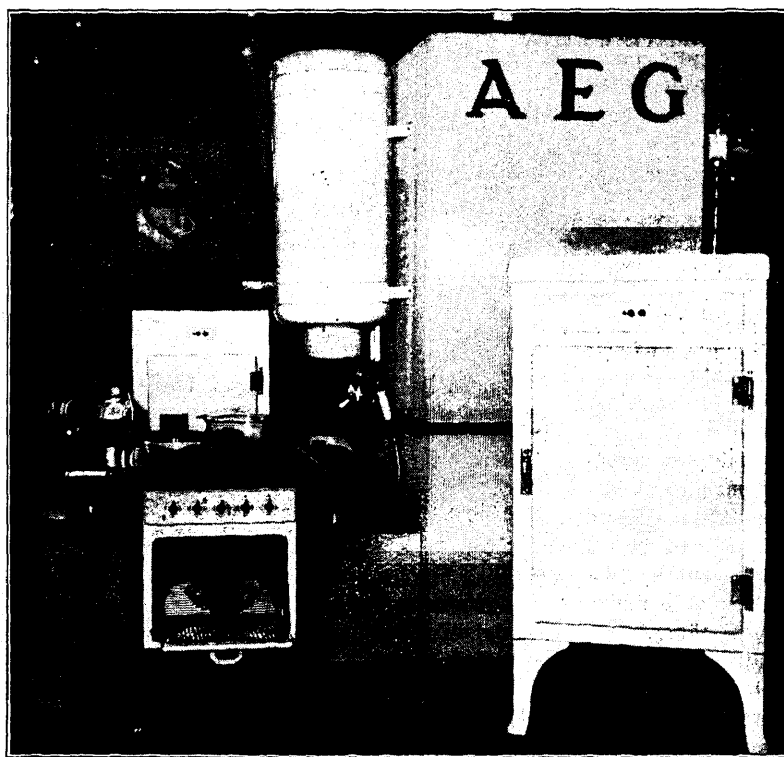
Ajakirjanikud on asetatud palga suhtes korteri- ja kantseliteenijatega ühele pulgale ja paljudes toimetustes isegi madalamale. Arvestades ajakirjaniku närvepurevat tööd ei ole selline nähe kuidagi õigustatud. Äriteenija teeb oma tööpäevakese ära ja pärast seda ei häiri

teda enam miski. Ajakirjaniku tööpäeval pole aga iialgi kindlat piiri. Toimetustalaua tagant lahkumine ei tähenda veel õhtuleminekut. Teatri arvustajail tuleb siirduda etendusi jälgima, reporterid lähevad koosolekuile ja kongressidele ja juhtkirjanik vihub kodus juhtkirja kirjutada. Hommikuks olgu käsikirjad trükkivalmis.

Ajakirjaniku peas peab olema alati uusi ideid ja probleeme, talt nõutakse alati uut ja rabavat. Ajakirjanik peab reageerima välkkiirelt igasugustele elunähtustele ja päevasündmustele. Vested ja vahelugemised, need sünnivad niisama muuseas toimetuse töö raginas. Nii see lehemehetöö areneb päevast päeva ja aastast aastasse, kuni viimaks terviserikked ja vanadus kisuvad sule käest.

Teiste maade ajakirjanikega võrreldes on Eesti ajakirjaniku töökoorem tunduvalt suurem. Ja lehtede varajase ilmumise tõttu osutub töötempo äärmiselt kiireks. Kogu toimetamine teostub nagu hootöö tähe all. Selline tormamine nõuab toimetajalt närve. Väliskaastöolistelt tuleks küll juba hakata nõudma masinakirja, sest ränk on lugeda segaselt kirjutatud käsikirju. Seni omavad vaid üksikud provintsikirjasaatjad kirjutusmasina.

Noh, ajakirjanik saab ju ka neli nädalat suvepuhkust, eks siis ajagu närvid korda, mõt-

Köögi mugavused

Pildil näha
elektriselt
A. E. G.
külmutuskaapp,
soojaveboiler ja
pliit

JOH. LORUP'i KLAASIVABRIK

valmistab

hooaja uudisena

LAUAKRISTALLI, KRISTALLESEMEID ja KRISTALLSERVIISE algupäraste kavandite järgi oma sulatis- ja lihvimis-tööstuses, milleks vabrik omab nüüd uemalle nõudele vastavad sisseseaded.

Endiselt valmistame parimast valgest ja värvilisest klaasist igat liiki ja igasuguseks otstarbeks KLAASPUDELEID, KLAASPURKE, KONSERV- ja PIIMAPUDELEID, KLAASKUPLEID ja KLAASARMATUURE, KLAASISOLAATOREID, KALAMARIA HAUTAMISKLAASE, KLAASTARBEID TEHNILISEKS VAJADUSEKS jne., jne.

Suures valikus puhutud, pressitud ja lihvitud MAJAPIDAMISTARBEID lihiklaasist ja poolkristallist.

Vabriku tehnilised sisseseaded on igapidi täiendatud ning moderniseeritud.

Tellimiste täitmine kiire ja korralik.

MÕÜK AINULT SUUREL ARVUL.

KONTOR, Tallinn, Viru 1-3. Kõnestraat 447-01 ja 459-04. VABRIK, Tallinn-Kopli, Bekkeri teh. nr. 84. Kõneetr.428-49/77.

leb ehk mõni kodanik, kel võimalik nautida nagu kord ja kohus suvepuhkust. Tegelikus elus aga 100—150-kroonine kuupalk ei võimalda kuigi kosutavat suvitamist. See kaob juba enne suvituskoha jõudmist näpu vahelt ära, sest tuleb ju osta üht ja teist endale ja ka elukaaslastele, kui niisugune on inimesele saatjaks loodud.

Isegi 200-kroonise kuupalgaga ei saa ajakirjanik teab kui laiajoonelist suvepuhkust nautida. Tuleb ikkagi arvestada iga krooni ja pahatihti torgata puhkeajal valmis mõni kõrvaltööke, et puhkeaja lõppedes majanduslikud mured ei veereks massiliselt kaela. Teame, et näitlejadki sageli esinevad kuursaalides puhkeajal ja et nad seda teeksid puha lõbu pärast, seda ei tarvitse kellelgi uskuda.

Ajakirjanikud, kes töötanud juba kauemini, peaksid saama kas poolteist või kaks kuud puhkust ja nende palk võimaldagu puhkust kasutada nii, et sellest oleks ka lehemehed värskenduseks kasu. Puhkus, mis tähendab võlakoorma kasvamist, ei ole mingi puhkus.

Seni on ajakirjanike palgaolud enamvähem rahuldavalt korraldatud mõne üksiku suurema lehe toimetuses. Enamik lehemehi töötab aga tingimuses, mis ei luba kuidagi ajakirjanikke esineda ja töötada oma kõrge kutse kohaselt. Kui seda seni siiski on suudetud teha, siis võib seda kirjutada nende ametivendade arvele, kes sügavast kiindumusest ajakirjanduslikku kutsesse on jäänud toimetuse laua taha, ohverdades oma tervist ja eluhüvesid üldsuse kasuks.

Lobby-journalist

Alamkojale, demokraatliku Inglismaa seadusandvale kogule, võib küll vaadata kui maailma konservatiivsemale institutsioonile. Alles pärast pikka võitlust, mis kestis läbi terve 18. sajandi, lubati ajakirjanikke parlamendi koosolekuile reportaashi tegema. Järgmisel sajandil kasutati siis seda nii raskelt saavutatud võitu ka viimseini ning alamkojas peetud kõnedele ja vaidlustele pühendati ikaks kolmandikku lehtede ruumist.

Tänapäeval on olukord teissugune. Huvi poliitika vastu on taganenud teisele-kolmandale kohale ja verstapikkuste artiklite asemel parlamendist tuuakse paremal juhul vaid paar veergu. Üksikasjaliselt refereeritakse kõnesid nüüd ainult siis, kui päevakorral on olnud kas siis mõni rahvusliku või rahvusvahelise tähtsusega probleem või kui kõne oli mõnel muul põhjusel eriti huvitav.

Parlamendi töö ja tegevuse reportaashi alal tegeleb kolme liiki ajakirjanikke: 1. „Vaetusmehed“, 2. sketš-kirjanikud ja 3. poliitiline kirjasaatja ehk n.-n. Lobby-Journalist. Mitte väga kaua aega tagasi pidi „Lobby-Man“ ka sketše kirjutama, kuna tol ajal ei pandud rõhku parlamendi kuluaridest uudiste otsimisele.

Vaetusmehed kuuluvad väljasurevasse seisusse, kuna vaid vähesed lehed tänapäeval parlamendi koosolekute üksikasjaliseks refereerimiseks mehi kohale saadavad. Suurem osa veel tegutsevaist vahetusmehist ehk n.-n. Turn Men, kirjutab provintsi-lehtedele ja Londoni ajalehist ainult veel „The Times’ile“. Teised saavad vajalise materjali agentuuridelt, nagu „The Press-Association’ilt“, lühendatult P. A., „Central News’ilt“ ja „Exchange Telegraph’ilt“. Nimetatud kolmele võib veel juure lisada „Reuter“, kes parlamendi uudiseid edasi annab peamiselt välismaale ja Inglise asumaaadesse.

Sõna-sõnalise aruande koosolekuist toob tänapäeval ainult veel parlamendi ametlik leht — „Hansard“, kelle personal allub alamkoja esimehele, speaker’ile. „Hansard’i“ mehed oskavad kõik silmapaistvalt hästi kiirkirja ja neile ei vaadata kui ajakirjanikele, vaid rohkem kui masinatele. Igati neist istub parlamendis ühte-

järgi vaid 15 minutit ja läheb siis kohe trükitotta, kus ta dikteerib oma rapordi masinasse. Veerand tunni möödudes tuleb siis järgmine mees ja teeb sedasama. Tänu niisugusele tööjaotusele osutub siis ka võimalikuks, et parlamendiliige paar minutit pärast seda, kui ta kõnetoolilt on lahkunud, võib näha oma ettekannet juba trükitult. „Hansard’i“ ülesandeks nimelt on kõik juba trükitud kõneosad otsekohe paljundatult alamkotta saata, et liikmed oma ettekandeid vajaduse korral veel saaksid täiendada või parandada.

Sketš-kirjanikud jagunevad kahte liiki — vastavalt sellele, missuguseid sketše nende lehed nõuavad. Umbes 40 aastat tagasi ilmusid sketšid kõrvuti koosolekute üksikasjaliste kirjeldustega. Viimasel ajal on aga saanud kombeks mõlemaid ühendada. Eriti harrastavad sarnast kirjutamisviisi moodsad ja odavad lehed, nagu „Daily Mail“ ja „Daily Express“.

Sketš-raport peab olema kokkuvõtte tähtsamaist kõnedest ja vaidlustest ning sellesse peab olema põimitud kirjeldavat elementi. Ta on harilikult 1300 kuni 1500 sõna pikk, kuid, kui koosolek oli eriti huvitav või tähtis, siis muidugi võib ta seda pikkuse piiri ka ületada. Mõned lehed nõuavad, et sketšil peab olema lehe poliitikal ja vaadetele vastav värving. Kuid õnneks on siiski niisugune sketš oma aja juba üle elanud. Tavaliseks on saanud nüüd aga niisugused, mis nii erapooletult on kirjutatud, et neid võib lugeda igati, kuulugu ta mis poliitilisse erakonda tahes, ja sketši headust hinnatakse vaid uudiste ja sündmuste edasiandmise täpsuse seisukohalt. Ta peab lugejale silme ette maalima võimalikult elavalt parlamendis valitsenud meeleolusid ja õhkkonda ja mida vilunum ja osavam on ajakirjanik, seda paremini ta muidugi suudab seda.

See ei ole aga sugugi nii lihtne ja lehemees, kes sketše kirjutab, peab omama kaunis laialdasi poliitilisi teadmisi, et saada aru vaidluste käigust ning taibata, milks üks või teine asi avaldab mõju parlamendiliikmeile. Mis on aga kõige tähtsam: ta peab väga kiiresti mõtlema, sest sketši kirjutades ei jatku tal aega lausete

ega ka väljenduste valikuks. Üheaegselt koosolekuga peab ta ka olema lõpetanud kirjutamise, et seda otsekohe dikteerida diktofoni.

Poliitilisel kirjasaatjal ehk n.-n. Lobby Man'il on kõigist kolmest nii füüsiliselt kui ka vaimselt kõige raskemad ülesanded täita. Osa ajast veedab ta parlamendi kuluäärarides, osa — valitsusasutusis ning lõpuks külastab ta ka ministrite omavahelisi koosolekuid. Sageli istub ta tundide kaupa parlamendi n.-n. lobby's ja „varitseb“ mõnd parlamendiliiget, et sellelt diplomaatlikult informatsiooni välja pigistada. Rahvasaadikud on enamasti suured sõbrad lobby-meestega, kuid samahästi teavad nad ka, mille peale need „sõbrad“ väljas on, ning ei ole kerge lobby-meestel tegutseda, kuna vastane alati on valvel. Et inglise lehed aga siiski hästi on informeeritud, see näitab kahtlemata nende kaastöölise võimeid.

Kõigil valitsusasutusil on tavaliselt oma presiosakonnad. Neid külastab poliitiline kirjasaatja igapäev ja toob neist oma lehele kõik saadava ja avaldamiseks lubatu. Lobby-meestele kutatakse harilikult ka ministrite koosolekuile, kui on päevakorras midagi tähtsat, millest ajakirjandus peab olema informeeritud — kuigi mitte alati avaldamise otstarbeks.

Lobby-meestele ja sketši-kirjanikele vaadatakse riiki juhtivais ringkonnis kui mitteametlikele abilistele ja kaastöölisele. Parlamendiliikmete ja ministrite vahekorrad ajakirjanikega on väga südamlikud ja sõbralikud. Ajakirjanikud teavad seda usaldust ka kõigiti hinnata ning neile ei tule mõttesegi kasutada konfidentsiaalselt saadud informatsiooni. Ametlikes ringkonnas asutatakse parlamendi ajakirjanike suhtes seisukohal, et neid tuleb tutvustada kõige sündivaga nii palju kui see vähegi on võimalik, et

press, poliitilisi seisukohti võttes, saaks õiget rada minna — rahvast valgustades.

Viimasel ajal on lobby-mehed hakanud töötama gruppides ja sääraresse ühikutesse koondunud ajakirjanikud informeerivad vastastikküüksteist uudiste hankimiste tulemustest. Omavaheline võistlus lobby-meeste vahel on peaaegu täiesti kadunud. Lehtede peremehed on uue tööviisiga ka täiesti rahul, kuna kogemused on näidanud, et säärasel koostööl on väga head tagajärjed.

Mitte iga ajakirjanik ei või aga parlamendi kirjasaatjaks saada või hakata. Iga ajaleht võib sinna saata vaid ühe või äärmisel juhul kaks meest, ja nende isikute sobivuse kohta ütleb vastav kontrollinstants parlamendis oma lõppsõna. Harilik nähe on, et need, kes sinna on pääsnud, seal on püsivad surmani või kuni nad lähevad pensionile. Iga eksisamm parlamendi kommete või traditsioonide vastu või usalduse kurjasti tarvitamine põhjustab mehe silmapilkselt ärasaatmise ja seda jäävaks. Neisse aga, kes on tunnustatud vastuvõetavaks ja väärilisiks parlamendis töötama, suhtutakse kui oma inimestesse ja sageli on nad paremini informeeritud kui üksikud parlamendiliikmed või ministrid — sest nende informatsioon tuleb mitmest allikast.

Poliitilisi kirjasaatjaid võib harva näha ajalehtede toimetustes, selleks ei jatku neil aega. Kuigi nad seega on näiliselt võõrad toimetuste personaalidele, on neil siiski suur mõjuvõim ja neid hinnatakse kõrgelt. Lobby-mehed valitakse toimetuste paremate kaastöölise hulgast ja nad peavad sooritama rea katseid ning tegema palju tööd enne, kui nende kandidatuur üldse parlamendile esitatakse.

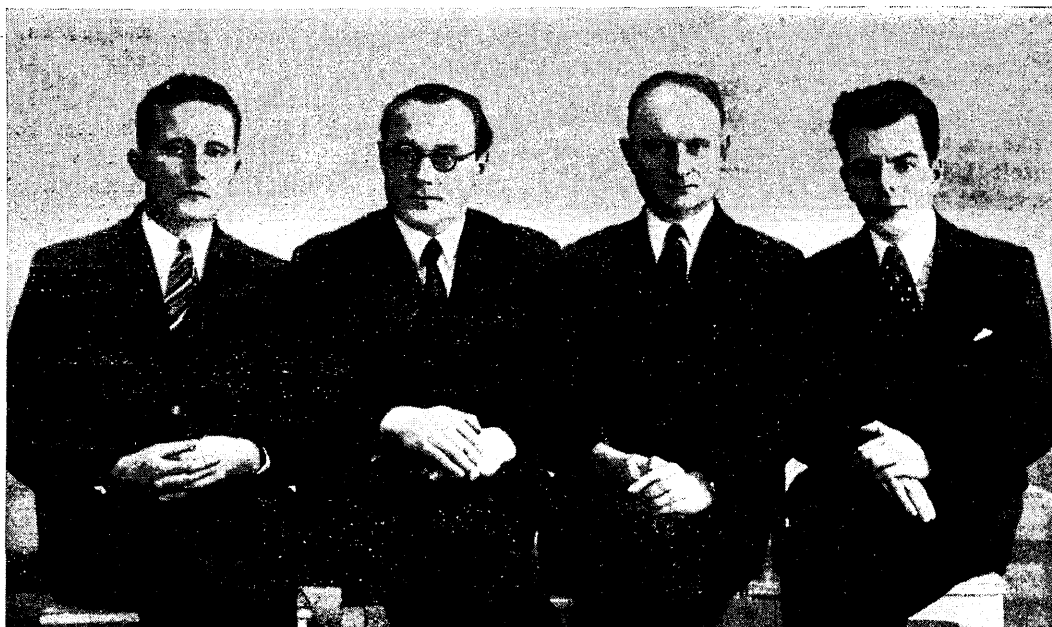
KAUBAMAJA

ERNST ARING

Tallinn, Estonia pst. 19; telef. 451-03
469-36

Pakub laosf:

raua- ja teraskaupu,
ehitus- ja tööstustarbeid
suurimas valikus, soodsate hindadega

*„Pärnu Päevalehe“ toimetus juubeliaastal
Vasakult paremale: R. Sõerd, E. Illermaa, M. Lekstein ja K. Ehrmann*

ED. ILLERMAA

„Pärnu Päevaleht“ 10-aastane

Ajakirjanduse areng Pärnus kujundab provintsiajakirjanduse arenguloos eripeatüki. Pärnus tuli esimesena moodi n.-n. „sabad“ süsteem, mis leidis järeletegemist mitmel pool.

Sellest süsteemist tingituna hakkas kümme aastat tagasi Pärnus ilmuma Eesti suurima ajalehe „Päevalehe“ lisa. Nimelt lisa. Kohalikke sõnumeid ei trükitud „Päevalehe“ vabaks jäetud küljele, nagu tegid teised lehed, vaid anti kaasa iseseisev ajaleht „Pärnu Päevaleht“. Viimase ilmuma hakkamiseks oli veel teinegi põhjus — kõik kohalikud „sabad“ olid viimse võimaluseni poliitiseerunud ja poliitika tegemiseks neid asutatigi. Pärast poliitilise vajaduse möödumist või selle ülesande võttis enda peale „Pärnu Päevaleht“ „Päevalehe“ lisalehena. „Pärnu Päevalehe“ esimeseks toimetajaks sai Ed. Nukk, kes erapooletuse tegelikult viis läbi. „Pärnu Päevalehe“ esimene number ilmus 9. detsembril 1926. a. ja sealt peale algas võitlus, mis rida aastaid oli pingutav heitlus olemasolu eest.

Lugejate arv kasvas iga aastaga, sõpru valgu juure. Aga lõpliku võidu saavutamiseks tuli

„Pärnu Päevalehel“ heidelda õieti kuni 1932. aastani, millal lehe väljaandmine läks üle Pärnu Kirjastuse Ühisusele.

Pärnu Kirjastuse Ühisus on „Pärnu Päevalehe“ väljaandmisel võtnud omaks umbes samad põhimõtted, mis Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus. Leht on seatud korrektsele ärilisele alusele. „Pärnu Päevaleht“ on parteitu ja seesugusena võimeline kohapealseid sündmusi ja poliitilisi küsimusi käsitlema täiesti erapooletult, sattumata kildkondade mõju alla ja kitsarinnalisuse libedale teele. Lehel on tulnud pidada rida võitlusi, mis on lõpnud laiemate hullkade soove ja huvisid rahuldavalt. „Pärnu Päevalehe“ seisukohad on tema poolt peetud võitlustes olnud eriti terved seepärast, et lehe juhtimise ja lehe tegemise juure ei ole lastud parteitegelasi. „Pärnu Päevaleht“ on algusest peale toimetanud kutselised ajakirjanikud ja sellest traditsioonist peetakse kinni. Vastavalt kohalikele võimalustele on Pärnu Kirjastuse Ühisus püüdnud toimetusele luua kõik võimalused iseseisvaks ja vabaks tegutsemiseks. Pole kahtlust, et seesuguste põhimõtete maksma jäädes „Pärnu Päevaleht“ võib kohapealse ajakirjanduse arenguloos avada veel uusi teid laia avalikkuse paremaks teenimiseks.

Mart Lekstein 50-aastane

„Pärnu Päevalehe“ vastutav toimetaja Mart Lekstein pühitses 23. oktoobril s. a. oma 50. sünnipäeva. M. Lekstein on Eesti Ajakirjanike Liidu liige ja ajakirjanduse alal tegev juba varasest noorusest.

M. Lekstein tuli maailma Toris Lepaoidu talus. Pärnu linnakooli lõpetamise järele ta asus tege- ma kaastööd paljudele tol ajal ilmuvatele aja- lehtedele ja ajakirjadele — „Postimehele“, „Eesti Postimehele“, „Sakalale“, „Meie Kodumaale“ ja teistele. Samast ajajärgust on pärit tema esi- mesed ilukirjanduslikud katsetused, mis ilmusid M. Lepa ja M. Maleva varjunimede all. Meel- suselt revolutsionäärina tuli tal kannatada üle- kuulamisi ja olla lühemat aega paos nende käsikirjade pärast, mis leiti Pärnus 1905. a. revolutsiooni ajal ilmuva ajalehe „Võitluse“ toi-

Mart Lekstein

metusest. Pärast revolutsiooni algas sundaja tee- nimine vene väes ja kaastöötegemine kodumaa ajalehtedele. Sundteenistusest vabanedes sai Lekstein ainult lühemat aega töötada Pärnus, mobiliseeriti siis maailmasõtta ja tegi selle järele kaasa vabadussõja.

Rahu saabudes M. Lekstein töötas 1920.—23. aastani Pärnu linna raamatukogu juhatajana. Sealt ta lahkus esimesel kutsel südamele lähe- dasema töö juure „Pärnu Postimehes“. 1930. a. M. Lekstein kutsuti „Pärnu Päevalehe“ vastutava toimetaja kohale.

Kui M. Lekstein 1919. a. avaldas luuletuste- kogu „Kurbus“, siis kajastus selles mõndki ta sisemaailmast. Ei kuulu tema iseloomu juure pidada võitlusi suurele avalikkusele nähtavalt. Ta teeb oma tööd vaikses tagasihoidlikkuses, aga töökspidamiste järele, milliste teostudes kõik oleksid täieõiguslikud osasaajad üldisest hüvan- gust. Ja koostöötamine temaga pakub tõsist rõõmu igale.

Pärnu Päevaleht

on suurim ja loetavaim parteitu ajaleht Pärnumaal. Toimetus ja talitus: Pärnu, Rüütli 39, tel. 19

Pärnu Päevaleht

seisab oma sisukuse, uudiste roh- kuse ja värskuse poolest esimesel kohal

Pärnu Päevalehe

tellimusi võtavad vastu kõik vaba- riigi postiasutused ja oma telli- muste vastuvõtjad kogu riigis

Minu memuaarid ja marginaalid

ning intervjuud iseenesega

I

Ma lõpetasin täna õhtul ühe järjekordselt eesti rahvale kirjutatud ja trükitud memuaarteose — Jaan Vahtra „Minu Noorusmaalt“ kolmanda osa — lugemise ja mul torgatas pähe mõningaid isiklike memuaare lehetegemisest, millised leiavad allpool sõnastamist koos vastavate marginaalidega, mida kõige iseloomulikum oleks nimetada intervjuudeks iseenesega. Näiviisi nimetamine ei peaks olema ka patt ja süüdsustundeta ei enese ega trükisõna vastu, sest need mõisted — memuaar, marginaal ja intervjuu — on enam kui sada protsenti nüüdisaegsed.

Elu ei ole nagu teisiti mõeldavgi kui ikka moodne ja moodne. Karjakoplis ei kuule enam laulu kesalillest, vaid ikka „Viin, viin, mu unistuste linn“ või midagi muud šlaagerlikku. Aeg ja olud, nii me ütleme, on säärased, ja küllap siis sellest tulebki, et oleme lisaks eelpoolsele muutunud ka memuaarimaiaiks, sest ka see kuulub tänapäeva moodsuse rubriiki. Vägisi kipub maad võtma see vaade ja tunne, et meid ei rahulda moodsuse tagaajamisel see, mis on. Sellepärast siis otsime sageli, vist sellepärast, et kõik romantika pole meist siiski veel välja pigistatud, troosti ja meelelahutust, õpingut ja eeskujut, ajaviidet ja sisetunneteks jõudu ning muud sellest, mis oli. Sellest, mis möödus ja mis enam ei kordu, uuesti elavaks ja vastseks ei saa. See tähendab — memuaaridest.

Meie kirjastused manguvad — et kirjutatagu oma mälestusi, pandagu paberile möödunud päevade hea ja halb — rahvas tahtvat seda, rahvas janunevat ja kisendavat selle järele. Ja tõepoolest, kirjastajail on õigus: luuletuskogusid ei osta enam keegi. Ainult memuaar ja ajalooline romaan läheb, ning üks ole ajalooline romaangi romaniseeritud memuaar, ükskõik kas oma või arhiivi andmeil.

Nii siis: memuaar on moodsa aja moodne trump. Neid kirjutatakse ja neid loetakse. Tali-

tagem siis allpool selle trafareti järele ja kirjutagem mõningaid lehemehememuaare, sest lehemehed pole seni sellest tõvest nakatud.

II

Jaan Vahtra, mu lustlik kalakaaslane Võrumaa järvedelt ja jõgedelt, kirjeldab oma eelpoolnimetatud raamatus, kuis ta 1909. aastal tundis äkki Võrumaal niisugust imelikku igatsust südames ja rahunust veres, et pidi jätma koolmeisterdamise Koiolas kus seda ja teist. Ning jättiski. Ta sõitis laenatud rahadega Viljandi, milleks suured teened olid kadunud Anton Jürgensteinil. Viljandis hakkas Vahtra „Viljandi Teatajat“ tegema.

See oli 25 aasta eest. Oi, kui „mugav“ oli siis küll provintsilehte teha! Mehed lausa laisklesid ja lakkusid. Kui leht valmis oli, võeti õllekorvid voorimehetroskale ja toimetus terves koosseisus sõitis kihutades ning lauluga kuskale roheline. Lehetegemine oli siis nagu sukakudumine, puuriumine või käkitegemine. Ei siis veel tuntud kiirust, ei teatud, mis on leheähm, kõik läks kui lepse reega.

Aga kuidas on nüüd lood provintsis nende lehetegemise „mugavustega“? Tallinnas ja Tartus arvatakse vist küll, et egas nüüdki seal kuskil Võrus, Rakveres või mujal provintsilehtede juures asjad „halvemad“ ole. Aga, olge lahked — tulge, vaadake ja veenduge. Siitki on kadunud igasugune mugavus ja romantika, siiaagi on aeg sisse pörutanud oma kiiruse ja konkurentsi ning oma ajakohasuse ja moodsuse, peamiselt just moodsuse, nooled. Aeg on kasvanud üle mineviku.

Ei, ei, provintsiajakirjandus on peaaegu seesama mis suur leht. Ainult maastaab on tillukesem ja pinge pole ka nii tugev. Aga see kuldsus, mis oli 25 aasta eest, Vahtra „Minu Noorusmaalt“ 3. osa aegadel, on siit ammugi ajaluga pühitud.

Ja-jaa, romantika on surnud. Romantika varemeil elab nüüdisaja realiteet — oma heade ja halbade omadustega...

III

Ent olgem otsekohesed: kordub, kordub tänapäevalgi provintsi-lehe man seda mis oli seal 25 aasta eest ja varengi. Ainult harva, õige harya.

Mäletan, aasta nelja-viie eest ilmus esiküljel kolmel veerul fettiga õudne kirjutus: Sõmerpalus on kolm meest sellel ja sellel sügisööl korda saatnud jubeda teeröövlite tembu. Keegi laadakaupmees oli lausa paljaks röövitud ja poolalasti meelemärkuseta olekus maanteekraavi jäetud. Kohalikel võimel oli korda läinud häbematut teeröövlit tabada ja nad pidid istuma valla kartsukambris.

Nii kirjutas provintsileht esmaspäeva õhtul kolmel veerul esiküljel rasvase kirjaga. Nimed ja sünniajad ning elukohad kõik täpselt reas. Sest maalt oli säärane kirjutus saadetud, ja paha aimamata oli see lehte pandud. Kellelgi polnud ju põhjust kahelda — pühapäevane öö oli toimine, Sõmerpalu on Osola lähedal ja see ja see küla on kah seal.

Ilus. Aga paar päeva hiljem, vist kolmapäeval, avaneb toimetuse välisuks ja kolm päris

vanapagana vurhvi meest, väliselt tõesti teeröövleile sarnased, pikas habemes ja pulstunud, astuvad lipa-ropa sisse, kõigil suured nuiad ja malgad käes.

„Kas lehte tellida?“ pärib talituslaua tagant noor poiss.

„Mis kuradi lehte tellida — teeröövlid ei loe lehte, nad tapavad inimesi... Meie oleme teeröövlid...“

„Kuidas...“ kogeleb laua taga istuja ja nihutab tooli eemale, näost valgenedes.

„No-jah, kurat, oleme teeröövlid... kus toimendaja on, tahame talle siin toimendada üks õige teeröövimine ja sandikspekmine,“ laususid mehed ja üks neist vibutaski malgaga ähvardavalt.

Nüüd oli selge, milles asi seisis. Polnud kahtlustki.

Kolm meest olid kõige korralikumad talumehed, kohtu poolt karistamata ja seltskonnategelased. Keegi nende vihamees oli lihtsalt „luuletanud“ nende pihta säärase jubeda loo, mis ka lehes ilmus.

IV

Üks niisugune, eelmisele kaunis analoogiline, kuid mitmeti veel iseloomulikum juhtum näitab, kui ettevaatlik peab olema provintsilehe juures usaldatavagi maakirjasaatjaga.

Vanim, värskesisulisim ja loetavaim ajaleht Eestis on

POSTIMEES

80. AASTAKÄIK

Tellige, lugege ja levitage „Postimeest“, siis kuulete kõigest, mis sünnib huvitavat kodu- ja välismaal.

POSTIMEHE TRUKIKODA, KÕITEKODA, TSINKOGRAAFIA rahuldavad asjatundlikult kõigi tellijate soove. Korralik töö. Soodsad hinnad.

POSTIMEHE

RAAMATUKAUPLUS

Tartus, Suurturg 16. Suurim ja täielisim raamatuladu kõigilt aladelt.

E. K.-Ü. POSTIMEES, Tartus, Ülikooli tänav 21, telefonid 65 ja 80.
Tallinna kontor: Viru tän. 11-1, telefonid 436-11 ja 436-81.

Oli keegi umbes kolmekümne-aastane talumehe poeg, kes juba kuus-seitse aastat korralikult oma valla uudiseid saatis. Kõik ta sõnumid oli tipp-topp õiged, täpsed, mitte kunagi polnud nende pärast ütlemist. Ta kaastööd võis pimedast peast kasutada, ilma läbi lugemata trükikotta ladumisele saata.

Aga siis juhtus midagi. Ta saatis ühel päeval teate, et asunik P. on metsas puskarit ajanud, politsei on temalt terve samagonnivabriku sisseseade kätte saanud ja hulk pudeleid kibedat märjukest peale selle. Ilus. Kui nii ja politsei kah protokoll koostanud, mis seal siis enam, eks ilmugu teade lehes ja lugegu kõik, et asunik P. seal ja seal vallas talitab maksvate seaduste vastu ja on hakkama saanud rumala teoga, mis toob talle ranga rahatrahvi või vanglas istumise.

Mõni päev hiljem heliseb telefon maalt. Kuskiit vallamajast. Kõlistaja nimetab end P-ks, keda leht olevat laimanud ja teotanud ning häbematu viisil kahtlustanud. Ta nõuab järgmises lehes õiendust ja lehe poolt vabandust, suurte tähtedega ja nähtaval kohal.

„Telefoniteel ei saa õiendada. Pealegi pole siin midagi õiendada. Tegite puskarit ja saate nüüd karistada.“

Mees aga nõuab kindlasti õiendust, kui seda aga ei avaldata, ähvardab kohtuga. Ta saab juba päris kurjaks.

Kontrollimisel aga saab teatavaks, et P. on kohaliku karskusseltsi esimees ja seega läbi-läbi karsklane ja muidu aus ja korralik mees kah.

„Hulk aastaid olete kirjutanud hästi ja õieti, kuid nüüd äkki teete niisugust valet ja jampsi. Miks te kirjutasite niisuguse valetate P. kohta?“ tõrelen kirjasaatjaga.

Alles pika puiklemise järele seletas mees ülestunnistavalt: „Isa ja P. läksid riidu ja on praegugi riius. P. on meie naaber, aga halb mees. Isaga tuli hobuserangide pärast riid — noh, eks ma talle siis, kuradinahale, isa eest tasunud kätte. — Palun vabandust...“

Asi läks aga P-ga kohtuni, ning ta leppis alles siis kui sai kõvad valurahad. Viinaloo kirjutaja maakirjasaatja sai aga jalamaid hundipassi.

V.

Moodne tänapäev pole mõeldav intervjuuta. Sest suuri ja tähtsaid mehi on äkki siginud maailma äraarvamata palju. Ja kõik, kes ajalehte loevad, tahavad sealt lugeda, kuidas Juhan ja Kusta elavad ning mida nad selle ja selle nähte

puhul räägivad, ning mis nad muidu arvavad sest-sinatsest maailma värgist ja olemisest.

Intervjuu, mida paarikümne aasta eest keegi meie ajalehes ei tunnud, mängib tänapäeval lehe juures äraarvamata tähtsat osa, peaaegu niisama tähtsat kui vanasti „Seda ja teist“ ning „Kirjavastused“. Ainult selle vahega, et intervjuud pole nii vaimukad, kui olid seda kunagi kirjavastused. Ent selles pole süüdi mitte ajakirjanikud, nagu ei oskaks nad intervjuusid vaimukalt kirjutada, süüdi on suuremalt jaolt intervjuutatavad ise, kuna kõik suured ja tähtsad mehed pole veel targad ja vaimukad inimesed, kes oskaksid enesest anda huvitavaid ja vaimukaid intervjuusid.

K. A. Hindrey ähvardas tänavu kevadel ja suvel küll enesest ekstravagantse intervjuu anda Edg. W. Saksale „Loomingu“ jaoks, kuid seegi kukkus pisut teisiti välja, milles aga Hindrey ise teps sugugi süüdi pole. Igatahes fakt on see, et intervjuu on tänapäeval ajalehele paratamatu osa.

Kuna meie provintsiajakirjandus käib ja areneb käsikäes pealinna pressiga, siis pole midagi imestada, et ka provintsilöhe veerud on intervjuudele valla, pealegi kui Tartu-provintsis ilmuv „Looming“ andis eeskuju ja tänavu algusest ei saanud kah teisiti kui pidi intervjuu appi võtma. Moodne aeg!

No-jah, on selle intervjuuga lood kuidas tahes, aga see paneb imestama, et meil leidub provintsis nimelt inimesi, kes tahavad ise vägisi ning mitte millestki mitte millegi puhul lehele intervjuud anda. Teine asi, kui seda ise annab ja pakub diplomaat, minister või keegi teine üldtuntud tegelane mõne päevaküsimuse või nähte puhul.

Aga kui sulle vajub äkki toimetusse sisse provintsilinna nimekas arst ja ütleb: „Ma tuln siia, et teile intervjuud anda,“ siis paneb see küll alul natuke imestama ja jahmatama.

See provintsilinna arst rääkis kaua-kaua, aga ma ei saanud alul mitte aru, kas mul on tegemist närvihaigega või joobnuga. Ei, polnud nii ega naa, sest kõnealune on normaalne ja karske inimene. Aga ta põeb aegajalt reklaamitõbe, s. t. ta tahab, et temast kõikjal ükskõik mida räägitakse.

Vaadake, eelpoolne on moodsa reklaami, intervjuu, tagajärg. Nii kaugele on meil provintsisiki läinud intervjuu-tõbi, ja sellepärast ei julgegi ma alapealkirjas lubatud intervjuust iseenesega kirjutada. Pealegi pole see vahest enam tarvilikki, sest üks memuaarid ole kah osa enese intervjuust.

EAL KROONIKAT

Eesti Ajakirjanike Liidu tegevust läinud aastal iseloomustab ajakirjanikkude sotsiaalsete ja kutseküsimuste üha intensiivsem käsitlemine.

1935. aastal loodud sotsiaalkomisjoni poolt kogutud andmetest selgus, nagu oodata oligi, et eesti ajakirjanik on majanduslikult kui ka õiguslikult kaitsetum kui ta ametivennad mujal maailmas. Ankeedist selgus, et 45% eesti ajakirjanikest peab leppima teenistusega alla 100 kr. kuus. Töö- ja puhkeajad ei ole millegagi reguleeritud, miski ei kaitse ajakirjanikku teenistuse kaotamise eest üle-öö.

Kõiki neid küsimusi loodeti korraldada ajakirjanduse seadusega, mille põhimõtted EAL juhatuse poolt üles seati ja liikmetele teatavaks tehti. Eelnõu põhimõtted olid pikemalt arutusel liidu korralisel peakoosolekul 26. aprillil 1936. a.

Erilise tähelepanu osaliseks sai tähendatud koosolekul organiseerimise küsimus. Kas jääda senise korra juure või taotella organiseerimist avalik-õiguslikul alusel. Peakoosolek lükkas põhimõttelise seisukohavõtmise edasi, jättes kõik eeltähendatud küsimused uue, laiendatud koosseisuga, sotsiaalkomisjoni ja liidu juhatuse arutada.

Organiseerimisküsimus kerkis uuesti üles oktoobrikuus.

Näitlejate Liidu poolt oli algatatud mingi kultuurtegelaste koja eelnõu, missugusesse kotta kava kohaselt tuleksid tõmmata ka ajakirjanikud. Liidu juhatuse esindajad võtsid osa koja asjus peetud nõupidamisest. Küsimus jäi õhku rippuma, sest kokkutulnud isikutel puudus volitus seisukohavõtuks. Asjast informeeriti ka liidu erakorralist peakoosolekut 14. oktoobril. Peakoosolek tegi liidu juhatusele ülesandeks teravalt jälgida koja-küsimust, et ei tekiks üllatusi.

Liidu juhatusel ja sotsiaalkomisjonil tuli võtta seisukoht ka sotsiaalministeeriumi poolt koostatud „Vaimsel alal töötajate töölepingu seaduse eelnõu“ suhtes. Arvamised kaldusid sinnapoole, et seadus antud kujul ei tööta ajakirjanikele kuigi palju paremuse. Võiks isegi karta teatavaid raskusi. Näit. järgneb seaduse tekstist, et ajakirjanikul on keelatud ilma väljaandja loata kaastööd teha teistele perioodilistele trükitoodetele. Selle paragrahvi põhjal võib väljaandja ära keelata kirjutamise näit. ka „Õitsituledes“. Samuti võidakas ajakirjanikel, kes on ühtlasi ka kirjanikud, keelata oma töid avaldada kirjanduslikes ajakirjades. Plussina esineb seaduses 3-kuuline ülesütlemise tähtaeg teenistusest vabastamisel ja veel mõni soodustus. Liidu juhatuse ja sotsiaalkomisjoni tulid arvamisele, et oleks parem, kui ajakirjanikud tähendatud seaduse alt välja jääksid. Ajakirjanike olukord tuleks korraldada eriseadusega, nagu mõnes riigis juba on tehtud. See seisukoht tehti teatavaks ka sotsiaalministrile. Ühtlasi esitati eelnõu juure mõned paran-

dused, juhuks, kui seadust siiski tahetakse kohaldada ka ajakirjanikele.

Läinud kevadel peetud EAL peakoosolekul otsustati asutada ajakirjanike edasiharimise fond ja näidati mõned võimalused sellesse fondi summade hankimiseks. Vahepeal ongi fondi laekunud 1000 krooni ajakirjanduse sihtkapitalilt. On väljatöötamisel fondi kasutamise määrad.

Liidu organid töötasid läinud aastal järgmises koosseisus: juhatusse valiti väljalangenute asemele H. Kukke, H. Rahamägi, A. Kitsberg, B. Karro, R. Sirge ja H. Laanest. Endisest koosseisust jäid juhatusse: J. Taklaja, H. Moorson, O. Mänd, O. Lövi ja E. Jalak. Majavanemaks valiti peakoosoleku poolt A. Truuvere, abiks Harald Raudsepp. Hiljem lahkusid juhatusest H. Rahamägi ja O. Lövi — viimane liidust väljaheitmise tõttu —, kelle asemele kutsuti juhatusliikmete kandidaadid L. Johanson ja K. Kornel. Ametite jaotus liidu juhatuses on praegu järgmine: esimees J. Taklaja, abiesimehed A. Kitsberg ja H. Kukke, sekretär H. Laanest, abi L. Johanson, laekur B. Karro, abi R. Sirge, raamatukoguhoidja E. Jalak. Revisjonikomisjoni moodustavad M. Aitsam, G. Milvere ja A. Valgma. Sotsiaalkomisjoni valiti peakoosoleku poolt L. Johanson, K. Kesa, E. Tammlaan ja Simm. Komisjoni täiendati hiljem kahe juhatusliikmega.

Ajakirjanike vahetus Leeduga ja Lätiga toimus möödunud suvel endisel vastastikusel alusel. Leedus käis suvitamas A. Peel „Postimehe“ toimetusest ja Lätis A. Grünthal „Päevalehe“ toimetusest. Poolaga jäi vahetus ära.

15. ja 16. augustil külastas Leedut sealse ajakirjanike liidu kutsel 10-liikmeline Eesti ajakirjanike ekskursioon, kelle juhiks oli H. Kukke. Kahepäevasel ringsõidul tutvuti Leedu vaatamisväärsustega. Käidi Kaunases, Poola piiri ääres ja Klaipedas.

14. mail peeti Riias järjekordne Balti pressiliidu konverents, millest Eesti poolt võtsid osa K. Kornel ja H. Rahamägi.

EAL valis aasta jooksul 2 uut auliiget: kevadel peetud aastapeakoosolekul valiti auliikmeks vanemapõlve ajakirjanik Peeter Grünfeldt ja oktoobris erakorralisel peakoosolekul Henrik Moorson.

Märkida oleks ka seda, et liidu juhatuse otsustas koondada EAL ümber võimalikult kõik ajakirjanikud, kes vastavad põhikirjas üles seatud nõudmistele. Viimasel ajal ongi vastu võetud rida uusi liikmeid.

EAL majanduslikest ettevõtetest on nimetada nagu endistel aastatelgi balli korraldamist, „Õitsituledes“ ja „Ahoi“ väljaandmist, mis kõik töid rahalisi ülejääke.

Läinud oktoobris sai liit uue asjaajaja, kelleks valiti tegelik ajakirjanik S. Veidenbaum, ja üüriti Tallinnas Pikk tän. 41 bürooruum, kuhu edaspidi koondub liidu kantseleiline asjaajamine.

EAL LIIKMED

Aastaarvud nimede taga näitavad tegev- ja toetavliikmeil Liitu astumise aega, auliikmeil auliikmeks valimise aega.

Auliikmed:

Aitsam, Mihkel	1934
Grünfeldt, Peeter	1936
Hubel, Eduard	1934
Moorson, Heinrich	1936
Ojak, Paul	1934
Raudsepp, Hugo	1934
Tomp, Jaan	1934

Tegevliikmed:

Adson, Artur	1922
Agori, Vello	1922
Angelus, Oskar	1928
Animägi, Juhan	1921
Antson, Aleksander	1931
Audova, Joh.	1933
Birkfeldt, Verner	1936
Braks, Tõnis	1922
Burmeister, Albert	1931
Eglon, Käte	1933
Ehrmann, Karl	1931
Erikson, Julius	1929
Esop, Meta	1927
Fiskar, Anna	1919
Grönberg, Artur	1934
Grünthal, Aleks.	1921
Heinlaid, Reinhold	1932
Heino, Toivo	1926
Hennoste, Juh.	1932
Hunnius, Edmund	1922
Ibrus, Johannes	1932
Ilmermaa, Eduard	1932
Jalak, Evald	1926
Joasalu, Andres	1932
Johanson, Leopold	1921
Joonas, Erich	1934
Joonson, Arnold	1933
Jürvetson, Aleks.	1929
Kaljumäe, V.	1934
Kalm, Artur	1933
Karro, Bertram	1932
Kesa, Karl	1922
Kitsberg, Jaan	1927
Klau, Siegmund	1930
Koch, Margarethe	1929
Kornel, Karl	1921
Krusten, Otto	1932
Krusten, Peeter	1928
Kruustee, Juhan	1935
Kukike, Hugo	1925

Kures, Voldemar	1921
Külm, August	1927
Laaman, Eduard	1924
Laanest, Hans	1922
Lekstein, Mart	1925
Leppik, Jaan	1924
Meerits, Ants	1932
Meiner, Karl	1929
Millend, Selma	1927
Milvere, Georg	1930
Möttus, Jakob	1928
Mänd, Oskar	1925
Nahe, Oskar	1936
Nulkk, Eduard	1936
Nurk, Mart	1922
Nyman, Joh.	1932
Oidermaa, Hans	1929
Osvet, Konstantin	1922
Paerand, Arnold	1932
Peel, Aleksander	1925
Peets, Arnold	1934
Peterson, Aleks.	1935
Peterson, Ilmar	1927
Prümmel, Joosep	1919
Pärtelpoeg, Valter	1936
Raag, Arno	1932
Rahamägi, Henno	1927
Rahnulo, Gerhard	1931
Randel, Felix	1931
Raudsepp, Harald	1935
Raudsepp, Vladimir	1935
Remmelgas, Erich	1929
Saarsoo, Johannes	1935
Schulmann, Helmut	1927
Schultz, Aleks.	1928
Sepp, Arnold	1936
Simm, Elmar	1934
Sirge, Rudolf	1930
Soonberg, Leonh.	1935
Soosaar, Hans	1935
Soots, Olev	1927
Stahl, Andreas	1931
štšepotjeva, Helene	1925
Taklaja, Jaan	1927
Tammer, Harald	1922
Tammblaen, Ed.	1931
Taska, Artur	1935
Teder, Kalljula	1928
Tiitus, Romulus	1929
Tomp, Tõnis	1921
Truuvere, Aadu	1933

Tupits, Artur	1922
Tähtra, Ed.	1934
Tõllassepp, August	1924
Vaher, Valter	1935
Vaik, Aksel	1936
Valdson, Karl	1922
Valgma, Aleksander	1932
Veelman, Johannes	1922
Veidenbaum, Siegfr.	1931
Vesilo, Agnes	1932
Viidas, Voldemar	1926
Visnapuu, Eduard	1921
de Vries, Axel	1921

Toetavliikmed:

Anderkopp, Ado	1922
Anderkopp, Alice	1926
Arro, Karl	1935
Hennok, Harry	1936
Jaik, Juhan	1927
Jürgenstein, Helmi	1931
Kanarik, Paul	1929
Kann, Nikolai	1926
Kask, Aleksander	1934
Kask, Aleksander	1921
Kask, Jaan	1933
Kentmann, Voldemar	1922
Krigul, Viktor	1936
Kursman, Nikolai	1930
Laats, Artur	1933
Liiv, Otto	1928
Malt, Helmut	1936
Metslov, Nikolaus	1924
Männik, Hans	1929
Parikas, G. J.	1930
Pedari, Jaan	1931
Piip, Ants	1923
Rahamägi, H. B.	1930
Renmit, Endel	1935
Saareste, Andrus	1936
Saks, Edgar	1936
Sarv, Erich	1933
Sepp, Helmar	1931
Sihver, Endel	1935
Sihver, Johan	1932
Steinman, Juuli	1934
Truuvere, Edgar	1934
Vasard, Salme	1931
Veberman, E.	1921
Viik, Joh.	1919
Virgo, Eduard	1932

A-S. RUMBERG, TUBERG & KO

TALLINNAS, S. KLOOSTRI 22/18
TELEGRAMMI ADDRESS: «TURUM» KÖNETR. 438-43, 438-45

SEEMNE, SOOGIKARTULI ja
KARTULIJAHU EKSPORT

Kodukaitsjaile ja ärisõpradele

hädid pühil ja head uut aastat

T u u b i t ö ö s t u s

ARTUR A. LINHOLM

Plekitööstus & litograafia

G. LINHOLM

Tallinn, D. Kalamaja 32

Tel. 439-93

SISU:

	Lhk.		Lhk.
Ed. Laaman: Patuoinas	7	J. Prümmel: Kui vanad ajakirjanikud olid noored	44
A. Adson: Koidula suhtumisest	10	A. Grünthal: Kose kodu 10-aastane	48
T. Tomp: Kui eesti haridusminister Läti välisministrile eesti keele kätte õpetas	13	E. Jalak: Georg Eduard Luiga mälestuseks	53
P. Krusten: Millega mind võlud	14	K. Valdson: 25 aastat lehemehete tööd	56
A. Grünthal: Vahetusmehena Lätis	16	—st.: EAL vanim auliige	59
L. Soonberg: Meie arvustuse puudusi	19	Pressidaamide kiri pressiballi külalistele	63
Ed. Nukk: Trioletid	22	J. Jaik: Must päev	64
P. Krusten: Läbi sügisese Muhumaa	23	Tõnis Braks: Ajakirjaniku palk ja töötingimused	67
Ed. Hubel: Ajakirjaniku „Kuldraamat“	24	E. R. Sarv: Lobby-journalist	70
P. Krusten: Septembris	25	Ed. Illermaa: „Pärnu Päevaleht“ 10-aastane	72
I. Peterson: Olympia-Presseshauptquartier	26	M. Lekstein 50-aastane	73
P. Grünfeldt: Siiski!	29	K. Ehrman: Minu memuaarid ja marginaalid ning intervjuu iseenesega	74
H. Laanest: Ajaleht ja vaikiv olek	30	EAL 1935. a. kroonikat	77
P. Grünfeldt: Aidu-raidu	32	EAL liikmed	78
P. Krusten: Kahepalgne suvijutt	34		
H. Rahamägi: Eesti-Läti-Leedu ajakirjan- duslikust koostööst	38		

Kaas: Redo-Randel.

Karikatuurid: Gori, R. Tiitus.

Fotod: H. Soosaar, A. Kask, A. Kalm.

Illustratsioonid: Redo-Randel.

SUURIM ERIALALINE ETTEVÕTE EESTIS

A. TÕNISSON & K^o

TALLINN, RÜÜTLI 28/30

430-25 TEHNILINE BÜROO & KONTOR

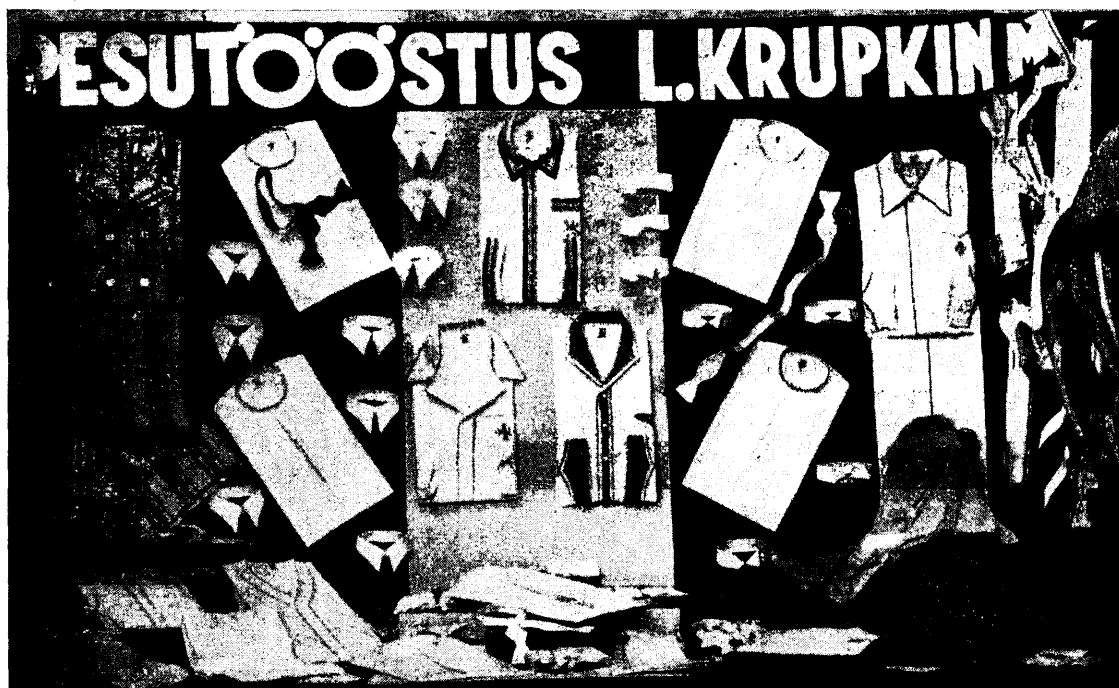
TELEF.: 452-60 KONTOR, LADU & ELEKTRIOSAKOND

474-48 KABINETT; 453-83 ERA

VESIVARUSTUS
KESKKÜTE
PUMBAD

ON MEIE
ERIALAD

ELEKTRI-OSAKOND: MATERJALI LADU & INSTALLATSIOON

ADDRESS: SAUNA 8, TALLINNAS

VALMISTAB KA ERITELLIMISEL IGASUGUSELE KASVULE

Tallinna linna pandimaja kauplused

Parim ostu- ja müügikoht kõigile
Uute ja pruugitud esemete müük

Narva mnt. 18, tel. 306-84:

moodne **mööbel**: riide- ja puhvetikapid, söögi- ja kirjutuslauad, sohvad, toolid, voodid, **peeglid**, pildid ja pildiraamid j. n. e.; õmblus- ja kirjutusmasinad, jalgrattad, teemasinad, grammofonid, klaverid, seinakellad, kroonlühtrid j. n. e.

Maneeži tän. 4, tel. 301-23:

valmisrõivad: üllkonnad, püksid, sügise- ja talvepallitud, kasukad, jopid, karusnahk- ja plüüsmantlid, talimütsid, karusnahad, ja -kraed jne.; **valbad** (põranda-, sein- ja voodi-), kuld- ja hõbeasjad, tasku- ja käekellad, laskerilistad, binoklid j. n. e.

Kunstlilli

soovitab maitsekas valikus

Ateljee

Simson-Päsoke

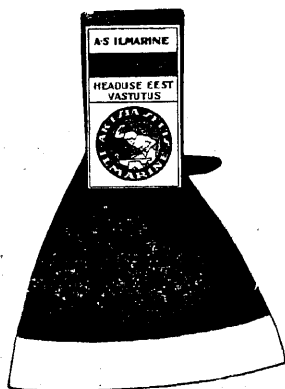
VIRU 2 (Esto-Muusika peal)

J. Viidermann'ilt VIRU

leiate kõik, millega muudate mood-
saks igasuguse tualeti. Suures äsja-
saadud valikus viimsemoeekarjelisi
kübaraid, kaelasalle, käsitaskuid,
vöösid, kindaid, sukki, klipse, kinni-
tislilli, päeva- ja vihmavarje, samet-
paelu, tülli, pitsi, taft, pesu, inglise
villaseid alussukki jne. :: :: ::

6

KIRVEID

Iga kirve headuse
eest vastutus

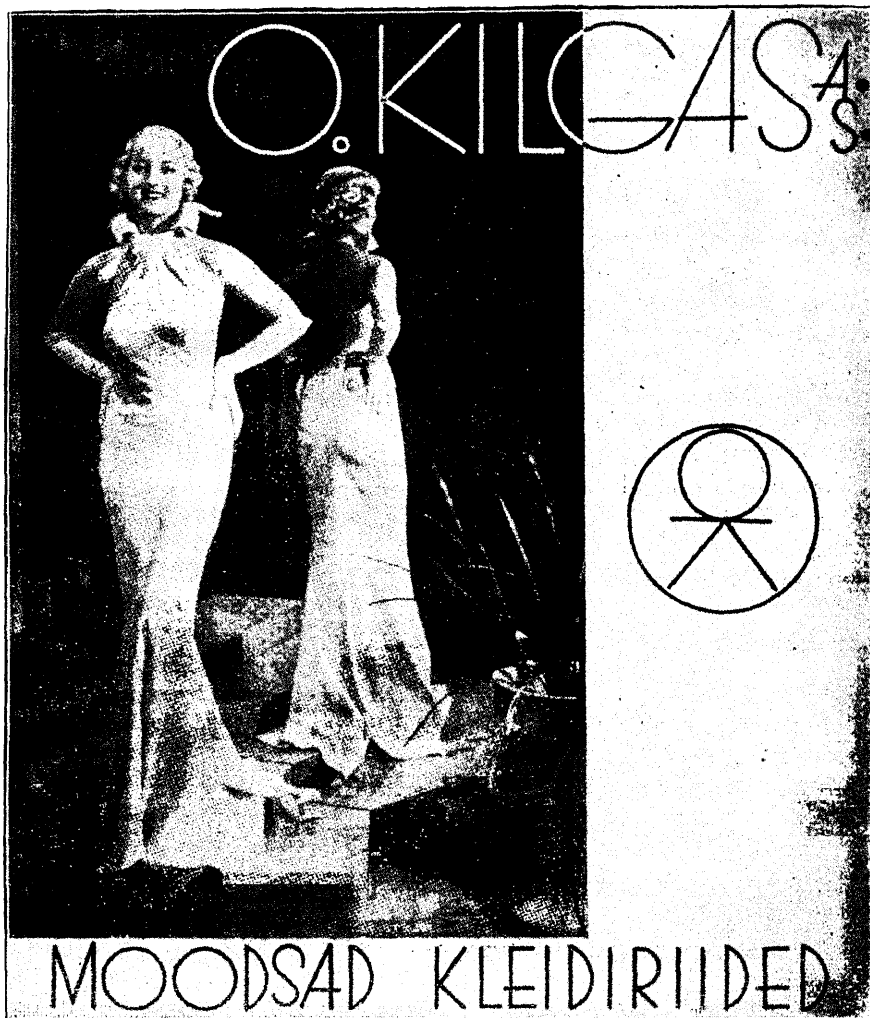
parimast rootsi terasest
jatkatud teraga, kuues
suuruses, valmistab

A.-S.

„ILMARINE“

Tallinn, Põhja puistee 21
Telefon 426-40

Parimaid
pühade
kinke:

O. KILGAS A/S

MOODSAD KLEIDIRIIDEID

The advertisement features a central black and white photograph of two women in long, elegant, light-colored dresses. The woman on the left stands with her hands on her hips, while the woman on the right stands with her hands clasped. Above the photograph, the text 'O. KILGAS A/S' is written in a large, stylized, outlined font. Below the photograph, the text 'MOODSAD KLEIDIRIIDEID' is written in a similar outlined font. To the right of the photograph is a circular logo containing a stylized human figure with arms and legs outstretched.

MOODSAID UUDISRIIDEID,

INTERLOKK
- TRIKOOPESU,

VILLASEID JA SIID-
COTTON-SUKKI

ja plateeritud, (kahekordseid, pealt siid, seest floor)

sukki ILMATAR

muustrilisi SOKKE

SOOVITAB A/S. OSKAR KILGAS

VABRIK TALLINNAS.

TARVITAGE

KÕRGEKVALITEEDILISI HINNAVÄÄRSEID

o/ü. PÕHJALA

KALOSSE JA BOTIKUID

EESTI UNION

Tallinn, Suur Karja 18. Telefon 445-10,

toimetab

tule-, veo-, auto-, klaasi-, murdvar-
guse-, õnnetusjuhtude ja elukinnitusi.

«POLARIS»

EESTI KINNITUS-A.-S.

võtab vastu järgmisi

kinnitusi:

tule-, murdvarguse-,
veo-, väärtsaadete-,
kasko- (laevakerede)
ja klaasikinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid ületavad

Kr. 948.000.—

Seltsi asutamisest peale on kahjude eest
välja maksetud üle

Kr. 4.827.000.—

Soliidne edasikinnitus!
Kahjud likvideeritakse viivitamata!

Juhatus asub Tallinnas, Vana Viru 12.
Kõnetraat 426-66. Telegrammi-aadress: „Polaris“
Osakond asub Tartus, Suur Turg 11. Kõnetr. 6-75.
Esindajad kõigis linnades ja maakohtades.

New Consolidated Gold Fields, Ltd.,

Eesti osakond.

Kontor:

V. Viru 12, Tallinn
Telef.: 448-16; 450-14

Vabrik:

Kohtla
Tel. Lüganuse 37

CONSOLIN

Eesti põlevkivi saadused:

bensiin, kütteõlid, imbutus-
õlid, bituumenid, katusetõrv,
fenolaadid j. n. e.

ÜHISUS

„ESTONIA EKSPORTTAPAMAJAD“

TALLINN, S. TARTU MAANTEE 101,
telefon 478-54, postkast 33.

**SUURIM SIGADE, VEISTE, LAMMASTE JA VASIKATE EKSPORTÄRI
EESTIS.**

Turustab aasta ümber igasuguseid tapamaja, vorstivabriku ja
konservivabriku saadusi nii välis- kui ka siseturul.

OMAB SUURIMA PESUSEEBITÖÖSTUSE EESTIS.

Omab detail lihakauplused „Lihatsentraalide“ nime all Tallinnas,
Nõmmel, Pärnus, Haapsalus, Rakveres, Narvas, Püssis ja Kiviõlis.

PIIMAÜHINGUTE KESKLIIT

„VÕIEKSPORT“

TALLINN, SUURKARJA 23

TELEFONID: kaubaosakond — meiereitarbed 446-06
kaubaosakond — või 446-08

Võtab piimatalitustelt vastu

välis- ja siseturu võid, juustu ning
muid piimasaadusi turustamiseks
välis- ja siseturul

Müüb piimatalitustele:

piimatööstusmasinaid, tünni-
materjali, võisoola, võivärvi, perga-
menti, väävelhapet, amüülalkoholi
ja kõiki piimatööstustarbeid

EESTI ÜHISTEGELINE
KINDLUSTUS-
KESKSELT S

TALLINN, S. KARJA 19, TEL. 426-83

Vastastikuste kindlustusseltside
nõuandekoht ja edasikindlustuse
keskkorraldus

VEF *hõõglampe!*

VEF EESTI OSAKOND
TALLINN PIKK 25

ERDSE

Elusloomade, liha ja
lihasaaduste eksport

EESTI PEEKONI EKSPORTÜHISUS

(ÜHISTEGELISTE TAPAMAJADE KESKÜHISUS)

Pärnu mnt. 23

Juhatus: telefon 450-27

Kontor: „ 463-63

EESTI KIVIÕLI A.-Ü.

Suurim õlitööstus Eestis.

Juhatus ja müüglosakond:

Tallinn, Pärnu t. 10.
Kõnetraat: 465-56,
463-05, 462-04, 464-50
47567

Tehased ja kaevandus:

Kiviõli Jaam
Kõnetraat: Sonda 15

Saadused:

Kütteõli – immutusõli, bituumen – „Kresolaat“ (Fenolaat), mootor-nafta – „Karbostoleum“, katuselakk „Kivitõrv-Ekstra“, puhas põlev-kivi-katuselakk, viljapuu karbolineum „Estoleum“, tolmuõli „Estolmit“ – puurimisõli, auto- ja aviobensiin „Estolin“

Tarvitage ja nõudke kõikjalt Eesti Kiviõli A.-Ü. saadusi.

TARTU LINNAPANK

TARTUS, RAEKOJAS, TEL. ÜLDINE: 2-32 JUHATUS: 11-32

VÕTAB RAHA HOIULE

JOOKSVALE ARVELE, KINDLALE
TÄHTAJALE JA KUUDE VIISI NING
MAKSAB AJAKOHAST PROTSENTI

ANNAB LAENE

TOIMETAB KÕIKI PANGAOPERATSIOONE

KORRESPONDENDID KÕIGIS KODUMAA LINNADES
JA RAHVARIKKAMATES KOHTADES ÜLE MAA

G. SCHEEL & KO

TALLINNAS

ASUTATUD 1884. a.

Pea meeles, et

Narva Kalevi Manufaktuuri

puhtvillased ülikonna- ja palituriided on
tugevad, nägusad ja odavad.

Pea meeles,

et välismaa kauba tarvitamine röövib eesti
tööliselt leiva ja viib eesti raha välismaale.

Pea meeles, et iga

Narva Kalevi Manufaktuuri

riidekangas on varustatud vabriku märkidega,
mida tuleb ostmise juures tähele panna.

REVALSCHE ZEITUNG

Begründet im Jahre 1860.

Das deutsche kulturell, politisch und wirtschaftlich führende Blatt in Estland. Vertritt die politischen und wirtschaftlichen Interessen des baltischen Deutschums in Estland. Eingehende objektive Berichterstattung über das gesamte Wirtschaftsleben Estlands. Regelmässige Kursnotierungen.

BEZUGSPREIS: monatlich Kr. 2.—. Die Staatspostanstalten in Estland, Lettland, Deutschland, Danzig, Finnland, Schweden und Frankreich nehmen Abonnements entgegen.

ANZEIGENPREIS: für 1 mm Höhe der Spalte im Anzeigenteil für Estland 00.6 E. Kr., für Deutschland und das übrige Ausland 6 Goldpfennige.

Tallinn, Rataskaevu 12

Telefon 430-31.

Georg Stude

Marlsipaan

Schokolaad

Kondiitriäri

Aktsiaselts

Eesti Turbatööstused

TALLINNA LINNAPANK

TALLINN, SUUR KARJA TÄN. 7

TELEGRAMMI-ADDRESS: «LINNAPANK»

TOIMETAB KÕIKI PANGAOPERATSIOONE SISE- JA VÄLISMAAL, VÕTAB
KAUPU OMA AITADESSE HOIULE JA ANNAB NENDE VASTU LAENE

Kõik pangaoperatsioonid

Lääne-Eesti Ühispank Märjamaal

TARVITAJATE ÜHISUS

„MAJA“

TALLINN, ESTONIA PST. 25, O/M.

EHITUSTARVETEKAUPLUS JA -LADU

TELEFON: KODUKESKJAAM 477-51

METSA- JA KÜTTEMATERJALILADU

HOLLANDI 5, TELEFON 305-41

BETOONITOOSTUS „LIIVA-BETOON“

RISTI-LIIVAL, TELEFON 520-94

TSEMENTBETOONIST

valmistatud

vundamendid, massiiv- ja õneskivi-SEINAD, eriti nopsa-süsteemi seinad, katusekiivid, raudbetoon-laed, -talad ja -postid, -põrandad, kõnniteed, maanteed, trepiastmed, korstnad, kaevutorud, veetorud, õhutorud, drenaažitorud, veepaagid, virtsakaevud, silod, teetruubid, künad, puhtalauda põrandad, mälestussambad, aia- ja väravapostid, sillad, vesiehitused, tammid j. n. e.

on odavad ja otstarbekohased, kui nad tehakse vastavate eriteadlaste juhatusel

Tasuta seletusi ja nõuandeid tarvitamise alal jagab

A/S. Tsemendi vabriku

„PORT-KUNDA“

müügikontori juures asuv NÕUANDEBÜROO, Valli 4-6, Tallinn, tel. 450-17

PÕLLUMAJANDUSE PANK

TARTUS, SUURTURG 9

Telefonid: Juhatus 10-65, üldtelefon 50 ja 16-99

Pank annab laene põllumajandusele heade kindlustuste vastu.

Pank võtab raha hoiule, makstes ajakohast protsenti.

Pank annab garantiisid riigi hangete, töölepete ja avansside kindlustuseks.

Ostab ja müüb välisraha.

Pangal on korrespondendid kõigis tähtsamates keskkohades.

Akkreditliivid pilmaühisustele raudtee veokirjade vastu.

Pangal on tulekindel varakamber (seif) kasutada väikese tasu eest.

PANGA LIIKMETEKS ON AINULT PÕLLUMEHED
JA PÕLLUMAJANDUSLIKUD ÜHISUSED

ÄRITUNNID KELLA 9-2

PANGA JUURES KINDLUSTUSSELTS „OMA“ AGENTUUR

JUHATUS

RIIGI TRÜKIKOJA FILATELISTLIK BÜROO

M U U B

RAHA-, PAKI- JA VÄLIS-
KAARTIDE LÕIGENDEID
NING PIRITA JUUBELIMARKE

RIIGI KLASSILOTERII

Piletid müügil postkontorites, pankades, kaitseliidu malevates, ärides j. n. e.

K e s k m ü ü g i k o h t
Riigi trükikojas, Tallinn,
Niine tän. 11, telefon 477-80.

Keskmüügikohast saadetakse postifeel loteriiplaane, teateid pilefite hinna, loosimiste tähtaegade ja muude tingimuste kohta välja, kui järelpärimisele on vastuse jaoks lisandatud postmark. Postifeel saadetakse pileteid välja pilefite keskmüügikohast, kui tellija on saanud pilefihinna ja saatekulu 10 senti iga saatefise kohta.

EESTI PUNASE RISTI POLIKLIINIK

TALLINN, NIGULISTE 12. TELEFON 431-60

Vastuvõtt homm. kl. 10 — 14 ja 5 — 1/8 õht, kõigil erialadel

Tasu esimese visiidi eest 60 senti, korduvate visiitide eest 30 senti

Masseerimisasutus

Telefon 429-67

AVATUD KELLA 8—19

Käsi- ja elektrimassaaž, diatermia,
neljarakuvann,

Haapsalu tervismuda kombineeri-
tud elektriraviga, tervisvõimlemine.

KÕRGUSPÄIKE

Noorte Punase Risti

nahatöököda

Telefon 472-85

Valmistatakse ja laos saadaval
eestipäraseid ja moodsaid kunsti-
maitsetelisi **nahktöid**: albumeid,
kirjamappe, karpe, käekotte jne.
Eriti soodsad kingituseks ja mäles-
tus-esemeiks erisoovide kohaselt.

Tellimised täidetakse kiirelt.

TALLINNA

MAJAOMANIKKUDE

HARJU TÄN. 45. PANK TEL. 443-67 ja 478-50.

HOIUSUMMAD JA LAENUD

LINNAMAKSUDE VASTUVÕTMINE

Uudisleht

on ajaleht, mida loetakse kõikjal suure huviga

Päevauudised, tarvilikud teated, eriti huvitavad seeriakirjutused ja kaks raamatusse köidetavat romaani. Üksiknumber 5 senti. „Uudisleht“ ilmub 4 korda nädalas ja maksab 85 senti kuus

Peakontor Tallinnas, Rataskaevu 9

Jutuleht

toob häid jutte, põnevaid romaane, mõistatusi ja palju muud huvitavat. Kõik romaanid „Jutulehes“ on väljalõigatavad ja neid võib raamatusse köita. „Jutuleht“ ilmub kord nädalas ja maksab tellides 45 senti kuus. „Uudislehe“ tellijaile 30 senti kuus. Üksiknumber 10 senti

Talitus Tallinnas, Rataskaevu 9

Väike Raamatukogu

Uudisjutud

võimaldab Teile odava hinnaga saada huvitava raamatukogu Ilmub raamatu kujul. Sisus eriti valitud jutud ja huvitav romaan. Igal nädalal ilmub üks raamat. Iga raamat maksab 10 senti. Tellides 45 senti kuus. „Uudislehe“ tellijaile 30 senti kuus

Talitus Tallinnas, Rataskaevu 9

TARTU NÄITUSED

MOODSAL NÄITUSVÄLJAL

ON KUJUNENUD SISUKAIMAIKS

JA

SUURIMAIKS NÄITUSTEKS EESTIS.

EESTI PÖLLUMEESTE SELTS TARTUS.

MÖTELGE AEGSASTI OMA SUVE-
PUHKUSELE JA VEETKE SEE

PÄRNU S

PAIKESEPAISTELINE, ELURÕÖMUS SUPELRAND ◉
MOODNE RAVILA, MUDA-, RABA-, SÖEHAPPE-
JA TEISED TERVISVANNID ◉ UUS VESIRAVI OSA-
KOND ◉ MITMEKESISED LÖBUSTUSED ◉ SÜM-
FOONIAKONTSERDID ◉ ODAVAD PAUŠAAL- JA
UKSIKHINNAD.

LÄHEMALT ADRESSIL:

PÄRNU SUPELINSPEKTOR

KEVADEL AVATAKSE SUPELRANNAS UUS AJAKOHANE HOTEL
KÕIGI MUGAVUSTEGA.

KARJA KESKÜHISUS

OSTAB oma vastuvõtupunktide kaudu, mis
asuvad linnades ja suuremates maakeskustes

kodumaa pesemata lambavilla

Vastuvõtupunktides maksetakse vastuvõt-
misel villa eest avansina Kr. 2.— kilolt.
Ülejäänud summa vastavalt villa headusele
ja noteeritud hindadele maksetakse pärast
villa hindamist eriteadja poolt.

Uhtlasi ostame piiramatul arvul veiseid, lambaid, vasikaid ja nahku

KONTOR: TALLINNAS, S. KARJA 3

Telef.: 450-24 ja 478-44 Tapamaja osakond Vilmsi 37
telefonid 303-15 ja 303-37

Villa- ja nahaladu V.Karja 1.

SOBIV KINK

KLAAS JA PORTSELAN

A/S.

D. MIRVITZ & POJAD

TALLINNAS: Estonia pst. 13

Tartu mnt. 13

TARTUS: Raekoja tän. 6

NAHA- JA KARUSNAHATÖÖSTUS

VENNAD A. & R. HOFF

Suures valikus

kodu- ja välismaa

karusnahku

L a d u:

Vene tän. 13. Telefon 432-09

Müük suurel arvul

KETRAMISE- JA KUDUMISEVABRIK

A/S. „EESTISIID“

TALLINN, VOLTA TÄN. 3

ASUT. 1932. AASTAL;

Vabrikus töötab 400 töölisi kolme vahetusega. Valmistatakse kõiksuguseid moodsaid riideid, levitades neid kaupmeeskonnale oma ladude kaudu:

Tallinn, Viru 5, tel. 447-87

„ 14, „ 443-97

„ Laadaplats 70

Tartu, Poe tän. 2, tel. 10-17

Narva, Peetri pl. 1

Viljandi, Tartu tän. 1, tel. 30

Petseri, Turupl. 17, tel. 1-19

Valmistatakse palju erisorte mitmekesiseks tarviduseks, ka ostjate eritellimiste peale.

A/S. „EESTISIID“i ladudes on olemas reste, milliseid müüakse väiksel arvul.

K. Graudin

*Malmi- ja
vasevalamise
vabrik*

Tallinn, Endla 75

Telefon 435-35

KONTOR: Sakala 39

Telefon 430.34

LUTERMA PLAADID
LUTERMA MÖÖBLID
LUTERMA MÄNGUASJAD

on kodumaa kõrgekvaliteedilised tooted

A.-S. A. M. LUTHER

Müügikohad: Tallinnas, Vana Posti 9, tel. 446-16
Tartus, E. V. Jürgens, Ülikooli 2, telefon 788

E. K. T.

CARL F. GAHLNBÄCK

asut. 1887 a.

Järjekindlad ühendused laeva- ja õhuteel Tallinnast:

Soome, Rootsi,
Läti, Leedusse,
Saksamaale ja kogu maailma

Kanamunade eksport.
Suhkru ja
oma jahuveski saaduste müük.

Virumaa
Elektri A/s.

Tallinnas, Sakala 36, tel. 453-29

Uuel aastal jaanuari keskel
avatakse Tallinnas uus,
moodsaim I-järgu hotell

Hotel-Palace

Vabaduse väljak nr. 3

esimesena Eestis eriliselt
hotelliks ehitatud hoones

Kõik mõeldavad mugavused

Masinaefitusvabrik

A-S. Franz Krull

Tallinn, Kopli 68. Oma keskjaam 425-35.

Osakonnad Tartus: Raekoja 13, tel. 17.

Vabrik on Eestis kõige suurem ja täielikum omal alal ja suudab rahuldada tarvitajate nõudeid, töötades järgnevate osakondadega: *katelsepa-, mehaanika-, treimis-, sepa-, malmi-, vasevalamis-, puu-, maalritöö ja põllutöömasinate alal.*

Iseäranis on vabrik oma ülesannete hulka võtnud põllutööriistade valmistamise, nagu: *adrad, äkked, mitmesugused heksli-masinad, viljasorteerijad, hobuserehad, kartulivõtmise masinad, loomatoidu aurutajad, eriaparaadid ristikkeina peksmiseks, milliseid saab iga viljapeksumasina külge asetada. — UUDISENA:*

Viljapeksumasinad ühes ristikkeinapeksu seadeldisega.

Alati suurel hulgal laos heast terasest adrahõlmu ja terasid valmis ja poolvalmis kujul.

VILJANDI EESTI PÕLLUMEESTE SELTSI KAUBANDUSE OSAKOND

VILJANDIS, TALLINNA T. 3, TELEF. 6 JA 3-23, POSTKAST 37

Telegrammiaadress „Estokommerts“

Suurim ja täielisim ühiskauplus Viljandimaal
Müüb kõiki põllumajandus- ja majapidamistarbeid
Ostab põllupidajatelt igasuguseid põllumajandussaadusi

HARUKAUPLUSED:

S.-Kõpus telefon 5, Õisus telefon 8, Tarvastus telef. 20, Kärstnas telefon 8

Oiul telef. V.-Tänassilma 6-1

Peakaupluse juures E. O. & U. A. Kinnituse A/S. „O m a“ Viljandi Osakond

NÕUDKE MEIE TOOSTUSE
KONSERVE, VORSTE JA SUITSUKAUPU

**"ÜH. LÕUNA-EESTI
EKSPORTTAPAMAJAD"**
TARTUS

ELEKTROTEHNILINE TOOSTUS

ED. HANSUM

TALLINN, NARVA MNT. 22, TEL. 308-18

Valmistame kuulsaid esimese auhinnaga kroonitud „VELLO“
ELEKTRILOKIAPARAATE, juuksekuivatajaid, veesoojen-
dajaid jne. Rikkalikus valikus moodsaid ja maitsekaid
elektri- lae- ja seinarmatuure, laua- ja õõlampe

TEEME KÕIKI ELEKTRIALAL OLEVAID TÖID
TÕO EEST VASTUTUS. JÄRELMAKS VÕIMALDATUD

ÜHISTEGELISTE ASUTUSTE
KESKPANK

EESTI RAHVAPANK

ASUTATUD 1920. AASTAL
TALLINN, S. KARJA 19

OMA MAJA
TEL. 425-55

TOIMETAB KÕIKI PANGA-
TALITUSI KÕIGIGA
ANNAB ÜÜRILE SEIFE
KORRESPONDENDID
IGAS KODUMAA LINNAS,
ALEVIS JA MUIS RAHVA-
RIKKAMAS KOHIS KODU-
NING VÄLISMAAL

**MAJAJOMANIKE
KREDIITPANK** ^Ü_P

TALLINN, PÄRNU M. 6
TEL. 426-69

*

TOIMETAB KÕIKI
PANGAOPERATSIOONE

*

PANGA JUURES KINNITUS
A/S. EESTI LLOYD'I
ESINDUS

*

PANK AVATUD KL. 9—2

PÕLLUMAJANDUSLIK EKSPORTÜHISUS „OVO“

Asut. 1924. a.

KONTOR: Tallinn, S. Karja 18-d, tel. 445-71, 447-53

Ostab piiramata arvul **kanamune ja nahku** ning maksab kõrgeimat päevahinda. Vastuvõtukohtad igas maakonnalinnas ja alevites

KESKLADU: Tallinn, Estonia puistee 13, tel. 307-25

Mitte ükski iga kaitseliitlane, vaid iga rahvuslikult mõtleja Eesti kodanik loeb

„KAITSE KODU!“

Ei tohi unustada, et „KAITSE KODU!“ on oma lühikesele eale vaatamata loetavaim ja odavaim ajakiri Eestis.

„KAITSE KODU!“ ilmub 2 korda kuus vähimasti 32-leheküljelises kaustas ja maksab tellides aastas ainult 6 kr.

Iga kaitseliitlane, iga kodanik, kes pole veel tellinud „KAITSE KODU!“ tehku seda kohe.

Tellimisi võtavad vastu kaitseliidu üksuste pealikud, raamatukauplused ja postkontorid üle maa.

Proovinumbriid saadab talitus esimesel nõudmisel välja tasuta.

Ostame ekspordiks

kanamune

kanu

kalkuneid

parte

hanesid

metsjäneseid

metslinde

õunu

alasaadusi

metsmarju

seeni ja igasugu

toornahku

Põllumajanduslik Kaubandusühisus

„MUNA“

Tallinn, V. Karja 12, tel. 445-19 ja 475-45
postkast 95

O/Ü.

«MOOTOR»

AUTOBUSE

JA

KAUBAVEOLIINID

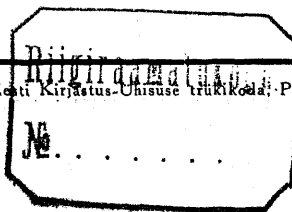
TALLINN, Sadama 3

TELEFONID:

KONTOR, KESKJAAM 478-15

LIIKLEMISKORRALDAJA 305-45

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükkkoda; Pikk t. 2. 1936.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR

109.140

J-1019

RIIDEKAUBAD —

Moes ja mustris vahelduvad,
kvaliteedis püsivad, hinnaväärsed

A-S. KREENBALT

TALLINN

BALTI PUUVILLA KETRAMISE
JA KUDUMISE VABRIKU A.-S-i

KREENHOLMI PUUVILLASAADUSTE
MANUFAKTUURI O.-ü-se

SINDI TEKSTILVABRIKUTE ÜHISUSE

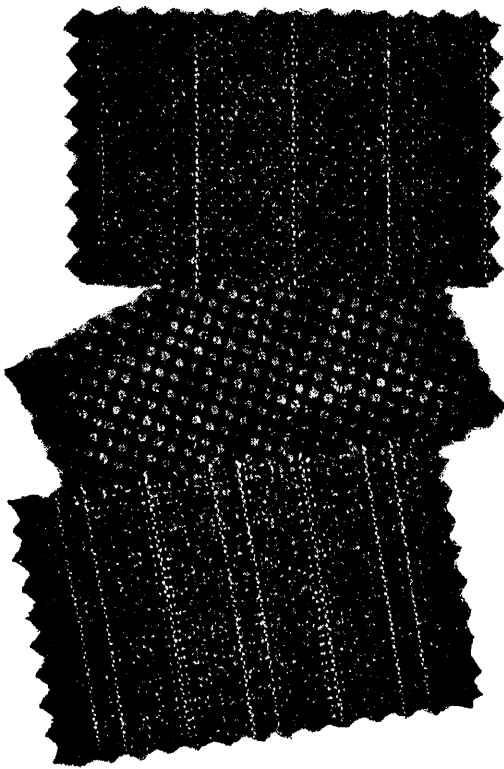
O.Ü. EESTI NIIDIVABRIKU

TOODETE SUURMÜÜGI KESKKOHT

**Väikemüük kõigis paremais riide-
ja segakauplustes linnas ja maal**

A/S. **TEKLA**

RIIDEKAUPLUSED:

TALLINN, Suur Karja 15

TALLINN, Pärnu 6

HAAPSALU, Ehte 2

KURESSAARE, Kauba 2

MUSTVEE, Tartu 15

NARVA, Peetri pl. 2

PETSERI, Kaubarida 6/7

PÄRNU, Laidoneri 6

RAKVERE, Turuplats

VALGA, Kesk 14

VILJANDI, Tartu 6-a

VÕRU, Jüri 5-a.

H O O A J A K A U B A D

ALATI AEGSASTI KOHAL

Erilist tähelepanu oleme pöörnud kauba kvaliteedile

Palume tutvuda meie valikuga